

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Diplomová práce

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

Podpora pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením

Diplomová práce

Autor: Bc. Barbora Lazarová
Studijní program: N7506 Speciální pedagogika
Studijní obor: Speciální pedagogika rehabilitační činnosti a
management speciálních zařízení
Vedoucí práce: Mgr. Tereza Skákalová, Ph.D.

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ
Pedagogická fakulta

Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Barbora Lazarová**
Osobní číslo: **P12336**
Studijní program: **N7506 Speciální pedagogika**
Studijní obor: **Speciální pedagogika rehabilitační činnosti a managementu speciálních zařízení**
Název tématu: **Podpora pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením**
Zadávající katedra: **Katedra speciální pedagogiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Teoretická část se zabývá problematikou pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením na otevřeném trhu práce. Cílem praktické části je vytvoření informačního materiálu pro podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením a zvýšení jejich pracovněprávního povědomí.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Seznam odborné literatury:

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Tereza Skákalová**
Katedra speciální pedagogiky
Datum zadání diplomové práce: **13. února 2013**
Termín odevzdání diplomové práce: **26. března 2015**

L.S.

doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
děkan

doc. PhDr. Tibor Vojtko, Ph.D.
vedoucí katedry

dne

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne.....

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí diplomové práce Mgr. Tereze Skákalové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále děkuji organizaci Tichý svět, za poskytnuté informace a veškerou jejich spolupráci.

Anotace

LAZAROVÁ, Barbora. *Podpora pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 103 s. Diplomová práce.

Práce se v teoretické části zaměřuje na problematiku pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením na otevřeném trhu práce. Přibližuje termín sluchové postižení a jeho specifika, možnosti vzdělávání a profesní přípravy osob se sluchovým postižením, legislativní a právní úpravu zaměstnanosti a následné možnosti pracovního uplatnění. Dále teoretická část práce mapuje projekty vzniklé na podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením v ČR.

Praktická část předkládá nově vytvořený informační materiál pro podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením a zvýšení jejich pracovněprávního povědomí. Materiál přináší ucelené informace z oblasti zaměstnání. Seznamuje osoby se sluchovým postižením s možnostmi hledání práce, s pojmy, které plynou z pracovněprávního vztahu a s dalšími možnostmi vzdělávání. Celý informační materiál obsahuje odkazy na další zdroje informací.

Klíčová slova: sluchové postižení, profesní vzdělávání, pracovní uplatnění, organizace, projekty

Annotation

LAZAROVÁ, Barbora. *Supporting the employment of hearing-impaired people*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2015. 103 pp. Diploma Dissertation.

The thesis in the theoretical part focuses on the issue of employment of persons with hearing disabilities in the open labor market. It explains the term hearing impairment and its specifics, education and training opportunities for persons with hearing impairments, legal regulations of employment and subsequent career prospects. Furthermore, the theoretical part of this thesis presents the projects created to support the employment of persons with hearing disabilities in the Czech Republic.

The practical part presents newly created information material aimed to support the employment of persons with hearing disabilities and increase their labour-law awareness. The material provides comprehensive information from the area of employment. It introduces people with hearing impairments to opportunities of job search, to the terms that arise from the employment relationship and other educational opportunities. The entire information material contains links to other sources of information.

Keywords: hearing impairment, career training, job placement, organization, projects

Obsah

Seznam zkratek	10
Úvod.....	11
TEORETICKÁ ČÁST	13
1 Základní terminologie v oboru surdopedie.....	13
1.1 Termín sluchové postižení.....	13
1.2 Osoby se sluchovým postižením.....	16
1.2.1 Nedslyšaví	16
1.2.2 Ohluchlí	17
1.2.3 Prelingválně neslyšící	18
1.3 Komunikace osob se sluchovým postižením	18
2 Vzdělávání osob se sluchovým postižením.....	22
2.1 Vzdělávací systém pro žáky a studenty se sluchovým postižením	22
2.2 Integrace žáků se sluchovým postižením	23
2.3 Profesní příprava mládeže se sluchovým postižením	25
2.3.1 Nabídka oborů	27
2.4 Přejít ze školy na trh práce.....	37
3 Zaměstnávání osob se sluchovým postižením.....	39
3.1 Zaměstnávání osob se zdravotním postižením v mezinárodních dokumentech ...	39
3.2 Zaměstnávání osob se zdravotním (sluchovým) postižením dle současné legislativy v ČR.....	41
3.2.1 Přehled legislativy v ČR.....	43
3.3 Právní úprava v zákoně o zaměstnanosti	45
3.3.1 Úřad práce ČR	45
3.3.2 Pracovní rehabilitace	45
3.3.3 Chráněné pracovní místo	46
3.3.4 Práva a povinnosti zaměstnavatelů.....	46

3.4	Státní politika zaměstnanosti ve vztahu k osobám se sluchovým postižením	47
3.5	Současné pracovní uplatnění osob se sluchovým postižením.....	49
3.5.1	Volný trh práce.....	53
3.5.2	Podporované zaměstnání	56
4	Podpora pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením.....	58
4.1	Organizace pomáhající osobám se sluchovým postižením při hledání zaměstnání	58
4.1.1	Tichý svět.....	58
4.1.2	365, o.p.s.....	60
4.1.3	Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR.....	63
4.2	Projekty na podporu pracovního uplatnění	64
4.2.1	Neslyším, přesto pracuji	65
4.2.2	Deaf Support.....	66
4.2.3	Nová práce!	68
4.2.4	I my chceme pracovat!	70
4.2.5	Cesta k zaměstnání	72
4.2.6	Další projekty	74
	PRAKTICKÁ ČÁST	79
5	Informační materiál - „PRÁCE – Praktický průvodce, jak najít a udržet práci“	79
5.1	Cíl práce	79
5.2	Harmonogram tvorby informačního materiálu	80
5.2.1	Příprava.....	80
5.2.2	Analýza dostupných materiálů zabývajících se problematikou pracovního uplatnění	84
5.2.3	Vyhodnocení materiálů zabývajících se problematikou pracovního uplatnění ..	86
5.2.4	Vypracování informačního materiálu	88
5.2.5	Zhodnocení informačního materiálu a diskuze výsledků	90
	Závěr	95

Seznam tabulek	96
Seznam příloh	97
Zdroje	98
Internetové zdroje.....	100
Zákony.....	103
Periodika	103

Seznam zkratek

APPN – Agentura pro neslyšící

BIAP – Bureau International d'Audiophonologie („Mezinárodní úřad pro audiologii“)

CZEPA – CZEch Paraplegic Association („Česká asociace paraplegiků“)

ESFCR – Evropský sociální fond v ČR

FRPSP – Federace rodičů a přátel sluchově postižených

LZPS – Listina základních práv a svobod

MOP – Mezinárodní organizace práce

ORL – Otorhinolaryngologie

OSN – Organizace spojených národů

OZP – Osoba se zdravotním postižením

PZ – podporované zaměstnání

SNN ČR – Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR

SP – sluchové postižení

UNCHS – United Nations Centre for Human Settlements („Centrum pro lidská sídla“)

UNIDO – United Nations Industrial Development Organization („Organizace pro průmyslový rozvoj“)

Úvod

V dnešní době je zaměstnávání a pracovní uplatnění jedinců se zdravotním postižením velice diskutovaným tématem. Zabývá se jím nejen několik zákonů a vyhlášek legislativy České republiky, ale má i ukotvení v mezinárodních dokumentech. Samotné pracovní uplatnění osob se sluchovým postižením závisí na mnoha faktorech. Mezi tyto faktory lze zařadit stupeň sluchového postižení, dosažené vzdělání, odborná kvalifikace, pracovní zkušenosti i věk jedince. Samozřejmě záleží i na osobnosti, povaze, charakteru a vlastnostech jedince. Neslyšící osoby se setkávají s problémy již při hledání zaměstnání. Konkrétně se může jednat o problémy s napsáním vlastního životopisu, motivačního dopisu či neznalost postupu při pohovoru apod. Kde práci hledat a jaké jsou možnosti hledání zaměstnání, neslyšící osoby často neznají a tak těchto možností málo využívají. Pokud se podaří najít vhodné zaměstnání, objevují se problémy, jak ze strany zaměstnavatele, tak ze strany samotných neslyšících. Problémy mohou být např. komunikační (př. neznalost zásad správné komunikace ze strany zaměstnavatele, komunikační bariéry s kolegy apod.), informační (př. neznalost pojmů vyplívající z pracovněprávního vztahu, odlišné a často nereálné představy o práci, o platu) či motivační (př. neuvědomění si důležitosti a nutnosti pracovat, výhod z toho vyplívajících, zaopatření na stáří).

Tato diplomová práce přibližuje problematiku pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením na otevřeném trhu práce. Cílem je vytvoření informačního materiálu pro podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením a zvýšení jejich pracovněprávního povědomí. Práce se skládá z teoretické a praktické části.

V teoretické části se práce v první kapitole zabývá terminologií v oboru surdopedie. Přibližuje termín sluchové postižení, rozdíly mezi osobami se sluchovým postižením a možnostmi komunikace těchto osob. Následující kapitola se zabývá vzděláváním osob se sluchovým postižením a profesní přípravou mládeže. Dále se práce věnuje tématu zaměstnávání osob se sluchovým postižením. Charakterizuje zaměstnávání osob se zdravotním postižením v mezinárodních dokumentech a z pohledu legislativy České republiky. Kapitola také přibližuje současné možnosti pracovního uplatnění jedinců se sluchovým postižením na volném trhu práce. Nedílnou součástí diplomové práce je kapitola zabývající se podporou pracovního uplatnění. Kapitola mapuje organizace pomáhající osobám se sluchovým postižením při hledání zaměstnání a charakterizuje projekty vzniklé na podporu pracovního uplatnění.

Praktická část této diplomové práce předkládá nově vytvořený informační materiál pro podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením a zvýšení jejich pracovně právního povědomí. V této části práce je představen cíl práce a harmonogram tvorby informačního materiálu. Harmonogram charakterizuje přípravu, analýzu dostupných materiálů zabývajících se problematikou pracovního uplatnění, vyhodnocením těchto materiálů a vypracováním informačního materiálu. Následuje zhodnocení vytvořeného materiálu a diskuze.

Vytvořený informační materiál s názvem Práce - praktický průvodce, jak najít a udržet práci je určen zejména všem osobám se sluchovým postižením, které hledají zaměstnání a chtěli by si nalezenou práci co nejlépe udržet. Materiál obsahuje informace z oblasti zaměstnávání. Obsahuje také rychlé odkazy na danou problematiku a mnoho dalších užitečných informací z oblasti práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Základní terminologie v oboru surdopedie

Surdopedie (z latinského *surdus* = hluchý a řeckého *paideia* = výchova) je označována jako vědní disciplína speciální pedagogiky, která se zabývá výchovou a vzděláváním osob (dětí, mládeže a dospělých) se sluchovým postižením. (Langer, Souralová, 2006). V minulosti byla problematika edukace osob se sluchovým postižením součástí speciálněpedagogické disciplíny logopedie. Praxe však ukázala, že specifika edukace osob (zejména dětí) se sluchovým postižením a osob s narušenou komunikační schopností se od sebe tak zásadně odlišují, že je nutné problematiku osob se sluchovým postižením z logopedie vyčlenit. Od roku 1983 je proto surdopedie v rámci studia speciální pedagogiky studována samostatně a sluchové postižení je vnímáno jako jedinečné postižení se svými specifiky.

1.1 Termín sluchové postižení

„Sluchové postižení představuje nejtěžší bariéru v komunikaci a následně se odráží do celého vývoje osobnosti. Sluchové postižení je jedno z nejzávažnějších z hlediska potřeby mezilidské, ale i didaktické komunikace, která je ztížena a omezena sluchovými ztrátami. Sluchová vada je pouze primárním problémem a nese s sebou potíže především ve vývoji mluvené řeči, v oblasti poznávacích procesů, psychických vlastností, navazování sociálních vztahů, orientace v prostoru, zhoršení pohybové koordinace, ztráta zvukového pozadí snižuje pocit sebejistoty a bezpečnosti a zvyšuje pocit úzkosti.“ (Hádková, 2007, s. 35)

Mukšnáblová (2014) upozorňuje, že sluch je pro člověka jedním z nejdůležitějších smyslů. Slyšící lidé si často neuvědomují důležitost a nezastupitelnost sluchu. Sluchové postižení je zvláště závažné už u dětí, jelikož naruší ontogenetický vývoj řeči. Poškození sluchu s sebou nese narušení komunikačních technik dítěte, což se odráží následně také v procesu myšlení a celkového vývoje, především mentálního a sociálního. Dítě se pak často potýká s problémy při socializaci. Dle Janotové (1996) lze těmto důsledkům předcházet (nebo jejich vliv zmírnit) včasnou a komplexní péčí, která začíná zjištěním sluchové vady v raném věku, přidělením sluchadla a speciální logopedickou péčí.

Mezi osobami se sluchovým postižením jsou velké individuální rozdíly. Obecně lze však říci, že osobnost těžce sluchově postiženého se od slyšící společnosti velkou závislostí na okolí, nesamostatností, velkou důvěřivostí, a tím náchylností k nebezpečným vlivům, určitou sociální izolací, odlišným morálním vývojem, což vede ke zkreslenému pohledu na normy a postoje okolí, k psychickým problémům, např. neurotickým potížím, emočním poruchám, pocitům méněcennosti a vztahovačnosti. Výše zmíněné odlišnosti zcela jednoznačně zapříčiňují komunikační problémy, nedostatečná slovní zásoba, s tím spojený nedostatek informací o světě, a s tím i spojená určitá sociální zaostalost. Dále s tím souvisí i určité odlišnosti ve vývoji myšlení, zaostávání v zobecňování, a naopak ulpívání na detailech a již osvojených postojích a jedinci přijatelných řešení, zpomalení vývoje abstrakce. (Hádková, 2007)

Dle Horákové (2012) se označení sluchové postižení týká velmi heterogenní skupiny osob, která je diferencovaná především dle stupně a typu sluchového postižení. Termín také zahrnuje základní kategorie osob: neslyšící, nedoslýchavé, ohluchlé. Každá z těchto kategorií představuje různorodou kvalitu, jejíž konkrétní strukturu limitují další faktory, nejčastěji kvalita a kvantita sluchového postižení, věk, kdy postižení vzniklo, mentální dispozice jedince, péče, která mu byla věnována, a další přidružené postižení.

Kritéria určující dělení sluchových vad jsou mnohočetná. Tomu odpovídá bezpočet různých klasifikací. Z hlediska fyziologického dělíme vady sluchu podle místa vzniku na dvě základní skupiny – vady převodní (porucha v mechanické části sluchové dráhy) a vady percepční (poškození ve vnitřním uchu nebo ve vyšších etážích sluchové dráhy). Z hlediska doby vzniku dělíme vady sluchu na vrozené (vada v důsledku dědičnosti nebo v době zrání plodu, dítě se s vadou narodí) a získané (vady vznikají až po narození). Speciální kategorií jsou vady dědičné, které se mohou projevit až v průběhu života. Vady se také mohou vzájemně kombinovat. (Hrubý, 1998)

Dle Skákalové (2011) lze sluchové vady dělit následovně:

1. Dělení sluchových vad podle stupně

Mezinárodní úřad pro audiologii (zkr. BIAP) člení sluchové ztráty do stupňů:

- Normální sluch – průměrná ztráta sluchu nepřekročí hodnotu 20 dB. Jedná se o mírnou poruchu sluchu, která neovlivňuje socializaci jedince.
- Lehká nedoslýchavost – průměrná ztráta sluchu se pohybuje v rozmezí 21 dB až 40 dB. Řeč normálním hlasem je vnímána, problémy se vyskytují u sníženého nebo vzdálenějšího hlasu.
- Střední nedoslýchavost:

- 1. stupeň (41 dB až 55 dB)

- 2. stupeň (56 dB až 70 dB).

Osoba vnímá zvuky, které jsou zesílené.

- Těžká ztráta sluchu:

- 1. stupeň (71 dB až 80 dB)

- 2. stupeň (81 dB až 90 dB).

Osoba vnímá jen hlasitý zvuk v blízkosti svého ucha.

- Postižení sluchu hraničící s hluchotou:

- 1. stupeň (91 dB až 100 dB)

- 2. stupeň (101 dB až 110 dB)

- 3. stupeň (111 dB až 119 dB).

Je vnímán jen hluk veliké intenzity.

- Celková ztráta sluchu (hluchota) – průměrná ztráta sluchu je 120 dB.

2. Dělení sluchových vad podle doby vzniku

Sluchové vady lze dělit podle doby vzniku na:

- Vrozené – příčinou jsou genetické dispozice nebo negativní prenatální jevy působící na nezralý plod. Dítě se již se sluchovou vadou narodí.
- Získané – ke vzniku dochází v průběhu života (např. vlivem úrazu či nemoci).
- Dědičné vady – dědičnost se nemusí projevit ihned po porodu, ale projeví se až v průběhu života působením určitých faktorů.

3. Dělení sluchových vad dle místa poškození sluchového orgánu

Z tohoto hlediska lze sluchové vady dělit na dvě skupiny (Hrubý, 1998):

- Převodní vady – vznikají ve vnějším nebo středním uchu a dochází při nich k narušenému přenosu zvukových vibrací do hlemýždě.
- Percepční vady – vznikají v důsledku poškození vnitřního ucha či vyšších etáží elektrické části sluchové dráhy.

Z výše uvedené klasifikace je patrné, že vady sluchu se dělí podle své velikosti do mnoha stupňů, přičemž zahrnují stavy od lehkých vad, které lze např. úspěšně kompenzovat sluchadly, až po závažné sluchové vady, u nichž není úplná kompenzace možná, a tak s sebou nesou hlubší následky.

1.2 Osoby se sluchovým postižením

Nestačí konstatovat, že člověk s vadou sluchu nebo člověk se sluchovým postižením je ten, kdo neslyší. Stejně jako jiné smyslové, mentální či tělesné postižení vykazuje sluchové postižení širokou škálu různých typů a rozličných stupňů závažnosti. I tady, stejně jako u jiných postižení, je velmi důležité si odlišné potřeby lidí s různým typem sluchového postižení uvědomit a umět se v nich orientovat.

Pokud má člověk nějakou vadu sluchu, je v různé míře limitována jeho schopnost vnímat zvuky z okolí – tedy i schopnost vnímat mluvenou řeč, kterou se lidé okolo něj běžně dorozumívají, a rozumět jí. Je zřejmé a logické, že čím menší ztrátu sluchu člověk má, tím pro něj bude jednodušší vnímat zvuky a také mluvenou řeč. (Hrubý, 1999)

Osoby se sluchovým postižením trpí sluchovou ztrátou na úrovni nedoslýchavosti, zbytků sluchového vnímání či jde o osoby neslyšící. Prvním důležitým kritériem je stupeň sluchové vady, druhým kritériem pak doba vzniku handicapu. Lze rozlišit osoby prelingválně postižené, s vznikem postižení v raném dětském věku a poslingválně postižené. Toto členění má pak mimo jiné zásadní význam pro rozvoj řečové komunikace. (Neubauer, 2009)

1.2.1 Nedoslýchaví

Nedoslýchavost znamená každé zhoršení sluchu oproti běžné populaci, nikoliv však jeho úplné vymizení. Nedoslýchavost může být různého stupně – od lehké nedoslýchavosti až po velmi závažné poškození sluchu. Nedoslýchavost lze do určité míry kompenzovat elektronickými sluchadly. Nedoslýchavým osobám sluchadla velice významně usnadňují odezírání. Pro nedoslýchavé děti je důležité, aby byly vybaveny všemi dosažitelnými technickými pomůckami a zařazeny do orálního programu, jehož samozřejmou součástí je i co nejvíce logopedické rehabilitace a sluchového tréninku. (Hrubý, 1999)

Hudáková (2005) uvádí, že při tomto tvrzení platí toto: jaký užitek přinesou nedoslýchavému člověku sluchadla, se vždy odvíjí od velikosti a typu jeho sluchové ztráty. Při nižších ztrátách může dokonce nedoslýchavý člověk telefonovat nebo v tichém prostředí sledovat diskuse druhých lidí, při těžké nedoslýchavosti pomáhá

sluchadlo člověku alespoň výrazně při odezírání. Vývoj zesilovací techniky však jde rychle kupředu a přináší stále častěji užitek i lidem s velkými ztrátami sluchu.

Dle Neubauera (2009) jde u dospělých osob s vzniklou nedoslýchavostí nejčastěji o projevy presbyacosis (stařecké nedoslýchavosti). Právě lidé s tzv. stařeckou nedoslýchavostí tvoří drtivou většinu ze všech lidí s vadami sluchu. Většinou je ale ani nenapadne, že by mohli být považováni za lidi s postižením a často o své nedoslýchavosti ani nevědí. (Hudáková, 2005)

1.2.2 Ohluchlí

Ohluchlí lidé mohou s pomocí zkušeného logopeda a celého slyšícího okolí udržet dobře srozumitelnou a poměrně přirozeně znějící mluvu. Dokonce ani děti ohluchlé ve velice raném věku nemají se čtením problémy. Hlavní problém ohluchlých je psychologický. Znají totiž cenu zvuku a velice ho postrádají. Dojde-li k ohluchnutí ve vyšším věku, může být pro ohluchlé velice obtížné trénovat své případné schopnosti odezírání a pro některé téměř nemožné naučit se znakový jazyk. Okolí jedince má jenom zřídka dostatek trpělivosti k písemné komunikaci s ohluchlými. Mnoha ohluchlým však mohou velice pomoci kochleární implantáty a značnou pomoc pro ně představuje i rozvoj ostatních technologií, které značně usnadňují komunikaci. (Hrubý, 1999)

Dle Hudákové (2005) je zásadním faktorem při rozlišování pojmu neslyšící věk, v němž přišel člověk o sluch. Pokud člověk ohluchl až poté, kdy si osvojil mluvenou řeč a strukturu příslušného mluveného jazyka, i kdyby to bylo např. ve čtyřech či pěti letech, je pro něj přirozené používat tento jazyk. Jedná se o mluvenou i psanou formu a znalost jazyka si udržet. Je samozřejmě velký rozdíl mezi tím, když takto po osvojení mluveného jazyka, tzv. postlingválně, ohluchne šestileté dítě a třicetiletý doktor přírodních věd. Ohluchlé dítě ještě jazyk neovládá v celé jeho šíři, neumí v něm číst a psát, nemá žádné akademické vzdělání. Oproti tomu třicetiletý člověk už má svůj svět, který se mu mění jen velmi těžko. Proto dospělí lidé většinou ztrátu sluchu prožívají psychicky velmi špatně. Dá se říct, že čím je člověk starší, tím je pro něj ztráta citelnější a zranitelnější. Jeho svět byl svět organizovaný podle zvuků a o ty teď přišel. Mnohdy je pro tyto lidi těžké naučit se orientovat v tichu nebo se naučit nový způsob dorozumívání (např. odezírání či znakový jazyk). V posledních zhruba deseti letech má mnoho ohluchlých lidí šanci znovu slyšet díky kochleárním implantátům.

1.2.3 Prelingválně neslyšící

Prelingválně neslyšící jsou osoby, které se ohluchlé narodily nebo ohluchly ještě předtím, než u nich došlo k rozvoji řeči. Prelingválně neslyšící člověk je takový člověk, který ani s pomůckami neslyší. Některým lidem sice sluchadla přinášejí užitek v podobě zesílených zvuků, jiným lidem sluchadla poskytují pouze vibrační vjemy a dalším nepřinášejí vůbec nic. Lidé, kteří jsou skutečně neslyšící, je ve srovnání s lidmi různou měrou nedoslýchavými jen velmi málo. (Hudáková, 2005)

Hrubý (1999) uvádí, že jakkoliv málo je dětí, které se skutečně neslyšící narodily nebo úplně ztratily sluch před začátkem rozvoje řeči, tyto děti existují a jsou nejvíce poškozovány všemi terminologickými a jinými nedorozuměními v oblasti sluchově postižených. Jsou-li zařazeny do orálního programu, jsou ve svém nejcitlivějším období kompletně zbaveny všech příležitostí pro náhodné učení. Pokud se vůbec naučí mluvit, zní jejich uměle vytvořená mluva velice nepřirozeně a laická veřejnost ji obvykle považuje za mluvu mentálně postiženého. Neubauer (2009) pak k řeči prelingválně neslyšících osob uvádí, že vzhledem k chybějící akustické kontrole je jejich řeč silně zkreslená a pro své okolí špatně srozumitelná. Má pomalé tempo, nepřirozenou melodii a rytmus.

U prelingválně neslyšících dětí je důležité, aby byly co nejdříve zařazeny do programu vycházejícího ze znakového jazyka. I tento program musí samozřejmě současně rozvíjet v největší možné míře schopnosti neslyšícího dítěte odezírat a naučit ho co nejlépe číst a psát. Sluchově postižení uživatelé znakového jazyka chtějí být označováni za Neslyšící, protože se považují za jazykovou a kulturní menšinu. Jazykovou a kulturní menšinu z nich dělá existence znakového jazyka, podobné osudy a problémy, historie a často i společní vnější nepřátelé. Neslyšící jsou navíc jednou z nejsoudržnějších menšin vůbec, protože ji stmeluje velmi snadná vzájemná komunikace. Členy těchto společenství jsou i nedoslýchaví uživatelé znakového jazyka. Jsou jimi i některé slyšící děti neslyšících rodičů a někteří tlumočníci. (Hrubý, 1999)

1.3 Komunikace osob se sluchovým postižením

„Komunikace, její způsoby, komunikační prostředky a cesty jsou základem pro vytvoření efektivního lidského společenství. Je základem lidského soužití, předpokladem pro duševní stabilitu, jestliže se v životě nedaří nalézat druhé lidi, kteří jsou potřební k utvoření spolehlivé identity, k uvědomění si vlastního já, pak vznikají

frustrace.“ (Hádková, 2007, s. 38) Sluch má základní význam pro rozvoj mezilidské komunikace (dorozumívání, výměna informací). Mezilidská komunikace je tedy základní duševní potřebou každého jedince. Je-li tato komunikace ztížena či znemožněna, nutně se to projeví nepříznivými změnami v duševním životě – např. nervozitou, zvýšenou dráždivostí, pocity opuštěnosti a nepochopení atd. (Pulda, Lejska, 1996)

Důsledkem sluchového postižení jsou komunikační a informační bariéry, které se v různé míře, v závislosti na stupni, typu, době vzniku sluchové vady, osobnosti člověka se sluchovým postižením a jeho životních podmínkách, promítají do procesů socializace a edukace. Základním předpokladem vrůstání do společnosti a zastávání různých společenských rolí a pozic, je vzájemné dorozumívání, sdělování informací a mezilidská komunikace. (Krahulcová, 2014)

S přihlédnutím ke specifickým potřebám jedinců se sluchově postiženým se nabízí několik způsobů komunikace. Hlavním kritériem je správný výběr vhodného komunikačního systému s ohledem na typ sluchové vady a individuální potřeby jedince. Komunikační systémy sluchově postižených osob jsou vymezeny v zákoně č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob. Vzhledem ke sluchovému postižení se konkrétně jedná o tyto komunikační způsoby:

1. Mluvený jazyk
2. Odezírání
3. Český znakový jazyk
4. Znakovaná čeština
5. Prstová abeceda
6. Vizualizace mluvené češtiny
7. Písemný záznam mluvené řeči

Z výše zmíněného rozdělení osob se sluchovým postižením je zřejmé, že svět nedoslýchavého člověka, prelingválně neslyšícího člověka a člověka ohluchlého se v mnohém výrazně liší a že tito lidé mají naprosto jiné potřeby a požadavky. Odlišné potřeby lze spatřovat i v komunikaci těchto osob.

Prelingválně neslyšící osoby využívají v komunikaci primárně vizuálně-motorické komunikační prostředky. Jejich přirozeným jazykem je znakový jazyk. Český jazyk je pro ně druhým jazykem, kompetence v komunikaci v tomto jazyce jsou nižší (mohou se objevovat obtíže s písemným projevem a se čtením s porozuměním). Pro úspěšnou komunikaci (slyšícího s neslyšícím) je vhodné využít tlumočnické služby.

Způsob komunikace s nedoslýchavými lidmi se většinou odvíjí od stupně sluchové ztráty, doby, kdy ke ztrátě došlo, a také podle vzdělávacího programu, do něhož bylo nedoslýchavé dítě zařazeno. Většina nedoslýchavých se dobře orientuje ve slyšicím prostředí, a tudíž využívají v komunikaci mluvený jazyk. Vnímání mluvy probíhá prostřednictvím sluchu kompenzovaného sluchadlem spolu s odezíráním. Pro kompenzaci sluchové ztráty používají elektronická sluchadla, která umožňují nedoslýchavým alespoň využívat zachované zbytky sluchu. V případech lehčích ztrát může vhodně nastavené funkční sluchadlo sluchovou funkci kompenzovat plně. Pro zprostředkování úspěšné komunikace mohou nedoslýchaví využívat různé technické pomůcky nebo služeb vizualizátora mluvené češtiny (artikulační tlumočení). (Skákalová, 2011)

Lidé postlingválně ohluchlí vyrostli jako slyšící lidé a jejich identita patří slyšicím světu. Proto v komunikaci většinou preferují mluvený jazyk a odezírání nebo čtení a psaní (mohou využívat písemného záznamu mluvené řeči). Velké množství později ohluchlých lidí nikdy nepřijme znakový jazyk. Postlingválně ohluchlí lidé jsou častými uživateli kochleárních implantátů. (Hudáková, 2005)

Sluchové vady mají také nepříznivý vliv na čtení a pravopis obecně. Základní nevýhodou sluchově postiženého jedince je nedostačující funkce sluchového ústrojí, které tak není schopno plnohodnotně zajistit příjem a zpracování zvukových informací. Sluch ovlivňuje nejen komunikační schopnosti, ale i další psychické funkce (jako je pozornost, vnímání, myšlení, paměť a citové procesy), které se při čtení uplatňují. Narušení sluchového ústrojí má za následek omezené a zkreslené sluchové vnímání, opožděný vývoj řeči a omezenou slovní zásobu. (Vaněčková, 1996) Dle Neubauera (2009) dosahují prelingválně neslyšící většinou málo srozumitelného, stigmatizovaného řečového projevu. Sluchová bariéra způsobuje omezený rozvoj individuálního jazykového systému, je omezeno i rozumění čtenému textu.

Prelingválně neslyšící většinou neradi čtou. Je to pro ně obtížné, protože nemají dostatečně rozvinutý jazyk, a totéž platí i obráceně. Nemají rozvinutý jazyk, jelikož málo čtou. Četba je pro prelingválně neslyšící namáhavá, obtížná, a proto i neoblíbená. Dle Strnadové (1999) může být důvodem těchto problémů nedostatečná slovní zásoba, nepochopení pojmům s odlišným, stejným významem (synonyma, homonyma), problémy při ohýbání slov, velké množství gramatických struktur českého jazyka (spojování slov a skladba vět). Další problematickou oblastí může být používání slov

opačného významu, chápání ironie, neznalost konvence tykání a vykání v textu, problém s pochopením souvětí a slovy popisující zvuky.

Při čtení nestačí zvládnout pouze techniku čtení, rozhodující je pochopení v textu, tedy čtení s porozuměním, a to je právě problém mnoha neslyšících. Představa, že komunikaci neslyšícímu usnadníme tím, že mu informace předáme písemnou formou, může být mylná. Pokud nemá dostatečně rozvinutou znalost českého jazyka ve všech jeho složkách, psaný text mu pochopení nemusí usnadnit. Jednou z možností, jak neslyšícím čtení zpřístupnit a usnadnit, aby se recepce textu stala, alespoň do určité míry, příjemným zážitkem, je originální text upravit. (Roučková, 2006)

2 Vzdělávání osob se sluchovým postižením

V současné době mají osoby se sluchovým postižením oproti dřívější době mnohem větší možnosti ve vzdělávání a profesní přípravě. Je to dáno např. zaváděním bilingválního vzdělávání na školách, rozšířením studijních oborů, možnosti studia na vysokých školách, podporu při studiu ve formě tlumočnických služeb či využití technických kompenzačních pomůcek. Získané vzdělání je důležitým faktorem při budoucím uplatnění se na trhu práce. Pro téma mé diplomové práce, je téma vzdělání osob se sluchovým postižením nedílnou součástí problematiky pracovního uplatnění těchto osob. Při budoucím uplatnění se na otevřeném trhu práce je úroveň dosaženého vzdělání jedním z rozhodujících faktorů při získání zaměstnání. V dnešní době je též velice důležité dosažení minimálně středoškolského vzdělání, nejlépe vzdělání vysokoškolského, což zvyšuje šance při hledání vhodného zaměstnání nejen osobám se sluchovým postižením.

Následující kapitoly přibližují dnešní systém vzdělávání osob se sluchovým postižením v České republice a zabývají se tak možnostmi pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením na trhu práce.

2.1 Vzdělávací systém pro žáky a studenty se sluchovým postižením

Možnosti systematického vzdělávání se pro osoby se sluchovým postižením stále rozšiřují. V ČR jsou vytvořena zařízení pro žáky a studenty se sluchovým postižením, která zahrnují všechny stupně vzdělávání. Konkrétně se jedná o preprimární komplexní péči (raná péče), předškolní výchovu (mateřské školy pro děti s vadami sluchu), primární vzdělávání, navazující sekundární vzdělávání a terciární vzdělávání.

K primárnímu vzdělávání se řadí základní školy pro žáky s vadami sluchu, např. Praha (Smíchov, Radlice, Ječná), Brno, Plzeň, Olomouc, Liberec, Hradec Králové, Ostrava, Ivančice, Valašské Meziříčí, Kyjov, České Budějovice. Ve školách se uplatňují přístupy bilingvální, orální nebo zásady totální komunikace. Žáci se vzdělávají podle vzdělávacího programu, který je v kompetenci ředitele školy. Pro žáky se sluchovým postižením může být prodloužena povinná školní docházka o jeden rok, tedy desetiletá (Školský zákon č. 561/2004, Vyhláška 73/2005).

Navazující sekundární vzdělávání pro žáky se sluchovým postižením v České republice představuje dostatek středních škol, středních odborných učilišť, odborných

učilišť a praktických škol pro sluchově postižené, na které se mohou v rámci celé republiky hlásit. Některým studentům ale vadí pobyt na internátu nebo dlouhé dojíždění, takže si někdy raději vyberou obor, který je možno studovat sice blíž, ale tolik je nezajímá. V ČR jsou pro studentům se sluchovým postižením nabízeny k jejich studiu tyto obory: hotelnictví – turismus, čalouník, zámečnick, klempíř, elektrikář, šička, krejčí, zahradník, kuchař, pekař, číšník, cukrář, truhlář, malíř, strojní mechanik aj. Dále mají studenti možnost studovat např. gymnázium, střední zdravotnickou školu, střední průmyslovou školu oděvní, střední pedagogickou školu, střední průmyslovou elektrotechnickou školu a další.

Terciární vzdělávání pak představují vysoké školy. Studenti mohou studovat na vysoké škole integrovanou formou studia s individuálním studijním plánem či mohou studovat samostatně zřízené studijní obory určené především studentům se sluchovým postižením (např. obory na Janáčkově akademii múzických umění v Brně - Výchovná dramatika neslyšících a na Karlově univerzitě v Praze - Ústav jazyků a komunikace neslyšících). Při některých vysokých školách jsou pro studenty se specifickými potřebami zřízena speciální poradenská zařízení (např. Středisko Augustin – Univerzita Hradec Králové, Teiresiás – Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky – Masarykova univerzita Brno, Centrum pomoci handicapovaným – Univerzita Palackého v Olomouci atd.). (Skákalová, 2011) Studenti se sluchovým postižením mohou v rámci těchto poradenských zařízení využít mnoho služeb, např. osobní asistence, studijní asistence (zapisování poznámek z výuky, asistence při práci s textem, asistence při tvorbě textu), adaptace studijních materiálů, poradenská činnost a intervence, konzultační činnost, metodická pomoc, diagnostika a diferenciatní diagnostika, materiální a technické zabezpečení studia a další. (Ludíková, 2012)

2.2 Integrace žáků se sluchovým postižením

Integraci definuje Vítková (2004) jako společnou výchovu a vzdělávání dětí, žáků a studentů s postižením a bez něj. Z pedagogického a psychologického hlediska má podle ní integrace dimenzi osobní a sociální. Dále vymezuje integraci ze speciálně pedagogického pohledu jako realizaci nutných opatření ve prospěch dětí a mládeže v obecném pedagogickém systému: dětem a mládeži s postižením se má dětem v běžných školách dostávat adekvátní podpory a ochrany před hroící segregací.

V dnešní době se velice propaguje integrované vzdělávání dětí se zdravotním postižením společně s žáky a studenty bez postižení. Mnohdy se ale stává, že dítě není přijato do školy s výmluvou, že škola není bezbariérová, není dostatek asistentů, není specializovaný personál pro výuku atd. Děti, které by se při troše úsilí mohly vzdělávat mezi běžnými dětmi, jsou tak od mala vyčleněny z kolektivu zdravých dětí. Zbytečně pak navštěvují speciální školy nebo školy v rámci ústavního zařízení. Sama společnost, často i rodina dítěte vzdělává bez ohledu na to, jak se dítě uplatní následně v zaměstnání. Nerozvíjí se tedy citelně dovednosti studenta, které pak uplatní ve svém životě a ve své profesi v zaměstnání. (Kohoutová, 2010)

Dle Kohoutové (2010) má každý občan, bez ohledu na rasu, zdravotní postižení či jakékoliv vyznání právo na vzdělávání. Na vzdělávání v běžných školách, pokud k tomu má mentální a inteligenční schopnosti. K úspěšné integraci pak autorka definuje dodržování několika zásadních podmínek:

1. Bezbariérovost na školách – bezbariérovost v části stavební, v myšlení, tedy bezbariérovost ve školách a v náhledu na lidi s handicapem obecně.
2. Vzdělávání učitelů – vyučující musí mít možnost vzdělávat se v oblasti přístupu k dětem a studentům se zdravotním postižením.
3. Speciální pomůcky - je nutné školy vybavit speciálními pomůckami, které umožní se dětem se zdravotním postižením vzdělávat.
4. Asistenti na školách – je zapotřebí hradit náklady za asistenty na školách, uznat, že asistentem může být i asistenční pes.
5. Jasný směr – vzdělávání žáků s handicapem musí mít jasný směr jako u zdravého člověka, tím je následné využití vzdělání v zaměstnání. Musíme velmi pečlivě sledovat, co a jak dítě se zdravotním postižením zvládne, v čem by se mohlo rozvíjet, kde by se dalo najít následné pracovní uplatnění. K výběru studia musíme přistupovat velmi odpovědně.
6. Začít pracovat – po ukončení studia je zapotřebí co nejdříve začít pracovat. Lidé se zdravotním postižením mají velké procento pravděpodobnosti, že pokud nezačnou co nejdříve pracovat, 3x dříve ztrácejí návyky, např. z praktické výuky, než-li zdravý absolvent školy.
7. Získané postižení – je nutné počítat i s faktorem, že zdravotní postižení člověk může získat i v průběhu života (např. ohluchlé osoby). Zde je důležité co nejdříve zjistit pracovní potenciál, schopnosti a možnosti. Je nutné při

rekvalifikačních kurzech myslet i na vzdělávání osob se zdravotním postižením, kurzy musíme umět přizpůsobit potřebám těchto lidí.

8. Vždy je zapotřebí individuálního přístupu.

U osob se sluchovým postižením lze o integraci do běžné školy uvažovat v případě žáka nedoslýchavého či uživatele kochleárního implantátu. Nedoslýchavý žák nemá vzdělávací potřeby příliš odlišné od slyšících spolužáků, je na život ve slyšící společnosti zvyklý. Ovšem neznamená to, že nevyžaduje speciální pomoc a podporu ve vzdělávání. Nedoslýchavý žák potřebuje zejména správné vybavení technickými pomůckami, zajištění logopedické péče, poskytnutí informací a konzultací pedagogů školy, osobní asistence, pravidelné kontroly vývoje žáka apod. Tuto komplexní podporu integrovanému žákovi zajišťují SPC. (Skákalová, 2011)

2.3 Profesní příprava mládeže se sluchovým postižením

Mladí lidé se sluchovým postižením musí brát v úvahu faktory, které vycházejí z jejich postižení. Na výběr povolání má vliv stupeň postižení i jeho typ, prostředí, míra začlenění do společnosti, zvyky ve společnosti a nabídka možností přípravy na povolání. (Liberdová, 2010)

Faktorem podmiňujícím volbu povolání je rovněž včasný nácvik reedukačních či kompenzačních technik práce, dostupnost rehabilitačních a kompenzačních pomůcek, finanční podmínky, potřeba osobní asistence a další. (Pipeková a kol., 2004)

Profesní volba musí počítat s požadavky na danou profesi, nároky na výkon povolání a předpoklady k dlouhodobému vykonávání profese. Je nutné posoudit vhodnost, přiměřenost povolání ve vztahu k postižení, prognóze a možnosti uplatnění spolu s pracovním potenciálem a neméně důležitá je dostupnost přípravy na budoucí povolání. Na volbu profese působí i představa sociální role, která je pro jedince se sluchovým postižením důležitá a která je spojená s profesionální činností. (Liberdová, 2010)

Některá povolání jsou již samým postižením vyloučena. I samotní rodiče často vědí, co by mělo jejich dítě vzhledem k postižení dělat. Postižení se stává komplikací, se kterou je nutno se vyrovnat. Volba povolání se tak stává mnohem složitější než u zdravé populace. U osob se sluchovým postižením je volba povolání omezená, často nejde o výběr, nýbrž o přijetí varianty, kterou získat lze. (Vágnerová In Liberdová, 2010)

Vybrat dobře vhodnou školu znamená uplatnit se na trhu práce. Podmínkou podle Tatarkové (2002) k tomu, jak jedinec se zdravotním znevýhodněním obstojí v konkurenci na trhu práce, je především kvalitní vzdělání, rehabilitace a získané sociální dovednosti.

Jak bylo již výše zmíněno, je vybudována síť středních škol, středních odborných učilišť, odborných učilišť a praktických škol pro sluchově postižené. Pracovní kvalifikace těchto škol je orientovaná na řemeslná povolání a domácnost. Profesionální příprava se ukončí školou, bez získání potřebných dalších kompetencí pro získání a vykonávání povolání. Klíčovou kompetencí, která se vztahuje ke světu práce, je umět ukázat zájem o práci, vyhledávat práci, udržet si ji, umět řešit problémy na pracovišti a mnoho dalších potřebných dovedností. (Groma, 2003)

System vzdělávání a přípravu na povolání osob se sluchovým postižením dobře vystihuje článek – rozhovor s Andreou Hudákovou, odbornou asistentkou na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze v oboru Čeština v komunikaci neslyšících, publikovaný dne 11. 10. 2014 na serveru ruce.cz. Na otázky Jaké mají neslyšící v současné době vůbec možnosti vzdělávání? Je výběr oborů pro neslyšící dostatečný? A jaký vůbec je? odpověděla Andrea Hudáková takto:

„Důležité je znovu zopakovat to, že dneska každý člověk i ten, který od narození vůbec nic neslyší, má možnost studovat tak, aby dosáhl maturitního nebo vysokoškolského vzdělání, což dříve opravdu běžné nebylo. Dnes máme tedy střední školy s maturitou, střední odborná učiliště a odborná učiliště pro sluchově postižené. Zajímavé třeba pro nás asi bude, že tam mají maturitní obor Hotelnictví – turismus a novinkou posledních let jsou nástavbové obory pro sluchově postižené, jeden z nich je právě v Praze v Holečkově ulici, to je Společenské stravování a druhý ten nástavbový je v Hradci Králové, a to je Nábytkářství. V Hradci Králové je kromě toho už od začátku devadesátých let běžný obor středoškolský vychovatel. Dále bychom našli v Praze – Radlicích obor Zubní technik, nebo podle nové terminologie Asistent zubního technika a nesmíme zapomenout na školu v Praze Ječné ulici, kde je gymnázium pro sluchově postižené. Pokud bychom šli jenom po těch maturitních oborech, tak potom bychom dále našli v Brně, kde je oděvnictví a pár let otevřený nový obor, který se zabývá počítači, zejména tím použitím, to znamená softwarem. Další obor, který se zabývá počítači, je ve Valašském Meziříčí a ten se spíše zabývá hardwarem.“ (Hudáková, online)

2.3.1 Nabídka oborů

V České republice existuje celá řada studijních oborů, které jsou určeny speciálně pro osoby se sluchovým postižením a vyučují se na školách pro sluchově postižené. Následující kapitola přibližuje a charakterizuje studijní obory na sekundárním stupni vzdělávání žáků a studentů se sluchovým postižením a jejich následné možnosti uplatnění na trhu práce. Konkrétně se jedná o školy pro sluchově postižené v Praze, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Olomouci, Valašském Meziříčí a Brně.

1. Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené Holečkova, Praha 5 - Smíchov (škola Holečkova, online)

Škola pro sluchově postižené Holečkova v Praze nabízí studentům studijní obory na Střední odborné škole, Středním odborném učilišti a Odborném učilišti. Studenti si mohou vybrat z oborů např. hotelnictví, gastronomie, podnikání, cukrář, krejčí, kuchař, malíř, pekař, čalouník, strojní mechanik, šití oděvů atd. Studium na škole trvá zpravidla 3-4 roky a je ukončeno závěrečnou zkouškou, výučním listem či maturitní zkouškou.

Název oboru	Profil absolventa	Možnosti uplatnění
Hotelnictví	4 roky, maturitní zkouška	Absolventi se uplatní v široké oblasti hotelového průmyslu a v oblasti dalších souvisejících služeb cestovního ruchu. Uplatnění absolventů v tomto odvětví je jak v pozici zaměstnanecké, tak i v pozici právního subjektu podnikání v daném oboru. Sluchově postižení absolventi se mohou uplatnit v oblasti tlumočnictví při cestovních kancelářích a hotelových provozech.
Gastronomie	3 roky, výuční list	Cílem tohoto nástavbového studia je připravit všestranně zdatné podnikatele a řídicí pracovníky v restauračních a hotelových provozech. Znalost moderních řídicích metod, jazyková vybava a vysoká úroveň profesní etiky jsou základními devizami studentů, kteří jsou rovněž schopni přípravy technologicky náročných nápojů i jídel a organizace obsluhy při mimořádných příležitostech.
Podnikání	3 roky, maturitní zkouška	Absolvent je připraven vykonávat ekonomické, provozně-ekonomické a administrativní činnosti. Získané znalosti a dovednosti uplatní při řízení vlastní firmy především v profesní oblasti, pro kterou se připravoval v předcházející přípravě v konkrétním učebním oboru.

Tab. 1 – Nabídka oborů – Střední odborná škola, Holečkova, Praha

Název oboru	Profil absolventa	Možnosti uplatnění
Cukrář - výroba	4 roky, výuční list	Zpracování základních surovin a přísad na cukrářská těsta, hmoty, náplně, krémy, pasty a polevy mělněním, mixováním, třením, vařením a šleháním. Zhotovování cukrářských polotovarů, korpusů, hotových výrobků, moučníků a zmrzlin tvarováním, pečením, smažením, vařením, plněním, poléváním, krájením, zdobením a další speciální úpravy. Absolventi mohou vykonávat veškeré práce v daném oboru, nebo podnikat podle podmínek stanovených Živnostenským zákonem.
Krejčí	4 roky, závěrečná zkouška	Odborné práce v průmyslové i zakázkové výrobě oděvů, kreslení poloh, oddělování, ruční i strojové šití, žehlení, lepení, zkoušení, kontrolování, adjustace a čištění. Umí správně polohovat stříhovou dokumentaci, nakreslit konstrukci stříhu, podšívkovat, sešívát, našívát a prošívát díly, montáž výrobků, žehlení za použití spojovací techniky a tepelně tvarovací techniky atd. Absolventi mohou vykonávat veškeré práce v daném oboru, nebo podnikat podle podmínek stanovených Živnostenským zákonem.
Kuchař - číšník	4 roky, závěrečná zkouška	Zásady správné výživy a základy dietního stravování. Příprava teplé i studené kuchyně, příprava studených i teplých moučníků, zpracování, dělení a porcování různých druhů masa a ryb. Sestavování jídelních a nápojových lístků, znalost gastronomických pravidel. Cílem výuky je poskytnout základní poznatky z celé oblasti společného stravování, stejně jako osvojení profesních dovedností a návyků.
Malíř	4 roky, závěrečná zkouška	Výuka je zaměřena na malířské a natěračské práce v interiérech včetně malířských a natěračských technik, lepení tapet, nátěrů oken a dveří. Výuka je pravidelně doplňována informacemi o nových materiálech a technologických postupech. Absolventi mohou vykonávat veškeré práce v daném oboru, nebo podnikat podle podmínek stanovených Živnostenským zákonem.
Pekař	4 roky, závěrečná zkouška	Po ukončení přípravy se umí absolvent orientovat v celé oblasti pekárenské výroby. Zná základ ruční výroby a umí obsluhovat strojní zařízení na výrobu pekárenských výrobků. Absolventi se mohou uplatnit v řadě podnikatelských subjektů v oblasti stravovacích služeb v tuzemsku i v zahraničí.
Strojní mechanik	4 roky, závěrečná zkouška	Absolvent při výrobě strojů a zařízení umí ručním obráběním zhotovit požadovaný výrobek, popřípadě po strojním obrábění dohotovit jejich součásti. Vykonává jednoduché pracovní operace na základních druzích obráběcích strojů. Klíčovými dovednostmi jsou montážní práce, údržba, servis a opravy. Absolventi mohou vykonávat veškeré práce v daném oboru, nebo podnikat podle podmínek stanovených Živnostenským zákonem.
Čalouník	4 roky, závěrečná zkouška	Veškeré opravy, přečalounění nábytku starožitného i novodobého, dekorátérské činnosti, vypočítání spotřeby materiálu na opravu nebo nový výrobek, stříhání a dekorátérská činnost - záclony, závěsy, veškerý bytový

		textil. Absolventi mohou vykonávat veškeré práce v daném oboru, nebo podnikat podle podmínek stanovených Živnostenským zákonem.
--	--	---

Tab. 2 – Nabídka oborů – Střední odborné učiliště, Holečkova, Praha

Název oboru	Profil absolventa	Možnosti uplatnění
Cukrářské práce	3 roky, závěrečná zkouška	Hospodaření se surovinami, příprava cukrářských těst a hmot, jejich zpracování na finální výrobky, zdobení výrobků, výroba restauračních moučníků a výroba zmrzliny. Žáci jsou připraveni na výkon stanoveného okruhu pracovních činností v potravinářské výrobě se zaměřením na cukrářské práce.
Kuchařské práce	3 roky, závěrečná zkouška	Příprava a ošetření základních druhů surovin určených k výrobě a expedici teplých a studených jídel a nápojů, příloh a výrobků teplé a studené kuchyně. Vlastní výroba teplých a studených jídel, nápojů a příloh. Ovládání techniky výdeje pokrmů, jednoduché obsluhy a zvládnutí základních úklidových prací. Absolventi jsou schopni vykonávat okruh pracovních činností kuchařské práce.
Malířské, lakýrnické a natěračské práce	3 roky, závěrečná zkouška	Příprava povrchu pro nátěry, provedení a opravy nátěrů běžnými technikami, speciálními nátěry, technikou napodobování dřev, základní písmomalířství, zhotovení reklam a výstražných barevných nátěrů, práce se stříkací pistolí. Míchání a tónování barev. Absolventi jsou připraveni na výkon stanoveného okruhu pracovních činností spojených s lakýrnickými a natěračskými pracemi v oblasti - stavebnictví, nábytkářství a ve strojírenských podnicích.
Čalounické práce	3 roky, závěrečná zkouška	Žáci se naučí základní práce v oboru čalounění, naučí se restaurovat a opravovat starožitný nábytek včetně oprav novodobého čalounění. Přejdou do styku s materiály, které se používaly před 100 lety (africká tráva, žíně, pružiny atd.) i s novodobými materiály (PUR pěna, syntetické rouno, gumožíně apod.) a umí tento materiál zpracovávat. Od druhého ročníku pracují na zakázkách a za odvedenou práci jsou finančně odměňováni podle kvality a množství odvedené práce. Učební obor připravuje žáky pro výkon stanoveného okruhu pracovních činností v čalounické výrobě a opravě nábytku. Absolvent se může také uplatnit ve službách, případně v živnostenském podnikání.
Šití oděvů	3 roky, závěrečná zkouška	Ruční a strojové šití, základy přípravy a stříhání oděvního materiálu, hotovení - šití oděvů průmyslovým i zakázkovým způsobem. Práce a manipulace s oděvními materiály. Kompletování výrobků, žehlení, opravy oděvů. Zhotovují jednoduché osobní prádlo, například dámské sukně a kalhoty, jednoduché halenky, jednoduché šaty, dámské bundy, dámská saka, košile a vesty. Obor připravuje žáky na výkon stanoveného okruhu „šič-šička“, šití oděvů v průmyslových oděvních závodech i v zakázkovém krejčovství.

Tab. 3 – Nabídka oborů – Odborné učiliště, Holečkova, Praha

2. Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené v Praze, Praha 5 – Radlice (škola Výmolova, online)

Škola pro sluchově postižené Výmolova v Praze – Radlice nabízí studijní obor na Střední zdravotnické škole. Studenti mohou na této škole studovat obor asistent zubního technika, který trvá 4 roky a je zakončen maturitní zkouškou.

Název oboru	Profil absolventa	Možnosti uplatnění
Asistent zubního technika	4 roky, maturitní zkouška	Absolvent studijního oboru Asistent zubního technika je po absolvování nástupní praxe schopen vykonávat činnost asistenta zubního technika ve všech typech stomatologických laboratoří a také ve specializované laboratoři k výrobě ušních tvarovek. Dále má absolvent tohoto oboru možnost pokračovat ve vzdělávání se ve svém oboru na Vyšší odborné škole – obor Diplomovaný zubní technik a získat titul DiS., případně se může rozhodnout pro své další vzdělávání na některé z vysokých škol.

Tab. 4 – Nabídka oborů – Střední zdravotnická škola, Výmolova, Praha

3. Gymnázium, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené v Praze, Praha 2 (Gymnázium, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené, Ječná, online)

Střední škola v Praze – Ječné nabízí studentům se sluchovým postižením maturitní studium na gymnáziu či studium oboru informační služby. Studium trvá 4 roky a je ukončeno maturitní zkouškou.

Název oboru	Profil absolventa	Možnosti uplatnění
Gymnázium	4 roky, maturitní zkouška	Všichni absolventi jsou připraveni ke složení obou částí maturitní zkoušky. Mohou studovat na vysokých školách, vyšších odborných školách, nebo se aktivně zapojit do pracovního procesu.
Informační služby	4 roky, maturitní zkouška	Studium připravuje absolventy pro práci s informačními systémy. Absolvent umí pracovat s daty a s databázemi a využívat informací v nich obsažených. Ovládá běžné textové i tabulkové editory. Třídí a zpracovává informace, navrhuje webové stránky a realizuje je. Vytváří prezentace na zadané téma. Umí vyhotovovat běžné písemnosti v normalizované úpravě. Absolvent oboru Informační služby a grafika se uplatní zejména ve funkcích středních odborných pracovníků ve veřejné správě i v informačních střediscích, kulturních institucích

		a ve všech organizacích pracujících s informačními systémy. Po úspěšném složení maturitní zkoušky se může ucházet o přijetí k dalšímu vzdělávání jak na vyšší odborné škole, tak i na školách vysokých.
--	--	---

Tab. 5 – Nabídka oborů – Střední škola, Ječná, Praha

4. Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené v Českých Budějovicích (Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené v Českých Budějovicích, online)

Škola pro sluchově postižené v Českých Budějovicích nabízí studentům obory na Odborném učilišti či Praktické škole. Odborné učiliště nabízí obor sklenářské práce, který trvá 3 roky a je ukončen závěrečnou zkouškou. Praktická škola nabízí dvouleté či jednoleté studium ukončené závěrečnou zkouškou.

Název oboru	Profil absolventa	Možnosti uplatnění
Sklenářské práce	3 roky, závěrečná zkouška	Učební obor připravuje žáka na výkon stanoveného okruhu pracovních činností povolání stavební dělník – na výkon sklenářských prací.

Tab. 6 – Nabídka oborů – Odborné učiliště, České Budějovice

Název oboru	Profil absolventa	Možnosti uplatnění
Dvouletá	Závěrečná zkouška	Absolventi praktické školy s dvouletou přípravou se mohou v rámci svých možností a individuálních schopností uplatnit přiměřeným výkonem při pomocných pracích ve zdravotnictví, v sociální péči a službách, ve výrobních podnicích, v zemědělství, případně v chráněných pracovištích.
Jednoletá	Závěrečná zkouška	Absolventi praktické školy s jednoletou přípravou se mohou v rámci svých možností a individuálních schopností uplatnit přiměřeným výkonem v chráněných pracovištích a při pomocných pracích v různých profesních oblastech.

Tab. 7 – Nabídka oborů – Praktická škola, České Budějovice

5. Střední škola, Základní škola a Mateřská škola v Hradci Králové (Střední škola, Základní škola a Mateřská škola v Hradci Králové, online)

Škola v Hradci Králové nabízí studentům se sluchovým postižením mnoho oborů na Střední škole, Středním odborném učilišti či na Odborném učilišti. Studenti mohou studovat obory např. předškolní a mimoškolní pedagogika, reprodukční grafik pro média, nábytkářská a dřevařská výroba, podnikání, truhlář, řezbář, kuchař – číšník,

cukrář, stravovací a ubytovací služby, potravinářská výroba atd. Studijní obory se studují dle zaměření zpravidla 3 – 5 let, zakončené jsou maturitní zkouškou či závěrečnou zkouškou.

Název oboru	Profil absolventa	Možnosti uplatnění
Předškolní a mimoškolní pedagogika	5 let, maturitní zkouška	Absolventi se mohou uplatnit jako učitelé v mateřských školách nebo jiných zařízeních pro děti předškolního věku, jako vychovatelé nebo pedagogové volného času ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání (zejména ve střediscích volného času, školních družinách a školních klubech), nebo jako vychovatelé ve školských výchovných a ubytovacích zařízeních.
Reprodukční grafik pro média	5 let, maturitní zkouška	Absolventi se mohou uplatnit v oblasti polygrafie, propagace, webdesingu a výroby multimediálních prezentací, ve firmách, které se zabývají zpracováním grafických a digitálních dat, výrobou časopisů, knih, reklamních materiálů, atd.
Nábytkářská a dřevařská výroba	3 roky, maturitní zkouška	Obor připravuje žáky pro technické činnosti v oblasti dřevařské druhovýroby nábytku. Studijní obor rozšiřuje a prohlubuje vědomosti a dovednosti získané v učebním oboru a umožňuje svým obsahem rozvíjet osvojené vědomosti dalším studiem na vysoké škole a v praxi. Obor je orientován především na progresivní konstrukce, technologie a výrobní zařízení a rozšiřuje také vědomosti a schopnosti v oblasti organizace, řízení a provozního hospodaření ve výrobě.
Podnikání	3 roky, maturitní zkouška	Studijní obor podnikání je nastavbovým studiem pro absolventy kuchařských oborů. (výuční list)

Tab. 8 – Nabídka oborů – Střední škola, Hradec Králové

Název oboru	Profil absolventa	Možnosti uplatnění
Truhlář	4 roky, závěrečná zkouška	Absolventi jsou připraveni na práci samostatného truhláře, truhláře ve výrobních závodech.
Umělecký truhlář	4 roky, závěrečná zkouška	Absolventi jsou připraveni na práci samostatného uměleckého truhláře a restaurátora.
Umělecký řezbář	4 roky, závěrečná zkouška	Absolventi jsou připraveni na práci samostatného řezbáře.
Kuchař – číšník	4 roky, závěrečná zkouška	Absolventi se jsou připraveni na práci samostatného kuchaře, kuchaře ve školních jídelnách a ve všech stravovacích zařízeních (výuční list umožňuje získání živnostenského listu).
Cukrář	4 roky, závěrečná zkouška	Absolventi se jsou připraveni na práci samostatného cukráře, cukráře ve výrobních a ve všech stravovacích zařízeních (výuční list umožňuje získání živnostenského listu).

Tab. 9 – Nabídka oborů – Střední odborné učiliště, Hradec Králové

Název oboru	Profil absolventa	Možnosti uplatnění
Truhlářská a čalounická výroba	3 roky, závěrečná zkouška	Absolventi se uplatní v jakékoli truhlářské dílně při výrobě nábytku, oken, dveří, dřevěných podlah, obložení atd.
Stravovací a ubytovací služby	3 roky, závěrečná zkouška	Absolventi se uplatní zejména v restauračních zařízeních a v kuchyních závodního stravování.
Potravinářská výroba	3 roky, závěrečná zkouška	Absolventi se uplatní především v potravinářské výrobě zaměřené na produkci cukrářských výrobků.

Tab. 10 – Nabídka oborů – Odborné učiliště, Hradec Králové

6. Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené v Olomouci (Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené v Olomouci, online)

Škola pro sluchově postižené v Olomouci nabízí studentům studium na praktické škole dvouleté, ukončené závěrečnou zkouškou. Absolventi této praktické školy se mohou uplatnit při pomocných pracích ve zdravotnictví, v sociální péči a službách, ve výrobních podnicích, v zemědělství, případně v chráněných pracovištích.

Název oboru	Profil absolventa	Možnosti uplatnění
Dvouletá	Závěrečná zkouška	Absolventi praktické školy se mohou v rámci svých možností a individuálních schopností uplatnit přiměřeným výkonem při pomocných pracích ve zdravotnictví, v sociální péči a službách, ve výrobních podnicích, v zemědělství, případně v chráněných pracovištích.

Tab. 11 – Nabídka oborů – Praktická škola, Olomouc

7. Střední škola v Olomouci – Svatém Kopečku (Střední škola v Olomouci – Svatém Kopečku, online)

Škola pro sluchově postižené Olomouc – Svatém Kopečku nabízí studentům několik oborů na Střední škole či na Středním odborném učilišti. Nabízí obory např. hotelnictví, gastronomie, podnikání, rekondiční a sportovní masér, kuchař – číšník, cukrář, prodavač, práce ve stravování a další. Délka studia je různá, dle zvoleného oboru, zpravidla trvá 2 – 4 roky. Studium je ukončené maturitní či závěrečnou zkouškou.

Název oboru	Profil absolventa	Možnosti uplatnění
Hotelnictví	4 roky, maturitní zkouška	Absolventi mohou vykonávat odborné činnosti provozní, obchodně podnikatelské a řídicí v nejrůznějších pracovních pozicích a právně organizačních formách podnikání, a to jak z hlediska zaměstnaneckého tak zaměstnavatelského, podnikatelského.
Gastronomie	2 roky, maturitní zkouška	Uplatnění v gastroprovozech především ve funkcích provozních pracovníků stravování a ubytování, ve středním managementu nebo jako samostatní podnikatelé v oblasti pohostinství, ubytovacích a dalších služeb.
Podnikání	2 roky, maturitní zkouška	Uplatnění především ve funkcích provozních pracovníků ve stravování a ubytování, ve středním managementu nebo jako samostatní podnikatelé v oblasti pohostinství, ubytovacích a dalších služeb.

Tab. 12 – Nabídka oborů – Střední škola, Svatý kopeček, Olomouc

Název oboru	Profil absolventa	Možnosti uplatnění
Rekondiční a sportovní masér	3 roky, závěrečná zkouška	Absolventi jsou připraveni samostatně provádět odborné činnosti, zejména preventivní, rekondiční a regenerační programy ve vlastních studiích fitness a wellness centrech, sportovních klubech a lázeňských zařízeních, dále se může uplatnit v oblasti sociálních služeb, včetně domovů pro seniory.
Kuchař - číšník	3 roky, závěrečná zkouška	Absolventi se uplatní ve všech typech podnikatelských subjektů v oblasti stravovacích služeb.
Cukrář	3 roky, závěrečná zkouška	Uplatnění především v potravinářském sektoru, zejména v cukrářské, případně cukrovinkářské výrobě (cukrárny, hotely, obchodní zařízení).
Prodavač	3 roky, závěrečná zkouška	Absolventi jsou připraveni samostatně provádět odborné činnosti, zejména přípravu a prodej lahůdkářského sortimentu v gastronomických oborech.
Stravovací a ubytovací služby	3 roky, závěrečná zkouška	Absolvent se uplatní v zařízeních stravovací služby, kde může vykonávat jednoduché práce při výrobě a podávání jídel.
Potravinářská výroba	3 roky, závěrečná zkouška	Absolventi se uplatní v potravinářské výrobě, kde mohou vykonávat jednoduché práce při přípravě surovin a výrobě cukrářských výrobků.
Práce ve stravování	2 roky, závěrečná zkouška	Absolventi se uplatní jako pomocný pracovník ve stravovacích službách, v ubytovacích zařízeních a provozovnách rychlého občerstvení, ve výrobcích knedlíků a při přípravě studené kuchyně. Bude schopen připravovat jednoduché pokrmy včetně příloh, pokrmy vyráběné z polotovarů a teplé nápoje. Bude provádět jednoduchou obsluhu hostů nebo pomáhat v obsluze při bufetovém uspořádání.

Tab. 13 - Nabídka oborů – Střední odborné učiliště, Odborné učiliště a Praktická škola dvouletá, Svatý kopeček, Olomouc

8. Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené ve Valašském Meziříčí (Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené ve Valašském Meziříčí, online)

Škola pro sluchově postižené ve Valašském Meziříčí nabízí studentům obory na Střední škole, Středním odborném učilišti či Odborném učilišti, Studenti si mohou vybrat z oborů jako je zahradnictví, počítačové systémy a aplikovaná elektrotechnika, mechanik elektrotechnik, elektrikář, zahradník, zahradnické práce a další. Studium na Střední škole je 5leté, zakončené maturitní zkouškou. Studium na učilištích trvá 3-4 roky a je ukončeno závěrečnou zkouškou.

Název oboru	Profil absolventa	Možnosti uplatnění
Počítačové systémy a aplikovaná elektrotechnika	5 let, maturitní zkouška	Absolventi oboru naleznou uplatnění v takových oblastech, kde je zapotřebí dobrých znalostí výpočetní techniky. Absolventi oboru jsou úspěšní na trhu práce na pozicích techniků, IT specialistů, správců počítačových sítí, pracovníků servisu výpočetní a automatizační techniky. Absolvent školního vzdělávacího programu Počítačové systémy a aplikovaná elektrotechnika se uplatní: <ul style="list-style-type: none"> - v konstrukčních, technologických a projekčních činnostech elektrotechnického charakteru - v oblasti technického rozvoje, technické kontroly, zkušební, regulační a montážní techniky a techniky údržby elektrotechnických zařízení v oblasti diagnostiky, revizní a servisní techniky - jako technici měření a regulace.
Zahradnictví	5 let, maturitní zkouška	Absolvent se uplatní zejména ve středních technicko-hospodářských funkcích v zahradnických odvětvích, ale i v příbuzném zemědělském oboru. Může pracovat v obchodu, ve službách, v poradenství, marketingu, především však v oblasti výroby (množení a pěstování zeleniny, ovoce, květin a okrasných dřevin), sadovnické a krajinářské tvorby, vazačství a aranžování květin (floristiky), skladování a zpracovávání zahradnických produktů. Absolvent se konkrétně uplatní například jako technik v zahradnictví, agronom, podnikatel, obchodník, úředník státní správy.
Mechanik elektrotechnik (nástavbové studium)	3 roky, maturitní zkouška	Absolventi se mohou uplatnit v praxi při činnostech spojených s návrhy, výrobou, montáží, údržbou, oživováním, seřizováním, zkoušením, testováním, servisem, opravami a obsluhou elektrotechnických zařízení, elektrických strojů a přístrojů. Absolventi se mohou uplatnit i při projektování, ovládání a údržbě elektronických systémů z oblasti automatizace, inteligentní instalace, měřicí a regulační techniky, elektronických zařízení spotřební elektroniky, počítačových sítí. Absolventi mohou najít uplatnění především v oblastech – profesích: elektromechanik, mechanik elektronik, elektrotechnik, servisní technik elektrických zařízení, opravář elektrických spotřebičů, výpočetní a

		spotřební elektroniky, technik elektronických zařízení, provozní technik, aj.
--	--	---

Tab. 14 – Nabídka oborů – Střední škola, Valašské Meziříčí

Název oboru	Profil absolventa	Možnosti uplatnění
Elektrikář - slaboproud	4 roky, závěrečná zkouška	Absolventi mohou pracovat například jako: provozní elektrikář, servisní elektrikář (pračky, televizory apod.), opravář poruch el. zařízení, pracovník v oblastech servisu a prodeje elektrotechnických výrobků.
Zahradník/zahradnice	3 roky, závěrečná zkouška	Absolventi mohou pracovat například jako: zahradník, zahradník při údržbě městské zeleně, prodavač zahradnických výpěstků, prodavač v květinářství, vazač květin a aranžér apod.
Zahradnické práce	3 roky, závěrečná zkouška	Absolvent se uplatní při výkonu jednoduchých zahradnických prací. Je připravován pro výkon činnosti pěstování květin, ovoce a zeleniny, množení květin a okrasných dřevin, zakládání, údržby sadovnických a krajinářských úprav a vazačských prací.

Tab. 15 - Nabídka oborů – Střední odborné učiliště a Odborné učiliště, Valašské Meziříčí

9. Střední škola pro sluchově postižené a Odborné učiliště v Brně (Střední škola pro sluchově postižené a Odborné učiliště v Brně, online)

Škola v Brně nabízí studentům se sluchovým postižením obory na Střední škole a Odborném učilišti. Studenti si mohou vybrat z oborů informační technologie, operátor skladování, prodavačské práce či podlahářské práce. Studium trvá dle zaměření 3-4 roky a je ukončeno maturitní, závěrečnou zkouškou.

Název oboru	Profil absolventa	Možnosti uplatnění
Informační technologie	4 roky, maturitní zkouška	Počítače vytvářejí nové možnosti pracovního uplatnění sluchově postižených. Absolvent je připraven pro činnost v oblasti užití a tvorby ekonomického softwaru v různých odvětvích.
Operátor skladování	3 roky, závěrečná zkouška	Obor vzdělání připravuje žáky pro výkon povolání operátor skladování v obchodě nebo ve výrobním podniku. Žáci se během studia naučí připravovat zboží a materiál k expedici a k prodeji, vystavovat příslušné doklady, vyřizovat reklamace, objednávky a poptávky. Naučí se skladovat a ošetřovat svěřené zásoby. Absolventi se mohou uplatnit v řadě firem, které se zaměřují na výrobu i obchodní činnost.
Prodavačské práce	3 roky, závěrečná zkouška	Smyslem oboru vzdělání je připravit žáky především pro práci v supermarketech a hypermarketech, ale své uplatnění najdou i v malých a smíšených prodejnách.

		Naučí se různé prodejní techniky, jako je vážení, měření a balení zboží, dále jeho aranžování a vystavování. Seznámí se se zásadami skladování a manipulace s obaly. Výhodou oboru vzdělání je jeho zaměření na smíšené zboží. Žáci získají znalosti v oboru potravinářského zboží, textilu, obuvi, drogistického zboží, domácích potřeb a elektra. Absolvent se může uplatnit v prodejních řetězcích při přípravě zboží k prodeji, jeho vyskladňování nebo aranžování.
Podlahářské práce	3 roky, závěrečná zkouška	Během studia žáci získávají všestranné vědomosti a dovednosti spojené s pokládáním podlah z různých materiálů (dřevěné, pružné a textilní, keramické a kamenné), jejich údržbou a opravou. Absolvent je připraven vykonávat praxi v podlahářských nebo stavebních firmách, v oblasti údržby podlah v administrativních nebo průmyslových budovách. Nabízí se možnost soukromého podnikání.

Tab. 16 - Nabídka oborů – Střední škola a Odborné učiliště, Brno

Z výše uvedeného výčtu oborů vyplívá rozmanitost profesního uplatnění pro osoby se sluchovým postižením. V dnešní době si studenti mohou vybrat z nabídky Středních škol, Středních odborných učilišť či mnoha oborů, která nabízejí Odborná učiliště. Problém stále představuje absence škol pro sluchově postižené i v menších městech. Studenti se sluchovým postižením jsou tak odkázáni na pobyt na internátě či jsou jejich rodiny nuceny přestěhovat se do města, kde se škola nachází. Obě varianty řešení sebou nesou mnohá rizika a nesnáze, ale i výhody a příležitosti nejen pro osoby se sluchovým postižením.

2.4 Přechod ze školy na trh práce

„Přechod ze školy na trh práce je úsekem, který je možno považovat za kritický. Úspěšnost či neúspěšnost přechodu předurčuje chování na trhu práce i v osobním životě.“ (Groma, 2003)

Nástup do zaměstnání je považován za sociální mezník – znamená ukončení školy a přijetí profesní role. Nástup do práce je potvrzení nezávislosti jedince. Jedinec je postaven před situací, kdy by se měl integrovat do společnosti, se kterou nemá dostatek zkušeností a působí jako stresující. Příčinou problémů mohou být nepřiměřená očekávání, chybějící sociální i profesní dovednosti, nepřipravenost okolí a neinformovanost, neochota, předsudky i nevhodné podmínky. (Vágnerová In Liberdová, 2010)

V období vstupu na trh práce se u neslyšících a těžce sluchově postižených osob často objevují už takové deficity v oblasti řeči, komunikace a znalostí, že představují velkou bariéru pro přijetí do pracovního poměru. Neslyšící osoby ale nelze činit zodpovědné za jejich nedostatečné výkony např. ve psaném jazyce nebo z toho vyplývající malé informovanosti. Příčinu problémů je však třeba spatřovat spíše v nedostatečných vzdělávacích opatřeních. Vedle závažné redukce životních šancí vede tato situace u jedinců se sluchovým postižením často také ke sníženému sebehodnocení a k psychickým problémům. (Dotter, 2005)

Organizace Tichý svět (dříve APPN) realizovala projekt s názvem Tranzitní program pro neslyšící, který spočíval v přípravě osob se sluchovým postižením na zaměstnání již v době studia, v organizovaném kontaktu s budoucím zaměstnavatelem a získávání praxe přímo na budoucím pracovišti. Jeho cílem bylo vytvořit systém, který usnadní studentům se sluchovým postižením přechod ze školy do zaměstnání na otevřeném trhu práce. Projekt byl realizován v letech 1. 2. 2011 – 31. 5. 2013. Na závěrečné konferenci v Praze byly zveřejněny výsledky a úspěšnost tohoto projektu. Ve spolupráci se speciální školou v Hradci Králové se do programu zapojilo deset studentů z učebních oborů kuchař a cukrář a maturitního oboru reprodukční grafik pro média. Z příspěvků přednesených na konferenci pedagogy Mgr. Pavlem Pražákem (ZŠ) a Ing. Helenou Urbanovou (SŠ) a také ředitelkou školy Mgr. Ivou Rindovou bylo patrné, že již samotný přechod žáků na střední školu je velmi náročný, neboť probíhá v období, kdy mladí lidé teprve hledají svou identitu. Pro neslyšící je tento krok ještě mnohem těžší, protože mají zúženou volbu povolání a velice záleží na podmínkách i na prostředí, z něhož pocházejí. Po vstupu do projektu Tranzitního programu pro neslyšící získala škola možnost dlouhodobě připravovat žáky do praxe pomocí pracovního poradenství a také možnost výběru z několika pracovišť s dostatkem informací o neslyšících. Těmto pracovištím byla současně díky Tranzitnímu programu poskytnuta pomoc občanského sdružení APPN – například v podobě tlumočnických služeb a služeb konzultanta. (Tichý svět, online)

Michaela Mandíková (2014) v časopise Info-Zpravodaj uvádí, že program se hodnotí jako úspěšný z hlediska uplatnění čerstvých absolventů. V případě, že mají zaměstnavatelé zapojení do programu volné pracovní místo, projevují o budoucí zaměstnání praktikanta zájem a po ukončení studia u nich absolvent nastoupí do zaměstnání. Tranzitní program je nyní už trvalou součástí sociální služby, která je zaměřena na podporu zaměstnanosti neslyšících.

3 Zaměstnávání osob se sluchovým postižením

Práce má v životě jednotlivce zásadní postavení a každý má právo na uplatnění se na trhu práce podle svých možností a schopností. Tyto možnosti jsou ovšem u člověka se sluchovým postižením do jisté míry omezeny. Pracovní uplatnění osob se sluchovým postižením je provázáno řadou problémů a komplikací. Dalo by se předpokládat, že úspěšné zařazení osob se sluchovým postižením do pracovního procesu a nalezení vhodného zaměstnání je závislé na kvalitě a úrovni získaného vzdělání. U lidí se sluchovým postižením to však jednoznačně neplatí, protože ochota zaměstnat neslyšícího je do značné míry ovlivněna např. úrovní jeho komunikačních schopností. (Horáková, 2012)

Problémy, které nastávají při zaměstnávání osob se zdravotním postižením, nejsou výlučně záležitostí České republiky. Tento problém je aktuální v celé Evropě i na celém světě. Různé studie uvádějí, že je až 50% zcela ekonomicky neaktivních občanů se zdravotním postižením. Značnou účast tvoří nezaměstnaní. Je to způsobeno tlakem na vysokou produktivitu práce, flexibilitu zaměstnance či vznik nových pracovních pozic. (Ludíková a kol., 2012)

3.1 Zaměstnávání osob se zdravotním postižením v mezinárodních dokumentech

Práva týkající se ochrany zdravotně postižených, jako je např. právo na bezpečné a zdravé neohrožující pracovní podmínky, právo na pomoc státu při získání a udržení si zaměstnání, zákaz diskriminace, právo na rekvalifikaci a pracovní rehabilitaci, jsou stanovena v řadě mezinárodních dokumentů. Následující kapitola pojednává o systémech ochrany osob se zdravotním postižením v rámci OSN, MOP a Rady Evropy.

Nejdůležitější mezinárodní organizací v oblasti lidských práv je OSN. Výsledkem činnosti této univerzální mezinárodní organizace je celá řada úmluv a dokumentů upravující nejrůznější oblasti lidských práv. Mezi tyto dokumenty týkající se ochrany osob se zdravotním postižením lze zařadit Všeobecnou deklaraci lidských práv, Mezinárodní pakt o hospodářských sociálních a kulturních právech, Deklarace o právech mentálně postižených, Deklarace o právech osob se zdravotním postižením, Světový program činností pro osoby se zdravotním postižením, Standardní pravidla OSN pro vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením, Úmluva

o právech osob se zdravotním postižením. V souvislosti s ochranou osob se zdravotním postižením, včetně zlepšování jejich pracovních podmínek, je důležitá také činnost odborných organizací OSN. Patří mezi ně např. Světová zdravotnická organizace sjednocující užívanou terminologii, Centrum pro lidská sídla (UNCHS), která se zabývá architektonickými bariérami a všeobecnou přístupností staveb a Organizaci pro průmyslový rozvoj (UNIDO) zabývající se vývojem a výrobou technických kompenzačních pomůcek. OSN také pořádá celou řadu kampaní a činností osvětového charakteru. (Komendová, 2009)

Další organizací je Mezinárodní organizace práce, která je jednou z největších a nejvýznamnějších mezinárodních odborových organizací přidružených k OSN. Mezinárodní organizace práce (dále jen MOP) upravuje minimální úroveň základních práv mimo jiné v oblasti odstranění nucené práce, rovnosti příležitostí a rovného zacházení, ochrany mateřství, formuluje minimální standardy sociálního zabezpečení a zabývá se ochranou zdravotně postižených při výkonu zaměstnání. Ochrana osob se zdravotním postižením byla poprvé samostatně upravena doporučením č. 99 o pracovní rehabilitaci osob se zdravotním postižením v roce 1955. Na doporučení navazuje úmluva č. 159 o pracovní rehabilitaci a zaměstnávání invalidů z roku 1983, která obsahuje základní zásady politiky v oblasti pracovní rehabilitace a zaměstnávání invalidů. Mezi důležité dokumenty MOP lze dále zařadit Praktický kodex MOP upravující zdravotní postižení na pracovišti, jež se obrací přímo na zaměstnavatele a navrhuje např. technické provedení inzerce pracovních míst, pracovních pohovorů, úpravy materiálů v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci apod. tak, aby byly pro osoby se zdravotním postižením přístupné. (Mezinárodní organizace práce, online)

Úpravou pracovních podmínek osob se zdravotním postižením se zabývá i celá řada dokumentů Rady Evropy. Nejdůležitějším dokumentem Rady Evropy obsahující katalog sociálních práv je Evropská sociální charta přijatá v roce 1961. Z hlediska zapojení osob se zdravotním postižením do normálního pracovního prostředí mělo velký význam přijetí Revidované evropské sociální charty v roce 1996. Ta mj. zmiňuje úpravu pracovních podmínek vzhledem k potřebám osob se zdravotním postižením. Revidovaná Evropská sociální charta vychází z potřeb integrace a účasti zdravotně postižených v životě společnosti obecně, nejenom v oblasti zaměstnávání. (Rada Evropy, online)

Rada Evropy vydala v posledních dvou desetiletích celou řadu dokumentů upravujících nejrůznější oblasti života osob se zdravotním postižením. Tyto dokumenty

však nejsou právně závazné a mají spíše doporučující charakter vůči členským státům nebo vůči orgánům Rady Evropy. Mezi tyto dokumenty, související s výkonem práce zdravotně postižených, lze zařadit:

- Doporučení Výboru ministrů (92) 6 o ucelené politice pro osoby se zdravotním postižením
- Doporučení parlamentního shromáždění Rady Evropa 1185 (1992) o politikách rehabilitace pro zdravotně postižené
- Resoluce Výboru ministrů (95) 3 o chartě k hodnocení pracovních schopností osob se zdravotním postižením
- Resoluce Výboru ministrů (2001) 1 o představení principů univerzálního designu do všech programů všech profesí podílejících se na tvorbě zastavěného prostředí
- Resoluce Výboru ministrů (2001) 3 K plněnému občanství osob se zdravotním postižením prostřednictvím nových technologií
- Doporučení parlamentního shromáždění 1592 (2003) k plnému sociálnímu začlenění osob se zdravotním postižením
- Ministerská deklarace o lidech se zdravotním postižením
- Akční plán na podporu práv a plného zapojení osob se zdravotním postižením do společnosti
- Resoluce Výboru ministrů (2007) 3 „Dosažení plné účasti prostřednictvím univerzálního designu“ (Komendová, 2009)

3.2 Zaměstnávání osob se zdravotním (sluchovým) postižením dle současné legislativy v ČR

Základ právní úpravy pracovních podmínek a ochrany osob se zdravotním postižením je v českém právním řádu zakotven na ústavní úrovni, konkrétně v Usnesení předsednictva České národní rady č.2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky (dále jen LZPS). Hlava čtvrtá upravuje hospodářská, sociální a kulturní práva. Pracovní podmínky upravují dvě ustanovení LZPS. Jedno je základem pro úpravu pracovních podmínek obecně a druhé směřuje k ochraně specifických kategorií osob. (Komendová, 2009)

Obecnou úpravu práv týkajících se pracovních podmínek obsahuje ustanovení čl. 28 LZPS, podle kterého mají zaměstnanci *právo na spravedlivou odměnu za práci a*

na uspokojivé pracovní podmínky. Druhé ustanovení LZPS upravující pracovní podmínky je čl. 29, který garantuje vyšší stupeň ochrany některým skupinám osob. Podle ustanovení čl. 29 odst. 1 LZPS mají ženy, mladiství a osoby zdravotně postižené právo na zvýšenou ochranu zdraví při práci a na zvláštní pracovní podmínky. Osobám zdravotně postiženým a mladistvým je dále ustanovením čl. 29 odst. 2 přiznáno právo na zvláštní ochranu v pracovních vztazích a pomoc při přípravě k povolání. (Listina základních práv a svobod, online)

Slašťanová, Durajová (2012) uvádějí, že dle českých právních předpisů lze práva zaměstnanců rozlišovat na práva vznikající před vznikem pracovněprávního vztahu (tzn. před přijetím do zaměstnání) a po vzniku pracovněprávního vztahu (tzn. po přijetí do zaměstnání). Další kategorií jsou zvláštní práva zaměstnanců a uchazečů o zaměstnání, kteří jsou osobami se zdravotním postižením. Toto rozdělení názorně charakterizuje následující tabulka:

před přijetím do zaměstnání	po přijetí do zaměstnání	osoby se zdravotním postižením
Právo na svobodnou volbu zaměstnání (§ 11 ZoZ)	Zákaz nucené práce (čl. 9 LZPS)	Právo na zvýšenou ochranu na trhu práce (§ 67 ZoZ)
Právo na možnost vstoupit do pracovněprávního vztahu (§ 10 ZoZ)	Právo na rovné zacházení v pracovním poměru (§ 16 – 17 ZP)	Právo na pracovní rehabilitaci (§ 69 ZoZ)
Právo na stejné podmínky v přístupu k zaměstnání a službám zaměstnanosti (§ 4 a 12 ZoZ)	Právo na spravedlivou odměnu za vykonanou práci (§ 109 a násl. ZP)	Právo na specializované rekvalifikační kurzy (§ 74 ZoZ)
Právo na zprostředkování zaměstnání (§ 10, §14 – 38 ZoZ)	Právo na bezpečnost a ochranu zdraví při práci (§ 101 a násl. ZP)	Právo na pomoc při přípravě na zaměstnání (§ 71 ZoZ)
Právo na rekvalifikaci a jiné nástroje aktivní politiky zaměstnanosti (§ 10, § 104 – 119 ZoZ)	Právo na informace ze strany zaměstnavatele (§37 ZP)	Právo na specifické pracovní podmínky, hlavně individuální přizpůsobení pracovních míst (§ 80 ZoZ a § 103 odst. 5 ZP)
Právo na hmotné zabezpečení	Právo na ukončení pracovního vztahu jen ze zákonem omluvitelných podmínek (§ 48 – 73a ZP)	
V nezaměstnanosti nebo rekvalifikaci (§ 10, §39 – 57 ZoZ)		

Tab. 17 - Práva zaměstnanců před vznikem a po vzniku pracovněprávního vztahu, práva zaměstnanců se zdravotním postižením

3.2.1 Přehled legislativy v ČR

Kromě LZPS upravuje otázku zaměstnávání osob se zdravotním postižením v ČR řada právních předpisů. Následující kapitola se věnuje platnému legislativnímu zakotvení této problematiky a krátce charakterizuje obsah právních předpisů ve vztahu k osobám se zdravotním (sluchovým) postižením.

- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Stanoví povinnost zaměstnavatele oznámit ukončení pracovního poměru s osobou se zdravotním postižením příslušnému úřadu práce. Dále stanoví povinnost zaměstnavatele upravit pracoviště, aby bylo vhodné pro osoby se zdravotním postižením, v případě potřeby zřídit chráněné pracovní místo, zajistit zaškolení a další vzdělávání těchto osob. Obecně stanoví povinnost zaměstnavatele zaměstnávat osoby se zdravotním postižením a vytvářet podmínky pro jejich zaměstnání. (zákon č. 262/2006 Sb., v platném znění)

- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Stanoví povinnost zaměstnavatelům s více než 25 zaměstnanci zaměstnat nejméně 4 % osob se zdravotním postižením z celkového počtu pracovníků. V případě nesplnění je zaměstnavatel povinen odebrat výrobky a služby ve stanovené výši od zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají více než 50 % osob se zdravotním postižením, nebo odvést povinnou platbu do státního rozpočtu. Zaměstnavatelé s méně než 25 zaměstnanci tuto povinnost nemají, k zaměstnávání osob se zdravotním postižením jsou motivováni slevou na dani a dalšími pobídkami.

- § 4 odst. 2) zakazuje diskriminaci při uplatňování práva na zaměstnání mimo jiné z důvodů zdravotního stavu;
- Podle § 4 odst. 9) je diskriminací i obtěžování a sexuální obtěžování z důvodu zdravotního postižení;
- § 8 stanoví úřadům práce např. povinnost součinnosti, povinnost finanční podpory při zaměstnávání osob se zdravotním postižením atd.

Zakotvena je zvýšená ochrana osob se zdravotním postižením, úprava chráněného pracovního místa a pracovní dílny, příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením (podle § 78 náleží zaměstnavateli zaměstnávajícímu

více než 50 % osob se zdravotním postižením), pracovní rehabilitace a rekvalifikace. (zákon č. 435/2004 Sb., v platném znění)

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění

Podle tohoto zákona mají žáci se zdravotním postižením právo na vzdělání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich potřebám a možnostem.

- Délka středního a vyššího odborného vzdělávání může být individuálně prodloužena až o dva roky.
- Zdravotně postižení žáci a studenti mají právo na bezplatné speciální učebnice, didaktické a kompenzační pomůcky.
- Sluchově postižení žáci a studenti mají právo na bezplatné vzdělávání pomocí znakové řeči.
- Děti, žáci a studenti se zdravotním postižením mají právo na školy, třídy, oddělení či studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy, vyžaduje-li to povaha zdravotního postižení.
- Asistent pedagoga pomáhá žákům se zdravotním postižením či znevýhodněním při přizpůsobování se školnímu prostředí a pedagogům při výchovné a vzdělávací činnosti. (zákon č. 561/2004 Sb., v platném znění)

- Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

Vyhláška konkretizuje např. formy speciálního vzdělávání žáků se zdravotním postižením, typy speciálních škol, individuální vzdělávací plán či činnost a postavení asistenta pedagoga. (vyhláška č. 73/2005 Sb., v platném znění)

Dalšími právními předpisy v platném znění, které se pojí s problematikou zaměstnávání osob se sluchovým postižením, jsou:

- Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění
- Vyhláška č. 284/1995 Sb., MPSV, kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění
- Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení

- Vyhláška č. 182/1991 Sb., MPSV, kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře
- Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu
- Zákon č. 111/2006Sb., o pomoci v hmotné nouzi
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

3.3 Právní úprava v zákoně o zaměstnanosti

Zákon o zaměstnanosti je hlavním legislativním opatřením, které upravuje práva a povinnosti související se zaměstnáváním lidí se sluchovým postižením. Obsahem zákona je např. stanovení povinností Úřadů práce ČR, povinnosti zaměstnavatelů zaměstnávat osoby se zdravotním postižením, stanovuje nástroje aktivní politiky zaměstnanosti (viz níže) a upravuje i způsoby podpory zaměstnavatelů lidí se zdravotním postižením. (Slašťanová, Durajová, 2012)

3.3.1 Úřad práce ČR

Úřady práce mají na starosti zaměstnávání, pracovní trh, aktivní politiku zaměstnanosti, mají se starat i o to, aby lidé se zdravotním postižením našli pracovní uplatnění na trhu práce. (Kohoutová, 2010)

Zaměstnavatelé mohou v otázkách zaměstnávání osob se sluchovým postižením požadovat od Úřadu práce ČR informace a poradenství, součinnost při vyhrazování pracovních míst zvláště vhodných pro osoby se zdravotním (sluchovým) postižením, spolupráci při vytváření vhodných pracovních míst a spolupráci při řešení individuálního přizpůsobování pracovních podmínek pro osoby se zdravotním postižením. (Slašťanová, Durajová, 2012)

3.3.2 Pracovní rehabilitace

Dle § 69 je pracovní rehabilitace souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání osoby se zdravotním postižením, kterou na základě její žádosti zabezpečují krajské pobočky Úřadu práce. Pracovní rehabilitace zahrnuje zejména poradenskou činnost zaměřenou na volbu povolání, volbu zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti, teoretickou a praktickou přípravu pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, zprostředkování, udržení a změnu zaměstnání, změnu povolání a

vytváření vhodných podmínek pro výkon zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti. (zákon č. 435/2004 Sb., v platném znění)

3.3.3 Chráněné pracovní místo

Dle § 75 je chráněné pracovní místo zřízené zaměstnavatelem pro osobu se zdravotním postižením na základě písemné dohody s Úřadem práce. Na zřízení chráněného pracovního místa poskytuje Úřad práce zaměstnavateli příspěvek. Chráněné pracovní místo musí být obsazeno po dobu 3 let. Chráněným pracovním místem může být i pracovní místo, které je obsazeno osobou se zdravotním postižením, pokud je vymezeno v písemné dohodě mezi zaměstnavatelem a Úřadem práce.

Příspěvek na zřízení chráněného pracovního místa pro osobu se zdravotním postižením může činit maximálně osminásobek a pro osobu s těžším zdravotním postižením maximálně dvanáctinásobek průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí předchozího kalendářního roku. Zřizuje-li zaměstnavatel na základě jedné dohody s Úřadem práce 10 a více chráněných pracovních míst, může příspěvek na zřízení jednoho chráněného pracovního místa pro osobu se zdravotním postižením činit maximálně desetinásobek a pro osobu s těžším zdravotním postižením maximálně čtrnáctinásobek výše uvedené průměrné mzdy. (zákon č. 435/2004 Sb., v platném znění)

Zaměstnavateli zaměstnávajícímu na chráněných pracovních místech (§ 75) více než 50 % osob se zdravotním postižením z celkového počtu svých zaměstnanců se poskytuje příspěvek na podporu zaměstnávání těchto osob formou částečné úhrady vynaložených prostředků na mzdy nebo platy a dalších nákladů. Příspěvkem jsou nahrazovány skutečně vynaložené prostředky na mzdy nebo platy v měsíční výši 75 % skutečně vynaložených prostředků na mzdy nebo platy na zaměstnance v pracovním poměru, který je osobou se zdravotním postižením. (zákon č. 435/2004 Sb., v platném znění)

3.3.4 Práva a povinnosti zaměstnavatelů

Na zaměstnavatele se vztahují určitá práva a povinnosti v souvislosti se zaměstnáváním osob se zdravotním (sluchovým) postižením. V § 81 odst. 1 zákona o zaměstnanosti je stanoveno, že zaměstnavatelé s více než 25 zaměstnanci v pracovním poměru jsou povinni zaměstnávat osoby se zdravotním postižením ve výši povinného

podílu těchto osob na celkovém počtu zaměstnanců zaměstnavatele. Povinný podíl činí 4 %.

Zaměstnavatel má pro splnění povinného podílu na výběr z několika možností:

- zaměstnáváním osob se zdravotním postižením v pracovním poměru,
- odebíráním výrobků nebo služeb od zaměstnavatelů zaměstnávajících více než 50 % zaměstnanců, kteří jsou osobami se zdravotním postižením, nebo zadáváním zakázek těmto zaměstnavatelům nebo odebíráním výrobků nebo služeb od osob se zdravotním postižením, které jsou osobami samostatně výdělečně činnými a nezaměstnávají žádné zaměstnance, nebo zadáváním zakázek těmto osobám,
- odvodem do státního rozpočtu,
- vzájemnou kombinací výše uvedených možností. (zákon č. 435/2004 Sb., v platném znění)

3.4 Státní politika zaměstnanosti ve vztahu k osobám se sluchovým postižením

Zájem státu v oblasti státní politiky zaměstnanosti se dá dělit na dva rámce – širší a užší rámec. V širším rámci se zaměřuje na rozvoj lidských zdrojů na trhu práce. V užším smyslu se pak věnuje podpoře lidem, kteří mají ztížené postavení na trhu práce z důvodu zdravotního či jiného postižení. Státní správu v oblasti státní politiky zaměstnanosti zabezpečuje v ČR MPSV a úřady práce. (Ludíková a kol., 2012)

Nástrojem podpory při zaměstnávání osob se zdravotním (sluchovým) postižením je dle zákona o zaměstnanosti aktivní politika zaměstnanosti. Aktivní politika zaměstnanosti je souhrn opatření směřujících k zajištění maximálně možné úrovně zaměstnanosti. Aktivní politiku zaměstnanosti zabezpečuje ministerstvo a Úřad práce; podle situace na trhu práce spolupracují při její realizaci s dalšími subjekty. Nástroje, jimiž je realizována aktivní politika zaměstnanosti, jsou zejména:

- rekvalifikace (získání nové kvalifikace či rozšíření stávající kvalifikace),
- investiční pobídky (hmotná podpora, vytváření nových pracovních míst, rekvalifikace nebo školení nových zaměstnanců zaměstnavateli, kterému bylo vydáno rozhodnutí o příslibu investiční pobídky),

- veřejně prospěšné práce (časově omezené pracovní příležitosti, které vytváří zaměstnavatel nejdéle na dvanáct po sobě jdoucích kalendářních měsících, a to i opakovaně, k pracovnímu umístění uchazečů o zaměstnání),
- společensky účelná pracovní místa (zřizuje zaměstnavatel na základě dohody s úřadem práce a obsazuje je uchazeči o zaměstnání, kterým nelze zajistit pracovní uplatnění jiným způsobem, příspěvek na jeho zřízení může získat i uchazeč o zaměstnání za účelem výkonu samostatné výdělečné činnosti),
- překlenovací příspěvek (poskytne úřad práce osobě samostatně výdělečně činné, která obdržela příspěvek na společensky účelné pracovní místo),
- příspěvek na zapracování (pro zaměstnavatele, kteří přijímají do pracovního poměru uchazeče o zaměstnání, kterému úřad práce věnuje zvýšenou péči),
- příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program (pro zaměstnavatele, kteří přechází na nový podnikatelský program a z tohoto důvodu nemůžou zabezpečit pro své zaměstnance práci v rozsahu stanovené týdenní pracovní doby). (zákon č. 435/2004 Sb., v platném znění)

Součástí opatření aktivní politiky zaměstnanosti jsou také:

- poradenství (účelem je zajišťování osobnostních a kvalifikačních předpokladů fyzických osob pro volbu povolání, pro zprostředkování vhodného zaměstnání, pro volbu přípravy k práci osob se zdravotním postižením a při výběru vhodných nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti),
- podpora zaměstnávání osob se ZP (pracovní rehabilitace, chráněné pracovní místo, chráněná dílna),
- sdílené zprostředkování zaměstnání (zaměstnání uchazečů prostřednictvím agentury práce),
- cílené programy k řešení zaměstnanosti (především mezinárodní programy financované v rámci Strukturálních fondů Evropského společenství). (zákon č. 435/2004 Sb., v platném znění)

Výše vyjmenované nástroje a opatření aktivní politiky zaměstnanosti hrají významnou roli při hledání pracovního uplatnění pro jedince se sluchovým postižením.

3.5 Současné pracovní uplatnění osob se sluchovým postižením

Aktuální situace v oblasti zaměstnávání osob se sluchovým postižením je problematická a nelze zatím hovořit o dobrém a uspokojivém stavu. Osobám se sluchovým postižením se díky současným snahám např. rozšiřují možnosti ve vzdělávání, v profesní přípravě, a také si samy začínají studia a vzdělání více vážit. Tím se jim, oproti dřívějším dobám, otevírají nové možnosti profesního uplatnění. Zatím však stále tyto osoby naráží na komunikační bariéry a nízký zájem většiny zaměstnavatelů, který je způsoben nedůvěrou a minimální informovaností. Dalším zásadním faktem je také velká proměna otevřeného trhu práce. V minulosti se pracovalo především manuálně, proto hluchota nebyla příliš velkým handicapem. V dnešní informační společnosti jsou ale na člověka kladeny vyšší nároky zvláště v oblasti komunikace, což lidem se sluchovým postižením působí značné bariéry. (Skákalová, 2014)

Záhulský (2006) ve spolupráci s organizací Tichý svět (dříve APPN) ve svém článku, uvedeném na serveru ruce.cz, pojednává o problémech, ale i výhodách, které přináší zaměstnávání jedinců se sluchovým postižením. V článku uvádí, že některé firmy nejsou ochotny přijmout člověka s postižením, a aby nebyli nařčeni z diskriminace, vymlouvají se například na to, že nemůže telefonovat nebo že by nezvládl komunikaci. Naopak jiné firmy vycházejí lidem se sluchovým postižením vstříc a přes počáteční obavy z komunikace si chválí si jejich spolehlivost i pečlivost. Kromě toho, že si firma s velkým počtem zaměstnanců zaměstnáním občanů se sluchovým postižením může splnit zákonem danou povinnost mít ve svých řadách určité procento zaměstnanců se zdravotním postižením, je další výhodou, že neslyšící nepotřebují téměř žádné úpravy prostoru, jako je tomu například u vozíčkářů nebo u nevidomých. Neslyšící mají velmi vyvinuté zrakové vnímání, zrakovou paměť a prostorovou orientaci, proto se mohou velmi dobře uplatnit jako aranžéři. Neslyšet své okolí může být někdy i velká výhoda, protože při práci pak neslyšící neruší žádné okolní zvuky, jako například hlasité hovory nebo zvonění telefonů. Další jejich předností je skvělá schopnost koncentrovat se na to, co vidí. Dobře se tak mohou uplatnit třeba při kamerovém dozoru. Podle své odbornosti se mohou sluchově postižení uplatnit například jako archiváři, webmasteři, kadeřníci, švadleny nebo grafici. V současné době je v České republice lepší přístup ke vzdělávání a tak mohou lidé se

sluchovým postižením působit i jako učitelé, lékaři, informatici, strojní inženýři, projektanti nebo bankovní úředníci.

Zaměstnavatelé očekávají obecně od všech svých zaměstnanců odpovídající tempo, žádné chyby, žádné osobní problémy a kvalitu vykonané práce. Zaměstnavatelé se zkušenostmi s těžce sluchově postiženými spolupracovníky chválí jejich koncentraci a přesnost. Jako relativně omezené však označují jejich komunikační možnosti. Osoby se sluchovým postižením jsou postiženy svým řečovým problémem, který se v důsledku neinformovaného nebo málo chápajícího slyšícího prostředí stává masivním komunikačním problémem. Povědomí, popř. informace o specifickém řečovém problému neslyšících a těžce sluchově postižených osob je na veřejnosti a mezi odpovědnými úředníky a politiky ještě velmi malé. Ačkoliv došlo v posledním desetiletí k podstatnému zlepšení situace lidí s postižením, stále ještě jsou na některých místech ve správě, v politice a vědě lidé, pro které není seburčující život postižených cílem, o který by usilovali. K markantním změnám v povědomí ve prospěch práv postižených však postupně dochází zejména u mladších osob (např. učitelé, psychologové). (Dotter, 2005)

Sami neslyšící se také při hledání zaměstnání zpravidla z nevědomosti dopouštějí chyb. Dle Skákalové (2014) se v oblasti hledání zaměstnání a komunikace neslyšících s potenciálním zaměstnavatelem jedná o následující problémy:

- a) **výběr vhodného místa, reálný odhad vlastních schopností** - neslyšící např. nemá srovnání a nedokáže reálně nahlédnout na své schopnosti i v kontextu nezbytného odborného vzdělání, praxe apod. Dalším problémem je i to, že někteří nevědí a sami si nezjistí, co daná pozice označuje a co bude náplní práce.
- b) **psaní životopisu** – vzhledem k nižším kompetencím v češtině, má mnoho neslyšících problém se samostatným sestavením a úpravou životopisu.
- c) **komunikace, chování** – velmi problematické bývá, pokud v inzerátu s nabídkou práce je uvedeno pouze telefonní číslo. Tato situace automaticky neslyšící diskvalifikuje, neboť zprostředkovaný hovor již může na zaměstnavatele působit negativně. Kromě komunikační bariéry ve smyslu odlišného sdělování informací je u některých osob problematické chápání významu frází a znalost a dodržování nepsaných pravidel slušného chování. S tímto mají problémy zvláště lidé, kteří jsou zaujati hledáním zaměstnání.
- d) **neznalost širších souvislostí a společenské situace** – praxe ukazuje, že mnozí neslyšící nemají reálný náhled na současnou situaci ve společnosti, neznají

některé souvislosti, zákonné normy aj. Neuvědomují si celkově špatnou situaci na trhu práce, mnozí mají zkušenosti z dob socialismu, kdy v podstatě každý měl práci – někteří proto nechápou, proč tomu dnes tak není.

Na problémy s profesním uplatněním osob se sluchovým postižením poukazuje i anketa Romany Procházkové (2012) uvedená v časopise GONG. Respondenti odpovídali na otázku „V čem spatřujete největší omezení v souvislosti s vaší vadou sluchu?“ např. takto:

Paní Věra, 49 let

„Jedním slovem: v komunikaci. Ačkoliv umím výborně odezírat a nemám problémy s upozorněním okolí na komunikační požadavky, pozoruji na sobě, že mne čím dál více vyčerpává neustálé informování většinou nových spolupracovnic, které – ať vědomě nebo nevědomky – zcela ignorují zásady komunikace, nedostatečně artikulují, mluví na mne otočené zády...“

Pan František, 32 let

„Jako malíř skla jsem neměl žádné problémy s komunikací. Když jsem pracoval první dva roky v účetnictví, trošku se komunikační problémy vyskytovaly, ale vyřešili jsme to používáním skypu. V současné době pracuji v Telefonice O2 a musím říci, že začátky byly těžké. Hodně věcí jsem si musel sám dohledávat, hlídat situaci, zapamatovat si všechno o práci... Největší úlevou pro mě ale bylo, když všichni zaměstnanci začali dostávat informace o aktualizaci písemně.“

Pan Daniel, 28 let

„Komunikace, komunikace a komunikace. Recept, jak zvládat komunikaci v zaměstnání je: často se ptát. A to oboustranně...V prvním zaměstnání jsem pracoval s kolegou... Strašně špatně jsem mu rozuměl. Vyřešili jsme to tím, že jsme si psali poznámky na papír. V současném zaměstnání komunikujeme prostřednictvím skypu nebo ústně na poradě a o přestávkách. Ale musím bohužel říci, že některým lidem chybí dostatečná empatie, případně jsou třeba sami nervózní, aby nepřišli o práci, a nemají trpělivost a čas nám, sluhově postiženým, vysvětlovat náplň práce.“

Pan Jiří, 48 let

„Dotýkají se mne neoprávněné obavy zaměstnavatelů z komunikace se mnou... V současné době komunikuji hodně elektronicky prostřednictvím skypu či emailů...Vadí mi také tendence přizpůsobovat neslyšící potřebám osob normálně slyšících. Prakticky se to projevovalo snahou „o ušetření času“, kdy mi byl dán časový limit na zodpovězení některých otázek, takže na podrobnější rozbor nebyl čas...“

Z výše uvedených odpovědí vyplývá, že v pracovním procesu se osoby se sluchovým postižením nejčastěji potýkají s problémy při komunikaci. Problém s komunikací se vyskytuje jak ze strany nadřízených, tak kolegů v přímé práci. Příčinou problému může být neinformovanost o potřebách osob se sluchovým postižením, neochota respektovat základní zásady při komunikaci či krátký čas na vzájemnou komunikaci. Řešením této situace se tak často stává psaní místo ústní komunikace, a to jak ve formě psaní na papír či dnes již častěji elektronicky (skype, email atd.). Toto zjištění je důležitým faktorem pro osoby se sluchovým postižením i při hledání vhodného zaměstnání, kde je nutno si uvědomit vhodnost zvoleného zaměstnání k míře sluchového postižení. Například pro osoby neslyšící je vhodnější práce s počítačem (např. programátor), kde je komunikace ve velké míře pouze elektronická, než práce např. sekretářky, kde ústní komunikace a schopnost telefonovat patří mezi základní náplň práce.

Národní rada pro zdravotně postižené k tématu zaměstnávání osob se zdravotním postižením uvádí, že potenciální zaměstnavatelé by měli vědět, že neslyšící mají státem uzákoněný nárok na tlumočnické služby. Rozvíjející technika a technologie dnešního světa umožňují širší možnosti pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením, a to nejen díky dostupnosti kompenzačních pomůcek, ale i vhodným přizpůsobením pracovního prostředí a pracovních podmínek. Vybrané pracovní pozice vycházejí z dostupných středoškolských studijních a učebních oborů (*viz kapitola 2.3.1 Nabídka oborů*) přednostně určených pro osoby se sluchovým postižením. Neznamená to však, že jiné obory nemohou tyto osoby vykonávat (např. intelektuální profese vyžadující vysokoškolské vzdělání, kde zpravidla i osoby se sluchovým postižením nacházejí velmi široké uplatnění za předpokladu využití kompenzačních pomůcek či metod alternativní komunikace). Vždy je však vhodné, zvážit pracovní pozici v souladu s podrobným popisem profese (tzn. charakteristika pracovního místa, náplň práce, místo výkonu práce, pracovní prostředky apod.), který taktéž vymezuje zdravotní omezení

vylučující či jen omezující výkon pracovní činnosti. (Práce pro zdravotně postižené, online)

3.5.1 Volný trh práce

Jednou z možností pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením je získat zaměstnání na volném trhu práce. Následující kapitola krátce charakterizuje vhodné profese pro osoby se sluchovým postižením, které jsou dostupné na českém trhu práce. Výčet pracovních pozic uvádí Národní rada pro zdravotně postižené. (Práce pro zdravotně postižené, online)

Název pracovní pozice	Popis pracovní pozice
Administrativní pracovník	Úkolem administrativního pracovníka je zajišťování širokého rozsahu pomocných kancelářských činností. Vyřizování administrativní agendy s využitím prostředků standardní kancelářské techniky. Vyhotovování obchodní korespondence s využitím výpočetní techniky a vedení jednoduchého a podvojného účetnictví na úrovni běžných operací (ručně a na PC). Pracovními činnostmi jsou přepisování textů, vkládání dat do počítače prostřednictvím databázových či tabulkových editorů nebo různých účelově vytvořených programů, evidence došlé a odeslané pošty, vyřizování korespondence, včetně balíků a jejich příprava pro expedici, zakládání korespondence a dalších důležitých písemností, předpisů, vyhlášek, zákonů a nařízení a vyhledávání v nich, spisová služba, obsluha jednoduchých kopírovacích strojů, zajišťování administrativní agendy a vedení evidence úkolů příslušného organizačního útvaru a sledování termínů jejich plnění, organizování návštěv, porad a seminářů včetně přípravy občerstvení, dále plnění operativních úkolů.
Asistent zubního technika	Výkon činností ve všech typech stomatologických laboratoří i v jiných oborech, např. v plastické chirurgii, ORL, neurologii, ve výzkumných ústavech, výrobě a obchodě příslušného zaměření; zhotovování fixních a snímatelných zubních protéz, ortodontických a různých individuálních protetických pomůcek; zpracovávání všech stomatologických materiálů; obsluha přístrojových vybavení zubních laboratoří a jejich běžná údržba.
Cukrář	Ruční výroba cukrářských výrobků a restauračních moučníků a výroba zmrzlin; skladování, úprava, hodnocení jakosti surovin i finálních výrobků, zpracování těst, tvarování, zhotovování cukrářských

	polotovarů, korpusů, náplní, polev, dokončovací práce, zdobení; balení a expedice hotových výrobků; obsluha, údržba a sanitace strojů a výrobních prostor; základní laboratorní a výrobní kontrola, vedení výrobní dokumentace.
Čalouník	Výroba čalouněného nábytku, čalounění dopravních prostředků, provádění dekorátérských prací, technologie sériové i individuální výroby. Ruční a strojní zpracování materiálů, stříhání potahových materiálů, příprava a zpracování vycpávaných materiálů včetně jejich úprav, vázání a vyvazování pérových základů čalouněného nábytku, kypření vycpávkových materiálů s jejich prošíváním, šití potahů strojně i ručně, potahování nábytku, odborné zpracovávání dekorátérských materiálů a provádění dekorací dle dokumentace nebo vlastních návrhů, úpravy interiérů, reprezentačních místností a výstav, provádění jevištních dekorací, opravy čalounění včetně restaurátorských prací. Obsluha, seřízení a běžná údržba strojů, zařízení a mechanismů v oboru.
Elektrikář	Montáže elektrických instalací a jednotlivých elektrických zařízení, včetně běžných elektrických spotřebičů, jejich uvádění do provozu, běžné a střední opravy, rekonstrukce, kontroly, revize a údržba.
Informatika v ekonomice	Řešení ekonomických projektů s využitím prostředků informačních a komunikačních technologií (hardware i software).
IT pracovník, elektronické počítačové systémy	Jde o velmi širokou škálu pracovních činností v oblasti informační technologie a výpočetní techniky. Obecně se jedná o realizaci hardwaru a softwaru, sestavování, oživování a diagnostika počítačů a různých elektronických procesorových systémů. Může jít například o pozice technik IT, správce aplikací, programátor, operátor výpočetní techniky, správce operačních systémů a sítí, webdesigner a další.
Krejčí	Zhotovování dámských a pánských oděvů podšitých i nepodšitých individuálním i průmyslovým způsobem, zhotovování jiných šitých výrobků, např. prádla, sportovní a technické konfekce, textilních hraček apod.
Kuchař	Příprava jídel, technologie přípravy jídel a jednodušší obsluhy, oblast společného stravování.
Malíř	Činnosti spojené s prováděním malířských a jednoduchých natěračských prací v interiérech, nátěry fasád a stavebních konstrukcí, zhotovování nápisů jednoduchými druhy písma, tapetování a aplikace nátěrových hmot nátěrem a nástřikem.
Oděvní technolog	Činnosti spojené s přípravou oděvní výroby – výběr materiálů pro výrobu oděvů, konstruování a modelování oděvů v průmyslové a individuální výrobě (ručně i s pomocí PC), zpracování technologické

	dokumentace, organizace a řízení výrobních procesů apod.
Operátor skladování	Práce ve skladu výrobků – příjem, skladování, třídění, výdej a manipulace s výrobky, vedení skladového hospodářství, organizace skladování, ovládání dopravních a manipulačních prostředků.
Pekař	Výkon činností souvisejících s ruční a strojovou výrobou běžného a speciálního pečiva, chleba i jemných pekařských výrobků, jako je skladování, úprava, hodnocení jakosti surovin, zpracování těst, příprava polotovarů, dokončovací práce, balení; výroba základních cukrářských i pekařských výrobků; obsluha, údržba a sanitace strojů a výrobních prostor; základní laboratorní a výrobní kontrola; vedení výrobní dokumentace.
Zahradník	Výkon prací v zahradnických oborech, resp. i ve vinohradnictví a technologii zpracování ovoce a zeleniny; práce spojené s množením, výsadbou, ošetřováním, hnojením a ochranou rostlin, výrobou ovoce a zeleniny, realizací sadových úprav a jejich údržbou či zhotovováním běžných vazačských výrobků.
Zámečnick	Ruční nebo strojní zhotovování součástí strojů, zařízení a prvků konstrukcí; montáž, údržba a opravy strojů, strojních celků a zařízení. Činnosti jsou zaměřené na strojírenské výrobky a zařízení, využívány v nejrůznějších oblastech průmyslu, ve stavebnictví, zemědělství, dopravě, zařízení domácností apod.
Cukrářské práce	Jednoduché pracovní činnosti spojené převážně s ruční cukrářskou výrobou – skladování a úprava surovin, příprava těst, tvarování, pečení, plnění, potahování, zdobení, skladování hotových výrobků, obsluha jednoduchých strojů, výroba zmrzlin.
Čalounické práce, Čalounická výroba	Práce při čalounění nábytku a dekorátéřské práce – úprava materiálů a pružin, popruhování, šití a spojování materiálů, potahování, jednoduché práce se dřevem, zhotovení stříhů a čalounické opravy.
Klempířské práce ve stavebnictví	Zhotovení, montáž a opravy stavebních klempířských prvků, provádění nepříliš složitých oplechování a jednodušších plechových střešních krytin.
Kuchařské práce	Výkon pracovních činností povolání kuchař v zařízeních poskytujících stravovací služby. Příprava a ošetřování surovin a potravin určených k výrobě a expedici jídel a nápojů, výroba jídel a nápojů, výdej pokrmů, jednoduchá obsluha a základní úklidové práce.
Malířské, lakýrnické a natěračské práce	Příprava povrchu pro malby a nátěry na omítkách, provádění a opravy maleb a nátěrů na různých podkladech běžnými technikami i speciálními nátěry, míchání a tónování barev a tapetování.
Obuvnické práce	Příprava a opracování materiálů pro výrobu obuvi,

	zhotovování svršků, ruční a strojové opravy obuvi, přejímka a výdej obuvi.
Podlahářské práce	Zřizování různých druhů podkladů pod podlahy, kladení dřevěných podlah, podlah z podlahových krytin pružných a textilních, údržba a oprava podlah.
Sklenářské práce	Řezání skla z tabulí, zasklívání výplní oken a dveří na tmel i beztmelým zasklíváním.
Šití oděvů a prádla	Ruční a strojové šití oděvů a prádla, manipulace s oděvními materiály, skladování textilií a výrobků, kompletování výrobků, dokončovací práce, oprava oděvů a prádla.

Tab. 18 – Vhodné profese pro osoby se sluchovým postižením

Na výše uvedené profese mohou osoby se sluchovým postižením získat odbornou profesní přípravu na školách pro sluchově postižené. Existuje celá řada Středních škol, Středních odborných učilišť, Odborných učilišť či Praktických škol, kde si mohou studenti vybrat z oborů jako např. kuchař – číšník, podnikání, gastronomie, asistent zubní technika, zahradník, krejčí, cukrář, malíř, lakýrník, hotelnictví, reprodukční grafik pro média, strojní mechanik, předškolní a mimoškolní pedagogika, informační služby a mnoho dalších. (viz kapitola č. 2.3.1 Nabídka oborů). Školy pro sluchově postižené se nacházejí v Praze, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Olomouci, Valašském Meziříčí a Brně.

3.5.2 Podporované zaměstnání

Podporované zaměstnávání je definováno jako „časově omezená služba určena lidem, kteří hledají placené zaměstnání v běžném pracovním prostředí. Jejich schopnosti získat a zachovat si zaměstnání jsou přitom z různých důvodů omezeny do té míry, že potřebují individuální, dlouhodobou podporu poskytovanou před i po nástupu do práce“ (Opatřilová, Zámečnicková, 2005, s. 124) Organizace Rytmus ve své publikaci Souhrnná metodika podporovaného zaměstnávání uvádí, že „hlavním cílem PZ je umožnit lidem z cílové skupiny získat a udržet si takové zaměstnání na otevřeném trhu práce, které odpovídá jejich zájmům, schopnostem, nadání i osobním možnostem.“ (Rytmus, 2005, s. 16)

Cílová skupina uživatelů podporovaného zaměstnávání zahrnuje osoby nezaměstnané se zdravotním postižením, osoby se závislostí na návykových látkách, bez domova, ty, kteří se vracejí z výkonu trestu odnětí svobody a další. Uživatelé podporovaného zaměstnávání patří z velké části ke skupině dlouhodobě

nezaměstnaných. Většina uživatelů PZ (69,1 %) jsou lidé se zdravotním postižením. (Rytmus, 2005)

Podporované zaměstnávání pro osoby se sluchovým postižením poskytuje mimo jiné i organizace Tichý svět (dříve APPN). Ta podporované zaměstnávání charakterizuje jako službu umožňující znevýhodněným občanům získat a udržet si zaměstnání na otevřeném trhu práce. Vychází z individuálních potřeb uchazečů o práci a jejich představ o vlastním pracovním uplatnění. Zaměřuje se na rozvoj pracovní kariéry uchazečů, který vede k aktivnímu přístupu k vlastnímu pracovnímu uplatnění. Cílem programu podporovaného zaměstnávání je najít a udržet si stálé pracovní místo v běžném pracovním prostředí a zvýšit úroveň dovedností potřebných k získání a udržení si zaměstnání. Cílovou skupinou jsou občané České republiky se sluchovým nebo kombinovaným postižením ovládající český jazyk nebo český znakový jazyk. Dále jsou to osoby nezaměstnané, které hledají zaměstnání; osoby zaměstnané, které chtějí změnit zaměstnání (současné zaměstnání je nevyhovující – například kvůli zdravotnímu stavu zájemce o službu, zaměstnání není stabilní, nebo zájemce pracuje v chráněné dílně). Služba PZ je časově omezená na 24 měsíců, aby byla služba poskytována a využívána co nejefektivněji, jak ze strany pracovního konzultanta, tak ze strany uživatele PZ (po domluvě může být služba PZ využívána i déle). Tuto službu lze využít opakovaně, pokud je to v zájmu zachování pracovního místa či nalezení nového místa. Na službu PZ může navázat jiný typ služby (např. osobní asistence, poradenství apod.). (Tichý svět, online)

Dalšími poskytovateli služby podporovaného zaměstnávání pro osoby se sluchovým postižením jsou např. Agapo, o.p.s., Agentura Pondělí, ASPEKT, Asociace TRIGON, o.p.s., Česká abilympijská asociace, o.s., Diakonie ČCE - středisko Světlo ve Vrchlabí, Fosa, o.p.s., občanské sdružení MESADA či organizace Rytmus. (Česká unie pro podporované zaměstnávání, online)

4 Podpora pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením

Podporou pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením se v ČR zabývá několik organizací a v posledních letech vzniklo již mnoho projektů, které se této problematice věnují. Následující kapitola přibližuje činnost těchto organizací pomáhající osobám se sluchovým postižením v oblasti zaměstnávání. Dále se kapitola zaměřuje na charakteristiku realizovaných projektů na podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením.

4.1 Organizace pomáhající osobám se sluchovým postižením při hledání zaměstnání

Následující kapitola blíže charakterizuje stěžejní organizace pomáhající osobám se sluchovým postižením při hledání zaměstnání, poskytující např. služby podporovaného zaměstnávání, pracovního poradenství, tvorbu projektů zaměřených na pracovní uplatnění osob se sluchovým postižením, pomoc při hledání zaměstnání, podpora při udržení si zaměstnání, osvětová činnost apod. Mezi tyto hlavní organizace bych zařadila Tichý svět (dříve APPN), 365, o.p.s a Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR. Dalšími organizacemi poskytující poradenské služby nejen v oblasti zaměstnávání jsou Česká unie neslyšících, Českomoravská jednota neslyšících (Unie neslyšících Brno, Plzeňská unie neslyšících, Oblastní unie neslyšících Olomouc, Spolek neslyšících Břeclav), Národní rada osob se zdravotním postižením ČR, Centrum pro dětský sluch Tamtam, o.p.s. a další.

4.1.1 Tichý svět

„Obecně prospěšná společnost Tichý svět zahájila svou činnost v roce 2006 jako Agentura pro neslyšící (APPN). Naší hlavní zásadou je úcta ke každému člověku. Dobře víme, jak je práce v životě každého občana důležitá k tomu, aby se mohl cítit jako plnohodnotný člen společnosti. Našimi klienty jsou lidé se sluchovým postižením, ale také s kombinovaným postižením, jejich rodinní příslušníci a blízcí, zaměstnavatelé a odborní pracovníci (z úřadů práce, lékařských zařízení, poraden apod).“ (Tichý svět, online)

Hlavním posláním obecně prospěšné společnosti Tichý svět je pomáhat neslyšícím vyjít z izolace. Organizace usiluje o jejich rovnoprávné postavení zejména na trhu práce a ve vzdělávání. Snaží se prostřednictvím služeb odstraňovat komunikační bariéry. Hlavním cílem je co nejvíce podporovat aktivitu a vlastní úsilí klienta, pomáhat neslyšícím získat práci a udržet si ji.

Tichý svět nabízí tyto služby:

- sociální rehabilitace (podporované zaměstnávání, krátkodobé profesní poradenství a intervenci, tranzitní program pro žáky a absolventy škol),
- odborné sociální poradenství (poradenství online, sociální poradenství, telefonické zprostředkování a právní poradenství),
- tlumočnické služby (online tlumočnická služba nonstop – 24h denně).

Mezi další činnosti lze zařadit pořádání kulturních akcí, provozování zpráv pro neslyšící, realizování kurzů znakového jazyka pro veřejnost, osvětové semináře a workshopy ve školách, soukromých firmách i ve zdravotnických zařízeních. Dále Tichý svět realizuje různé projekty se zaměřením na překonání překážek v pracovním uplatnění, při přestupu ze školy do práce a v získávání kvalifikace pomocí vzdělávacích kurzů (např. kurzy finanční gramotnosti, tranzitní program pro neslyšící apod.). Organizace nabízí služby s celorepublikovou působností, pobočky se nacházejí v Praze, Hradci Králové, Kladně, Ústí nad Labem, Českých Budějovicích, Liberci a Plzni. (Tichý svět, online)

Projekty Tichého světa, o. p. s., naplňují poslání, která jsou zakotvena ve stanovách společnosti:

1. Přispívat k integraci neslyšících do společnosti slyšících, a to maximální možnou měrou a všemi dostupnými prostředky.
2. Přispívat k publicitě komunity neslyšících a šíření informací o jejich kultuře a jazyce.
3. Pomáhat překonávat jazykové a kulturní bariéry, včetně odstraňování zakořeněných předsudků většinové společnosti o komunitě neslyšících.

Aktuálními projekty Tichého světa jsou:

- Finanční gramotnost pro neslyšící
- Neslyším, přesto pracuji
- Deaf Support
- Rozvoj organizace APPN, o.p.s.

- Tlumočení do kapsy
- Přednášky o neslyšících pro zdravotníky
- Bezbariérové nemocnice i pro neslyšící
- Lepší řízení, lepší služby
- Nová práce!

Ukončenými projekty jsou:

- Minimum neslyšícího podnikatele
- Informační a tréninkové centrum pro neslyšící
- Tranzitní program pro neslyšící
- Průhonický park
- Ústecko na dlani
- Jistota zaměstnání (Tichý svět, online)

Některé vybrané projekty, zaměřené na podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením, jsou více charakterizovány v kapitole č. 4. Projekty na podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením.

4.1.2 365, o.p.s.

Obecně prospěšná společnost s názvem 365, o. p. s., vznikla dne 13. července roku 2009. Podnětem pro založení společnosti byl neuspokojivý stav, který panuje v naší společnosti v souvislosti se začleňováním neslyšících do většinové společnosti. A to především v oblasti vzdělávání a zaměstnávání. Posláním organizace je všestranně podporovat neslyšící v dosahování jejich cílů – vytvářet tedy takové optimální podmínky, které by umožnily těmto osobám plnohodnotné sociální, zdravotní i pracovní začlenění do majoritní společnosti. (365, o.p.s., online)

Poslání společnosti lze charakterizovat následujícími body:

- podpora neslyšících v oblasti zaměstnávání a vzdělávání a vytváření podmínek pro sociální, zdravotní a pracovní začlenění do společnosti – překonávání předsudků a bariér,
- realizace programů a projektů zaměřených na oblast zaměstnání, dalšího vzdělávání a zvyšování informovanosti, podpora rovného přístupu k informacím a službám,
- obhajování práv a zájmů neslyšících, individuální přístup,

- účast a spolupráce na tvorbě a úpravách obecně závazných právních předpisů a systémových změn společenského prostředí v ČR,
- působení na veřejnosti při prosazování rovného přístupu a tolerance k neslyšícím prostřednictvím otevřené komunikace,
- spolupráce s vládními, nevládními, mezinárodními organizacemi a jinými subjekty, které sledují stejné, popř. obdobné cíle,
- vytváření a rozvíjení vlastní hospodářské činnosti, získávání finančních zdrojů pro ekonomické zajištění své činnosti,
- podpora a vytváření rovné a zodpovědné společnosti,
- rozvoj a podpora individuální odpovědnosti jednotlivce. (365, o.p.s., online)

Mezi hlavní činnost organizace 365, o.p.s. lze řadit:

1. Tichá kavárna

Na jaře roku 2011 vznikl ve spolupráci neziskových organizací 365, o.p.s. a APPN, o. s. (Agentura pro neslyšící) projekt Tiché kavárny, první pražské kavárny, kde zákazníci obsluhují neslyšící zaměstnanci, a jejíž součástí je i pekárna, kde pečou denně čerstvé dorty a koláče neslyšící pekařky. Tichá kavárna byla slavnostně otevřena 11. listopadu 2011.

Tichá kavárna představuje prostor, kde mohou neslyšící pracovat, využít své schopnosti a ukázat sobě i svému okolí, že i v tak náročném oboru, jakým je pohostinství, se neslyšící mohou s úspěchem uplatnit. Kavárna slouží rovněž jako tréninkové prostředí a nabízí podporu studentům a absolventům odborných škol pro jejich profesní začátky. Tichá kavárna se zároveň stala příjemným místem pro setkávání neslyšících. Místem, kde si mohou objednat ve svém vlastním mateřském jazyce, tedy jazyce znakovém, kde potkají přátele, aby se s nimi zastavili na „kus řeči“ nad šálkem dobré kávy. Tichá kavárna je také místem pro realizaci výstav neslyšících umělců a konání kulturních a vzdělávacích akcí pro neslyšící i slyšící. Těm jmenovaným na druhém místě přibližuje Tichá kavárna svět neslyšících, jejich kulturu a znakový jazyk a přispívá tak k odstranění vzájemné bariéry.

Provoz Tiché kavárny je druhem sociálního podnikání, zisk z jejího provozu je použit výhradně k jejímu dalšímu rozvoji a podpoře služeb pro neslyšící. (365, o.p.s., online)

2. Zprávy pro neslyšící

Webové Tiché zprávy poskytují prostřednictvím internetu neslyšícím informace, které by je mohly zajímat, v jejich mateřském jazyce, tedy v českém znakovém jazyce. Tiché zprávy jsou rozděleny do několika zpravodajských rubrik – Z domova, Ze světa, Sport, Informace, Akce, Rozhovory a Reportáže. Tiché zprávy jsou vysílány v českém znakovém jazyce se současným překladem do českého jazyka, takže plní také osvětovou funkci. Zpravodajský tým text v českém jazyce přeloží do českého znakového jazyka a následně natočí a nastříhá video pro webové stránky. Drtivou většinu týmu, který Tiché zprávy natáčí, stříhá, provádí supervizi a pak zveřejňuje na internetu, jsou neslyšící. (365, o.p.s., online)

3. Tréninková pracovní místa

Tréninkové pracovní místo je služba umožňující znevýhodněným lidem získat potřebné pracovní i teoretické dovednosti a návyky a připravit je na své budoucí zaměstnání na otevřeném pracovním trhu. Vychází z individuálních potřeb uchazečů o práci a z jejich představ o vlastním pracovním uplatnění. Zaměřuje se na rozvoj pracovní kariéry uchazečů, které vede k aktivnímu přístupu k vlastnímu pracovnímu uplatnění.

Cílem služby, je připravit klienta na práci na otevřeném pracovním trhu. Zvýšit, tak dovednosti osob se sluchovým postižením při zapojení do pracovního – tréninkového programu. Zvýšit informovanost osob se sluchovým postižením, zaměstnavatelů a široké veřejnosti o problematice a možnostech pracovního uplatnění lidí s postižením.

Charakteristika pracovní činnosti v Tiché kavárně nabízí uživatelům pracovní rehabilitaci na otevřeném pracovním trhu a to na pozicích číšník, servírka, uklízeč/ka, cukrář/ka. (365, o.p.s., online)

4. Projekty

Organizace 365, o.p.s. se podílí na realizování projektů „Systémová a komunikační podpora neslyšících na trhu práce“ a projektu „Nová práce!“. (365, o.p.s., online)

4.1.3 Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR

Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR (dále jen SNN ČR) je největší nezisková organizace, pracující pro osoby se sluchovým postižením v České republice. Posláním SNN ČR je ochrana a obhajoba potřeb, práv a zájmů osob se sluchovým postižením.

Hlavním posláním sociálních služeb SNN ČR je pomoc osobám se sluchovým postižením při jejich integraci do společnosti. Cíle sociálních služeb je, aby co největší počet osob se sluchovým postižením překonal informační a komunikační bariéru a integroval se do majoritní společnosti při respektování specifických individuálních potřeb těchto osob. Cílem při poskytování sociálních služeb je zvýšit informovanost osob se sluchovým postižením a jejich sociálního okolí (rodina, vzdělávací instituce, zaměstnání, širší veřejnost) v oblasti specifických potřeb (specifické formy komunikace, specifické potřeby ve vzdělávací instituci různého stupně, zaměstnání, rodinném prostředí) těchto osob prostřednictvím poskytování základního a odborného poradenství, sociálně právního poradenství a speciálně technického poradenství (kompenzační pomůcky pro sluchově postižené) a služeb týkajících se kompenzačních pomůcek pro sluchově postižené (demonstrace pomůcek, příslušenství ke sluchadlům atd.). (SNN ČR, online)

Uvedené poradenství a služby pomáhají překonávat informační a komunikační bariéry, které vyplývají ze sluchového handicapu a specifické komunikace – odezírání, znakový jazyk, rozumění řeči pomocí sluchadel, kochleárních implantátů a jiných speciálních pomůcek. Informovanost osob se sluchovým postižením vede k jejich větší samostatnosti, nezávislosti a tím snazší integraci těchto osob do majoritní společnosti. Tím, že poradenství je poskytováno také sociálnímu okolí těchto osob, budou osoby se sluchovým postižením lépe přijímány a jejich specifické potřeby lépe chápány, což opět usnadňuje integraci osob se sluchovým postižením. (SNN ČR, online)

Cílovou skupinu uživatelů sociálních služeb poskytovaných v SNN ČR tvoří všechny osoby se sluchovým postižením. Služby jsou poskytovány všem sluchově postiženým bez rozdílu pohlaví, věku, národní příslušnosti. Jedná se o velmi rozmanitou skupinu, lišící se stupněm i druhem vady a způsobem komunikace.

Svaz neslyšících a nedoslýchavých poskytuje tyto druhy sociálních služeb ve smyslu zákona č. 108/2006 Sb.:

1. sociální poradenství,
 - o základní

- odborné
- 2. tlumočnické služby,
- 3. sociálně aktivizační služby pro sluchově postižené osoby,
- 4. sociální rehabilitaci.

SNN ČR též realizuje mnoho projektů. Některé z nich jsou zaměřené na pracovní uplatnění osob se sluchovým postižením a budou blíže specifikovány v následující kapitole. Mezi projekty lze uvést např.:

- I my chceme pracovat!
- Lepší řízení, lepší služby
- Cesta k zaměstnání
- Komunikace osob se sluchovým postižením ve zdravotnictví
- Půjčovny pomůcek pro osoby se sluchovým postižením
- Strom vědění

4.2 Projekty na podporu pracovního uplatnění

V posledních letech se začaly na podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením realizovat projekty, které mají právě těmto osobám pomoci při řešení otázky zaměstnávání (resp. pomoc při hledání zaměstnání, udržení si zaměstnání, zprostředkování kurzů, seminářů, pracovního poradenství atd.). Následující kapitola se zaměřuje právě na charakteristiku a specifika těchto projektů, které v České republice na podporu pracovního uplatnění sluchově postižených momentálně probíhají či byla v krátké době ukončena jejich realizace. Konkrétně se jedná o projekty organizací Tichý svět, SNN ČR, 365, o.p.s. a Federace rodičů a přátel sluchově postižených (dnes Centrum pro dětský sluch Tamtam, o.p.s.). Při popisu projektů jsou sledovány následující oblasti:

- základní údaje (název projektu, období realizace, realizátor atd.),
- cíle projektu,
- cílová skupina,
- průběh projektu,
- aktivity projektu,
- výsledky projektu.

Při analýze dat jsem pro potřeby své diplomové práce vycházela z informací uvedených na oficiálních stránkách organizací, z internetových stránek jednotlivých projektů, z časopisů (zejména časopis GONG), propagačních materiálů organizací a z rozhovorů s koordinátory projektů.

Po zjištění základních informací, jsem si vytyčila sledované oblasti u projektů (viz výše), které je blíže charakterizují. Následně jsem sledované oblasti u jednotlivých projektů zpracovala do tabulky a v úvodu jsem projekt krátce popsala. Zkompletované informace jsem poté shrnula a zhodnotila. Shrnutí se zaměřuje na typické oblasti řešení, na klady a zápory realizovaných projektů. Konečné hodnocení projektů je pouze subjektivní názor, získaný sběrem dat a jejich vyhodnocením.

4.2.1 Neslyším, přesto pracuji

Projekt se zaměřuje na podporu osob se sluchovým postižením na trhu práce ve vybraných regionech České republiky s cílem zvýšit zaměstnanost neslyšících. Organizací projektových aktivit v příslušném místě realizace projektu jsou pověřeni regionální konzultanti, kteří působí ve čtyřech krajských městech ČR – Českých Budějovicích, Hradci Králové, Liberci a Plzni.

Účastníkům projektu je poskytováno intervenční pracovní poradenství, vzdělávací aktivity a podpora pro nástup do zaměstnání, dále při adaptaci na pracovišti a po úspěšném zvládnutí zkušební doby. Neslyšící účastníci zapojení do projektu byli zařazeni do vzdělávacího programu na podporu svého budoucího pracovního uplatnění. V průběhu projektu bude probíhat individuální pracovní poradenství směrem k získání vhodného pracovního místa. (Tichý svět, online)

Základní údaje	<p>Registrační číslo: CZ.1.04/2.1.01/91.00226 Doba realizace projektu: 1. květen 2013 až 31. říjen 2014 Realizátor projektu: Název: APPN, o.s. Kontaktní osoba Kontakt: Michaela Mandíková michaela.mandikova@appn.cz, tel.: 222519835, www.appn.cz</p>
Cíle projektu	<p>Projekt má 2 hlavní cíle. Jedním z cílů je zvýšit zaměstnanost neslyšících na regionálním trhu práce ve zvolených regionech s realizací na území měst České Budějovice, Hradec Králové, Liberec a Plzeň. Dalším cílem je zahájení spolupráce mezi klíčovými aktéry zaměstnávání neslyšících, tj. úřady práce, zaměstnavateli, neziskovými organizacemi a místní samosprávou.</p>
Cílová skupina	<p>Cílovou skupinou jsou zájemci a uchazeči o zaměstnání - osoby se sluchovým postižením, kteří jsou znevýhodněni na trhu práce především komunikačním handicapem.</p>

	- osoby (dlouhodobě) nezaměstnané
Průběh projektu	V každém místě realizace projektu vznikne regionální kancelář s působením regionálního konzultanta, který bude po celou dobu trvání projektu k dispozici účastníkům projektu. Bude účastníkům poskytovat dlouhodobé intervenční pracovní poradenství podle jejich individuálních potřeb a bude jim poskytována tlumočnická služba. Regionální konzultant bude ve spolupráci s úřady práce, neziskovými organizacemi pro neslyšící, místní samosprávou v regionu a zaměstnavateli usilovat o zvýšení zaměstnanosti neslyšících v regionu. Účastníci projektu budou zařazeni do vzdělávacích modulů a na základě individuálních plánování povede regionální konzultant jednání s vytipovanými zaměstnavateli a zajistí pracovní místa.
Aktivity projektu	Regionální konzultant poskytuje neslyšícím účastníkům intenzivní osobní podporu při seberozvoji a komunikaci, připravuje a doprovází účastníky na pracovní pohovory a zajišťuje potřebné tlumočnické služby. Komunikuje zároveň aktivně se zaměstnavateli a sjednává s nimi možnosti pracovního uplatnění účastníků. Následně pomáhá zvládnout úspěšně zkušební dobu v novém zaměstnání a adaptaci neslyšících zaměstnanců zapojených v projektu.
Výsledky projektu	V rámci projektu bude podpořeno minimálně 40 účastníků, zájemců nebo uchazečů o zaměstnání, kteří jsou osobami se sluchovým postižením. Účastníci projdou vzdělávacími moduly, dostanou osvědčení o jejich absolvování a s účastníky budou vytvořeny individuální plány. Min. 28 účastníků získá prostřednictvím projektu zaměstnání.

Tab. 19 - Neslyším, přesto pracuji (ESFCR, online)

Shrnutí projektu

Projekt slibuje podporu osob se sluchovým postižením na trhu práce, ale pouze ve vybraných regionech České republiky (viz. regiony uvedené výše). Nezaměřuje se tedy plošně na celé území ČR a na všechny osoby se sluchovým postižením. Kapacita činí min. 40 účastníků, kdy min. 28 účastníků získá prostřednictvím projektu zaměstnání. V rozsahu účastníků tak není dána maximální hranice účastníků, což dává šanci všem uchazečům, kteří mají zájem se do projektu zapojit. V projektu ovšem chybí komplexnější uchopení problematiky, které by mělo účinnost i po ukončení realizovaného období projektu. Jako kladné spatřuji individuální práci regionálních konzultantů s klienty a zvýšení tak efektivity zapojení klientů do pracovního procesu.

4.2.2 Deaf Support

Projekt je zaměřen na zaměstnávání neslyšících a osob se sluchovým postižením. Tato cílová skupina je na trhu práce velmi významně znevýhodněna z důvodu komunikační bariéry. Na základě zkušeností irského partnera a ve spolupráci se slovenským partnerem bude postupně vytvořen katalog pracovních pozic pro neslyšící a vytvořena databáze volných pozic a zájemců o práci. Výsledky projektu budou moci

využít jak neslyšící, tak také úřady práce a zaměstnavatelé s celostátní i nadnárodní působností. (Tichý svět, online)

Základní údaje	<p>Registrační číslo: CZ.1.04/5.1.01/77.00055</p> <p>Doba realizace projektu: 1. červen 2012 až 31. květen 2015</p> <p>Realizátor projektu: Název: APPN, o.p.s.</p> <p>Kontaktní osoba: Kontakt: Renata Dohnalová, koordinator.projektu@appn.cz, tel.: 222519835, www.appn.cz</p> <p>Mezinárodní spolupráce: Zahraníční partneři projektu: Kerry Deaf Resource Centre, Irsko EFFETA - středisko sv. Františka Saleského, Slovensko. Jednou z hlavních myšlenek je propojení českého a slovenského pracovního trhu ve prospěch neslyšících.</p>
Cíle projektu	Hlavním cílem projektu je vytvoření podpůrných nástrojů pro zaměstnávání neslyšících a osob se sluchovým postižením v ČR, s využitím zahraničních zkušeností.
Cílová skupina	Osoby se zdravotním postižením - neslyšící a sluchově postižení Zaměstnavatelé, úřady práce, odbory sociálních věcí <ul style="list-style-type: none"> - osoby (dlouhodobě) nezaměstnané - osoby se sluchovým postižením
Průběh projektu	Projektový tým společně s metodickými pracovními skupinami vytvoří podklady pro databázi neslyšících, provede její ověřovací provoz a zveřejní na webových stránkách včetně internetových příruček o zaměstnávání neslyšících pro žadatele, pro neslyšící zaměstnance a pro úřady práce. Aktivity budou konzultovány ve spolupráci s irským a slovenským partnerem.
Aktivity projektu	<ul style="list-style-type: none"> - mezinárodní porady, návštěvy (Bratislava, Irsko, Praha) - vznik bulletinu Neslyším, pracuji (elektronická verze) - vydání tří příruček o zaměstnávání osob s poruchami sluchu (pro neslyšící, pro zaměstnavatele, pro úřady práce) - příprava pracovního portálu - dotazníkový průzkum k zaměstnávání neslyšících a nedoslýchavých - pořádání konferencí
Výsledky projektu	Vznikne mimo jiné první elektronický katalog pracovních pozic pro neslyšící s katalogem zaměstnavatelů a česko-slovenská databáze s evropskou burzou práce pro neslyšící. Dále v rámci projektu vzniknou internetové příručky a bulletin Neslyším, pracuji, který bude určen pro firmy zaměstnávající ve svých řadách neslyšící zaměstnance, úřadům práce i samotným neslyšícím.

Tab. 20 - Deaf Support (ESFCR, online)

Shrnutí projektu

Projekt je zaměřen na zaměstnávání neslyšících, ale i dalších osob se sluchovým postižením. Na projektu je patrná intenzivní spolupráce se zahraničními partnery, jež může přinášet mnohé výhody. Též zaměření projektu je více skupinové – resp. zaměřené nejen na potencionální uchazeče, ale i na zaměstnavatele či úřady práce. Otázkou však zůstává, zda se informace dostanou i do jiných organizací pomáhající

osobám se sluchovým postižením, dalším státním i neziskovým organizacím či o nich budou vědět i ostatní potencionální zaměstnavatelé. Vytvořené materiály tak snad nezůstanou jen pro domluvené partnery, ale získají si i své širší uplatnění. Hlavním cílem projektu bude vytvoření databáze s volnými pracovními místy. Pokud se tento cíl podaří naplnit, bude to jistě velkým přínosem pro široké spektrum uchazečů. Opět zůstává otázkou, zda bude aktualizace volných pracovních pozic ze všech měst a nejen z hlavního města Prahy. Velice dobrá je i transparentnost a přístupnost informací o projektu, jež jsou např. časté aktualizace na internetových stránkách projektu, zveřejňování výsledků dotazníkového šetření, bulletinu či vytvořených příruček, ochota odpovědět na otázky týkající se realizace projektu.

4.2.3 Nová práce!

V dubnu 2013 zahájila 365, o. p. s., ve spolupráci s partnery, APPN, o. p. s., a CZEPA, o. s., projekt „Nová práce!“. Cílem projektu je postupně zvýšit vzdělání zdravotně postiženým spoluobčanům a tím i jejich konkurenceschopnost na trhu práce. Projekt je realizován v Jihočeském, Středočeském, Plzeňském a Královéhradeckém kraji od dubna 2013 do března 2015. V průběhu projektu bude probíhat systematická práce s cílovou skupinou, kterou jsou neslyšící osoby a osoby po poranění míchy. Vybraní zástupci cílové skupiny projdou intenzivním několika měsíčním kurzem, v průběhu kterého zjistí své možnosti uplatnění na trhu práce a možnosti k vylepšení a upevnění své kvalifikace. V rámci kurzu se osoby po poranění míchy kvalifikují na online tlumočníky a neslyšící účastníci kurzu na jazykové poradce. Pro úspěšné účastníky kurzu budou vytvořena pracovní místa a zástupci cílové skupiny tak budou vráceni do pracovního procesu. (Tichý svět, online)

Základní údaje	<p>Registrační číslo: CZ.1.04/3.3.05/96.00216 Doba realizace projektu: 1. duben 2013 až 31. březen 2015 Partneři: APPN, o. s. (Agentura pro neslyšící) Česká asociace paraplegiků – CZEPA, o. s. Realizátor projektu: Název: 365, o.p.s. Kontaktní osoba: Kontakt: Sládková Daniela daniela.sladkova@appn.cz, tel.: 774 127 126, www.365ops.cz</p>
Cíle projektu	<p>Projekt si klade za cíl zajistit výběr vhodných zájemců o dlouhodobé uplatnění na trhu práce z cílové skupiny (neslyšící osoby a osoby po poranění míchy), kteří se stanou konkrétními účastníky projektu. Dalším cílem je připravit vybrané zástupce cílové skupiny na výkon povolání a</p>

	<p>navrátit je do pracovního života. Získáním dlouhodobě udržitelného zaměstnání dojde k úspěšné integraci vybraných zástupců cílové skupiny do společnosti. Bude tak naplněna i potřeba přijetí zpátky do "komunity" svých blízkých i spoluobčanů. Účastníci projektu tak získají pocit, že mohou i nadále vést hodnotný život.</p> <p>Nástupu do zaměstnání bude předcházet identifikace schopností a dovedností vybraných zástupců a jejich následné rozvíjení. Prostřednictvím speciálních kurzů, kde účastníci získají praktické dovednosti, se zvýší šance uplatnění na trhu práce a zároveň se zvýší jejich motivace k dalšímu profesnímu i osobnostnímu rozvoji.</p> <p>Zvyšování kvalifikace a zlepšování profesního uplatnění osob se zdravotním postižením je velmi potřebné i vzhledem ke stále snižující se podpoře těchto osob ze strany státu. V důsledku postižení dochází ke značnému zúžení profesního uplatnění, které by ale zároveň bylo odpovídající stupni jejich kvalifikace a vzdělání. V rámci projektu je realizován ojedinělý konceptem intenzivní spolupráce, zaškolení a umístění zdravotně znevýhodněných osob na vysoce kvalifikovaná pracovní místa, která jsou pro tyto osoby současně bez bariér.</p>
Cílová skupina	<p>Osoby se zdravotním postižením, konkrétně neslyšící osoby a osoby po poranění.</p> <ul style="list-style-type: none"> - osoby s tělesným postižením
Průběh projektu	<p>Průběh projektu bude realizován takto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - výběr zástupců cílové skupiny, kteří budou umístěni na daná pracovní místa, - provedení bilanční diagnostiky u vybraných zástupců cílové skupiny, - proškolení vybraných zástupců cílové skupiny, - praktický trénink dovedností získaných během školení, - vytvoření osmi společensky prospěšných pracovních míst pro cílovou skupinu, - obsazení vytvořených pracovních míst zástupci cílové skupiny (4 online tlumočníci a 4 jazykoví poradci).
Aktivity projektu	<p>Po celou dobu projektu budou probíhat tyto aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odborná příprava, průběžné vyhodnocování výsledků projektu, návrhy vylepšení a jejich případná realizace, - administrativní zajištění projektu, publicita projektu.
Výsledky projektu	<p>Výstupem projektu bude vytvoření 8 společensky prospěšných pracovních míst. Celkem 4 neslyšící a 4 osoby po poranění míchy projdou intenzivním několikaměsíčním školením, kde si zvýší své pracovní dovednosti a zvýší tak svou konkurenceschopnost na pracovním trhu. Po vyškolení budou absolventi kurzu zaměstnání na vytvořených pracovních místech. 4 osoby po poranění míchy se v průběhu projektu vyškolí na online tlumočnické pro neslyšící. 4 neslyšící osoby budou vyškoleny, aby mohli zastávat práci jazykových konzultantů. Budou tak asistovat novým i stávajícím online tlumočnickům při komunikaci s klienty se specifickými komunikačními požadavky. Pracovní pozice budou online tlumočníci a jazykový konzultanti v rámci projektu zastávat 6 až 13 měsíců. Vzhledem k vysoké poptávce po online tlumočnických a jazykových konzultantech je však vysoce pravděpodobné, že si zaměstnání udrží i po ukončení projektu.</p> <p>V rámci projektu budou také podpořeny 3 organizace, které budou na projektu spolupracovat.</p>

Tab. 21 - Nová práce! (ESFCR, online)

Shrnutí projektu

Projekt nabízí specifické zaměření na osoby se sluchovým postižením (pouze 4 uchazeči) a osoby po poranění míchy (též pouze 4 uchazeči). Projekt je realizován jen v Jihočeském, Středočeském, Plzeňském a Královéhradeckém kraji. Osoby z jiných regionů tak zůstávají opomenuty a projekt se stává velice specifickým a konkrétním, nenabízí tak osobám se sluchovým postižením další šance ani po skončení realizace projektu. Projekt na druhé straně slibuje vysoce kvalitní systematickou práci s cílovou skupinou (provedení bilanční diagnostiky, intenzivní několika měsíční speciální kurz, získávání praktických dovedností, zvýšení kvalifikace, zaškolení atd.). Cíl, připravit vybrané zástupce cílové skupiny na výkon povolání a navrátit je do pracovního života, se tak stává vysoce reálným.

4.2.4 I my chceme pracovat!

Účastníci projektu mají možnost absolvovat různé vzdělávací kurzy. Cílem kurzů je zvýšení znalostí a dovedností, které absolventům umožní získání či udržení si pracovního místa na trhu práce. Všichni absolventi kurzů jsou podpořeni při hledání pracovního uplatnění. Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR, který realizuje projekt "I my chceme pracovat!", je dotovaný z Evropské unie v operačním programu OP Praha Adaptabilita a je zaměřený na podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením. Partnerem projektu je Centrum denních služeb SNN ČR, které se podílí na organizaci některých kurzů a v jehož prostorách se také některé kurzy uskutečňují.

Na vzdělávací část navazuje program tréninkového zaměstnání a podporovaného zaměstnávání, kde celkem 12 úspěšných absolventů kurzů získá pracovní místo, které je v rámci projektu po dobu 6. měsíců finančně podporováno. Všechny kurzy jsou zdarma a jsou tlumočeny do znakového jazyka nebo je zajištěn simultánní přepis (podle složení účastníků).

Míra nezaměstnanosti osob se sluchovým postižením dosahuje dle průzkumu Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR až 53 %. Osoby se sluchovým postižením se potýkají se značnou komunikační bariérou, která vede k zúžení příjmu informací od okolí a tím i ke snížení jejich pracovních kompetencí. Přestože nabídka služeb pro osoby se sluchovým postižením je poměrně široká, jedná se pouze o podpory dílčí, nystematické. Aby se skutečně zvýšila zaměstnanost těchto osob, je nezbytné poskytnout jim podporu komplexní, avšak se zachováním individuálního přístupu. (SNN ČR, online)

Základní údaje	Registrační číslo: CZ.2.17/2.1.00/34386 Doba realizace: 01.02.2012 - 31.07.2014 Realizátor projektu: Svaz neslyšících a nedoslýchavých v České republice Partner projektu: Centrum denních služeb SNN v ČR
Cíle projektu	Cílem projektu je nabídnout osobám se SP unikátní program podpory v oblasti pracovního uplatnění, který jim pomůže zvýšit šance na nalezení nebo udržení vhodného pracovního místa. Konkrétně bude v rámci projektu dosaženo těchto výstupů: <ul style="list-style-type: none"> - minimálně 55 osob podpořených v oblasti pracovního uplatnění, - minimálně 12 osob, které naleznou pracovní uplatnění, - vyšší motivace pražských zaměstnavatelů k zaměstnávání osob se SP.
Cílová skupina	Podmínkou účasti v projektu: <ul style="list-style-type: none"> - produktivní věk (od 18 let do nástupu do starobního důchodu), - sluchová vada různého typu, - trvalé bydliště v Praze nebo alespoň dlouhodobý pobyt v Praze, který je možný doložit.
Průběh projektu	Těchto cílů a výstupů bude dosaženo prostřednictvím realizace komplexního programu podpory v oblasti pracovního uplatnění, který byl vyvinut speciálně dle potřeb osob se SP. Konkrétně budou poskytovány tyto podpory: <ul style="list-style-type: none"> - sestavení individuálního plánu rozvoje dle potřeb a požadavků osoby se SP, - zvýšení znalostí a dovedností prostřednictvím vzdělávání (kurzy v oblasti znakového jazyka, českého jazyka, práce s PC, finanční gramotnosti, odborné kurzy jako např. rekvalifikační masérský kurz, kurz pro budoucí lektory znakového jazyka aj.) a poradenství (v oblasti používání kompenzačních pomůcek, sociálně právní poradenství), - program tréninkového zaměstnání (umožní CS získat pracovní zkušenosti a osvojit si pracovní návyky), - podpora při hledání pracovního uplatnění (pracovní poradenství, doprovody na úřady/k zaměstnavatelům, online burza práce, mzdové příspěvky zaměstnavatelům).
Aktivity projektu	<ul style="list-style-type: none"> - vytvořená brožura k projektu - leták k projektu - pořádané kurzy (viz. výše) - spuštění pracovního portálu – burza práce
Výsledky projektu	Nezjištěno.

Tab. 22 - I my chceme pracovat! (OP Praha, online)

Shrnutí projektu

Projekt nabízí vybraným uchazečům (minimálně 55 osob podpořených v oblasti pracovního uplatnění a minimálně 12 osob, které naleznou pracovní uplatnění) možnost absolvovat různé vzdělávací kurzy. Kurzy mají vést ke zvýšení znalostí a dovedností, které absolventům umožní získání či udržení si pracovního místa na trhu práce. Velkým kladem je bezplatnost kurzů a překlad do znakového jazyka či zajištění simultánního

přepisu. Velkou nevýhodou je ovšem zaměření projektu, jež je určené pouze osobám z hlavního města Prahy. Vytvořená brožura k projektu je velice kvalitně zpracovaná, obsahuje mnoho informací, rad a typů. Bohužel forma zpracování nevyhovuje osobám se sluchovým postižením, resp. osobám neslyšícím, jež mají specifické problémy se čtením a psaním. Nově spuštěný server k projektu „Burza práce“ se též potýká se stejnými problémy, navíc jsou na serveru uvedené pouze volné pracovní nabídky z hlavního města Prahy. Snad je „burza práce“ teprve v realizaci a pracovních nabídek a kurzů bude postupem času přibývat.

4.2.5 Cesta k zaměstnání

Svaz tělesně postižených v České republice, z.s. je nestátní neziskovou organizací s celostátní působností, jejímž základním cílem je všestranně podporovat a hájit specifické potřeby a zájmy svých členů a dalších zdravotně postižených občanů bez ohledu na rozsah jejich postižení. Projekt je realizován ve spolupráci s organizací Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR. (Cesta k zaměstnání, online)

Základní údaje	<p>Číslo projektu: CZ.2.17/2.1.00/35194 Období realizace: 03/2013 – 12/2014 Realizátor projektu: Svaz tělesně postižených v České republice, o.s. Kontakt: Svaz tělesně postižených v České republice, z.s. 602 647 121 tereza.safarova@svaztp.cz</p>
Cíle projektu	<p>Hlavním cílem projektu je integrace osob se zdravotním postižením, do společnosti a na trh práce. Mezi dílčí cíle projektu patří:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>informování a motivování klientů</i> Motivace a aktivizace klientů k překonání sociální izolace a k zapojení se do pracovního procesu. Motivace klientů je základním předpokladem úspěchu dalších aktivit projektu, zejména pak je důležitá pro uplatnění na trhu práce. 2. <i>kvalifikovanější klienti s praktickými dovednostmi</i> Vzdělávání klientů, zvyšování jejich kvalifikace, rozvoj jejich dovedností k nalezení nebo udržení pracovního místa a vedení OZP k samostatnosti přispívá k vyšší zaměstnanosti klientů a k vyšší šanci uplatnění na trhu práce. Bude provedeno zjišťování pracovních schopností klientů, rozvoj jejich dovedností a připravíme vzdělávací kurzy se zaměřením na zvyšování pracovních schopností. Budou realizovány i individuální rekvalifikační kurzy dle potřeb a schopností klientů. Snahou bude poskytnout klientům vzdělání v oblastech, které jsou často vyžadovány zaměstnavateli a které umožní klientům rozvinout své schopnosti zejména v profesích, kde je jejich zdravotní handicap neomezuje (např. práce na Pc). získané dovednosti budou také uplatnitelné v běžném životě (např. komunikace). 3. <i>zaměstnání části klientů zapojených do projektu</i> Podpora klientů při hledání zaměstnání. Projekt je zaměřen na začleňování osob se zdravotním postižením

	postížením (OZP) na trh práce, cílové skupině přispěje ke zvýšení zaměstnatelnosti a k získání nebo udržení prac. místa. Do projektu bude aktivně zapojeno 70 klientů, 12 z nich bude umístěno na prac. místa, 45 se zúčastní vzdělávacích kurzů.
Cílová skupina	Projekt je určen pro znevýhodněné osoby – mají trvalé bydliště v hl. m. Praze anebo se více než polovinu roku zdržují na území hl. m. Prahy.
Aktivity a průběh projektu	<p>1. <i>Motivace a aktivizace cílové skupiny</i> Cílem této aktivity je zvyšování motivace klientů ke vstupu nebo návratu na trh práce. Konkrétní činnosti v rámci této aktivity:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nábor účastníků • motivační semináře • motivační besedy • informační semináře <p>3. <i>Mapování pracovních možností a předpokladů</i> V rámci této aktivity se bude individuálně pracovat s jednotlivými účastníky na mapování jejich možností na trhu práce.</p> <p>4. <i>Bilanční a pracovní diagnostika</i> Cílem bilanční a pracovní diagnostiky bude podpora souladu mezi schopnostmi a dovednostmi klientů a realitami jejich uplatnění na trhu práce.</p> <p>5. <i>Vzdělávání klientů</i> Nabídka vzdělávacích kurzů: Kurzy PC: pro začátečníky, pro pokročilé Specifické kurzy: kurzy budou vybírány individuálně dle potřeby klienta, jedná se o rekvalifikační kurzy. Zaměření kurzů závisí na klientovi a jeho potřebném vzdělání pro vykonávání konkrétního povolání. Kurzy znakového jazyka pro začátečníky.</p> <p>6. <i>Rozvoj a nácvik pracovních dovedností klientů</i> Jako rozšíření ke vzdělávacím kurzům budou nabídnuty klientům semináře, kdy se bude jednat o kratší bloky, než u kurzů, orientované na procvičování běžných pracovních úkolů, které povedou k lepší uplatnitelnosti klientů na trhu práce.</p> <p>6. <i>Umístění klientů na pracovní místa</i> Náplní dané aktivity bude vytvoření nových pracovních míst a umístění části klientů na tato nově vytvořená místa nebo na existující volná pracovní místa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nové pracovní místo bude vytvořeno u žadatele. • Účastníci budou také s podporou mzdových příspěvků umístěni na volná existující nebo nově vytvořená pracovní místa u jiných zaměstnavatelů. <p>7. <i>Poradenství a individuální podpora klientů</i> Během celého průběhu projektu a zapojení do aktivit mohou klienti narazit na situace, které nebudou zvládat vlastními silami a u kterých bude třeba poskytnutí další podpory. Při poskytování poradenství budou klienti moci využívat nabídky osobních konzultací.</p>
Výsledky projektu	Projekt je zaměřen na integraci osob se zdravotním postižením, do společnosti a na trh práce. Celkem se do projektu zapojilo 73 osob se zdravotním postižením, jednalo se klienty s různými typy postižení - tělesné, sluchové, kombinované. Během projektu klienti prošli mapováním svých pracovních možností a dovedností, pracovní a bilanční diagnostikou, absolvovali vzdělávací aktivity (kurzy PC, specifické rekvalifikační kurzy, kurzy znakového jazyka) a semináře. Většina absolvovala několik konzultací v personální agentuře a v rámci projektu bylo vytvořeno 12

	pracovních míst, vždy na poloviční úvazky. Kromě vytvoření pracovních míst byli někteří klienty zaměstnání na volném trhu práce.
--	--

Tab. 23 - Cesta k zaměstnání (Cesta k zaměstnání, online)

Shrnutí projektu

U projektu se opět setkáváme s omezeným zaměřením na určité počty uchazečů (73 absolventů projektu). Do projektu jsou zapojeny i další osoby se zdravotním postižením. Projekt tedy není specificky určen pouze pro sluchově postižené, ale i pro osoby s tělesným a kombinovaným postižením. Hlavní nevýhodou bylo zaměření projektu jen na osoby z hlavního města Prahy. Podobně jako u projektu „Nová práce!“ nabízí projekt Cesta k zaměstnání mnoho aktivit vedoucích k integraci osob se zdravotním postižením, do společnosti a na trh práce.

4.2.6 Další projekty

Mezi další projekty, které vznikly na podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením, nutno uvést i projekty ukončené, též realizované ve valné většině organizací Tichý svět. Mezi další realizátory lze řadit Federaci rodičů a přátel sluchově postižených a organizaci 365, o.p.s. Následující kapitoly projekty krátce charakterizují a přibližují cíle projektu.

Tranzitní program pro neslyšící

Projekt Tranzitní program pro neslyšící spočíval v přípravě osoby se sluchovým postižením na konkrétní zaměstnání již v době studia, v organizovaném kontaktu s budoucím zaměstnavatelem, získávání praxe přímo na budoucím pracovišti. Cílem projektu bylo vytvořit na základě mezinárodní spolupráce systém, který bude pomáhat lépe zvládat přechod osob se sluchovým postižením ze školy do praxe. Projekt spočíval v přípravě osob se sluchovým postižením na zaměstnání již v době studia, v organizovaném kontaktu s budoucím zaměstnavatelem a získávání praxe přímo na budoucím pracovišti. Jeho cílem bylo vytvořit systému, který usnadní studentům se sluchovým postižením přechod ze školy do zaměstnání na otevřeném trhu práce. V průběhu projektu byly realizovány dvě mezinárodní konference s cílem přenést dobré zahraniční zkušenosti s pracovním uplatněním osob se sluchovým postižením na trhu práce.

Projekt završila závěrečná mezinárodní odborná konference, která se uskutečnila 27. března 2013 ve Velkém jednacím sále Magistrátu hl. m. Prahy pod záštitou primátora hlavního města Prahy. (Tichý svět, online)

Smysluplné pracovní uplatnění osob se sluchovým postižením

Hlavním cílem projektu realizovaného Federací rodičů a přátel sluchově postižených bylo, prostřednictvím motivačních, vzdělávacích i praktických aktivit, pomoci min. 25 osobám s těžkým sluchovým postižením bez praxe nebo s malou praxí, získat sebejistotu a dovednosti potřebné pro sebevědomý vstup na trh práce a 11 z nich umístit na takové pracovní pozice, které odpovídají jejich intelektu a dovednostem. Dalším cílem bylo, aby 11 osob podpořených mzdovými příspěvky prostřednictvím své pracovní náplně regionálních manažerů nebo redaktorů/pracovníků regionálních informačních center pozitivně ovlivnilo integraci dalších, do projektu nezapojených, neslyšících osob ze všech regionů České republiky.

Projekt byl určen osobám s těžkým sluchovým postižením ze všech regionů České republiky (mimo hl. m. Praha) - absolventům středních a vysokých škol, kteří mají potenciál vykonávat odbornou a kvalifikovanou práci, ale v praxi naráží na bariéru svého zdravotního znevýhodnění. (FRPSP, online)

Mezi motivační a vzdělávací aktivity lze řadit profesní a bilanční diagnostiku, workshop - aktivizace, sebepoznání apod., videotrénink - presenční a komunikační dovednosti, základy mediální praxe, tvorba základních typů textového mediálního sdělení, pořizování a zpracování reportážní, pořizování a zpracování videozáznamu, seminář Public relations a fundraising. (FRPSP, online)

Uplatnění neslyšících na trhu práce

Hlavním smyslem předkládaného projektu bylo zajistit trvalé, plnohodnotné a dlouhodobé zaměstnání pro sluchově postižené osoby - neslyšící. Cílem projektu bylo zajistit zaměstnání 23 neslyšícím u 4 zaměstnavatelů. Tito zaměstnavatelé již mají zkušenosti se zaměstnáváním osob se zdravotním postižením včetně neslyšících osob. Pro dlouhodobou perspektivu udržení zaměstnání osob z cílové skupiny byla součástí projektu také bilanční diagnostika, jejíž cílem bylo komplexní zhodnocení schopností a možností klientů vzhledem k jejich perspektivnímu uplatnění na trhu práce. Tyto aktivity také zajistily komplexní zhodnocení schopností a možností klientů vzhledem k jejich perspektivnímu uplatnění na trhu práce. Jednotlivé aktivity projektu byly

zaměřeny na motivaci cílové skupiny k zaměstnání a jeho udržení (poradenství), zvýšení profesních schopností a dovedností cílové skupiny (návuk praktických dovedností, profesní vzdělávání), vytvoření pracovních míst ve spolupráci s podnikatelskými subjekty, podpora dlouhodobého pracovního uplatnění pro zdravotně postižené osoby, poradenství v průběhu zaměstnání). Přínosem projektu pro cílovou skupinu osob se zdravotním postižením (sluchově postižených) byla především podpora rozvoje profesních dovedností, integrace na trh práce a podpora vzniku pracovních míst, které zohledňují potřeby cílové skupiny.

Cílovou skupinou byly osoby neslyšící, které měly zájem o uplatnění na trhu práce. Osoby zapojené do projektu byly vybrány z řad klientů APPN a uchazečů o zaměstnání na úřadech práce. V rámci projektu jde o 23 nezaměstnaných neslyšících osob v regionu hlavního města Prahy.

Pracovní místa se podařilo vytvořit v následujících firmách: společnost Marks and Spencer vytvořila 1 pracovní pozici – nový zaměstnanec má na starosti doplňování zboží, konkrétně potravin, mraženého zboží a také doplňování produktů na pekárně, bezpečnostní společnost G4S přijala dva zaměstnance na pozici pokladní, firma Sattech Auto 1 zaměstnance na mytí aut. Zbýlých 19 pozic vytvořila obecně prospěšná společnost s názvem 365, o. p. s. (ESFCR, online)

Jistota zaměstnání

V rámci projektu Jistota zaměstnání, který získala APPN, o. s., ve spolupráci s firmou VDI Handicap, se vytvořila místa pro 12 osob se sluchovým postižením na pozici skenování dokumentů, digitalizace. Firma Handicap VDI zaměstnává 97 osob se zdravotním postižením a zabývá se převážně zpracováním digitalizovaných dokumentů a řadí se k největším digitalizačním zpracovatelům v ČR. Na začátku bylo pro nové zaměstnance připraveno školení digitalizace dokumentů a následně se neslyšící zapracovávali a začali pracovat samostatně.

V rámci projektu Jistota zaměstnání (CZ.1.04/3.3.05/31.00176) bylo průběžně podporováno 12 zaměstnanců APPN, kteří prošli kompletním školením v oblasti digitalizace. Projekt probíhal za finanční spoluúčasti Evropské unie a Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR. (Tichý svět, online)

Systémová a komunikační podpora neslyšících na trhu práce

Od prosince 2012 realizovala 365, o. p. s. mezinárodní projekt ve spolupráci s německým partnerem. Hlavním cílem projektu bylo přinést dosud chybějící nástroj podpory neslyšících na trhu práce: online přepis a online tlumočení. Výsledkem tohoto dvouletého projektu došlo k přenosu a tvorbě metodických postupů online tlumočení a přepisu a jejich vzájemného efektivního propojení a dále k vytvoření a otestování uceleného centra online komunikace. (365, o.p.s., online)

Informační a tréninkové centrum pro neslyšící

Projekt Informační a tréninkové centrum pro neslyšící byl spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Hlavní myšlenkou bylo zlepšit konkurenceschopnost neslyšících na trhu práce, zvláště při ucházení se o pracovní místo a udržení si pracovního místa, dále posílení individuálního přístupu k neslyšícím klientům využívajících různých způsobů komunikace. V rámci projektu bylo zřízeno Informační a tréninkové centrum jako rozšíření pracovně rehabilitačního centra APPN, zavedena komplexní personální, informační služba, asistenční, mediační a tlumočnická online služba (včetně technické podpory a zaškolení). Součástí projektu bylo i zajištění rekvalifikačních kurzů podle zájmu klientů po domluvě a po domluvě se spolupracujícími firmami a v návaznosti na trh práce.

Hlavním cílem projektu bylo zlepšení postavení neslyšících zvýšením dostupnosti a kvality preventivních poradenských a informačních služeb a jejich rozšířením, dále zvýšení adresnosti nástrojů aktivní politiky a zavedení nové online služby a její experimentální ověření. (Tichý svět, online)

Z výše uvedeného popisu realizovaných projektů na podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením vyplívají jistá specifika. Mezi ně lze řadit zaměření projektů na konkrétní počty uchazečů. Počty uchazečů, které jsou dány v projektech, jsou často omezující. Dalším problematickým specifickým může být omezení ve formě vybraných regionů. Projekty svou realizaci často zaměřují pouze na území hlavního města Prahy či jiná velká města v ČR. Zapojení do projektu tak není dostupné např. pro osoby se sluchovým postižením z jiných regionů a měst. Často se ani o projektu nedozví, pokud např. pravidelně nesledují internetové stránky organizací či nečtou časopisy pro zdravotně postižené. V projektech se téměř nesetkáme s působností v zahraničí (např. zmapování pracovních možností pro osoby se sluchovým postižením

v zahraničí apod.). Další problematickou oblastí lze sledovat již výše zmíněnou omezenou dostupnost k informacím o pořádaných projektech, o jejich průběhu a výsledcích. V neposlední řadě je důležité zmínit nevhodnost vytvořených materiálů vzniklých v rámci činnosti projektů. Vzhledem k potřebám osob se sluchovým postižením (zejména pak prelingválně neslyšících) jsou materiály např. bez úprav textu, neslyšící tak textu nemusejí porozumět. V textu se často objevují cizí slova bez vysvětlení, dlouhé souvětí, obsáhle odstavce. Text je situován do souvislého popisu, není nijak zjednodušen. Pro neslyšící tak text může být zmatený, špatně srozumitelný, náročný na čtení a porozumění. V materiálech často chybějí např. obrázky, které by text obsahově doplnily a sloužily tak pro lepší představu o probíraném tématu.

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část diplomové práce se zaměřuje především na zlepšení zjištěných oblastí u sledovaných projektů na podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením. Konkrétně se jedná o dostupnost materiálu pro všechny osoby se sluchovým postižením, žijící na různých územích v ČR (neomezenost krajů), vhodné zvolení formy psaného textu, obsahu a celkového vzhledu materiálu. Mým dalším záměrem je dostatečná osvěta, tedy šíření materiálu do dalších organizací pomáhající osobám se sluchovým postižením. Vytvořený informační materiál by měl být dostupný pro všechny, jimž může být nápomocný.

5 Informační materiál - „PRÁCE – Praktický průvodce, jak najít a udržet práci“

5.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je vytvoření vhodného informačního materiálu pro podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením a zvýšení jejich pracovněprávního povědomí. Nástrojem pro efektivní vytvoření informačního materiálu bude analýza dostupných materiálů, které řeší problematiku zaměstnávání osob se sluchovým postižením. Vytvořený materiál bude sloužit zejména pro všechny osoby se sluchovým postižením, pracovní poradce, sociální pracovníky a ostatní pracovníky pracující v organizacích (nejen) pro sluchově postižené. Smyslem je, aby vytvořený informační materiál pomohl lidem se sluchovým postižením najít a udržet si zaměstnání a přinesl tak informace o problematice zaměstnání v ucelené formě.

Předpoklady pro tvorbu informačního materiálu:

1. Projekty a dostupné materiály zabývající se podporou pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením nejsou ucelené.
2. Projekty jsou časově a mnohdy i místně omezené.
3. Osoby se sluchovým postižením jsou rizikovou skupinou v oblasti zaměstnávání (tzn., hůře práci hledají, jsou omezení výběrem pracovního místa, těžko vyřizují písemné záležitosti atd.)

4. Ne všem osobám se sluchovým postižením jsou přístupné a srozumitelné běžně dostupné informace o této problematice.

5.2 Harmonogram tvorby informačního materiálu

S ohledem na zvolený cíl práce jsem si stanovila postup vytváření materiálu pro podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením. Informační materiál je součástí diplomové práce a je přiložen jako příloha této práce.

Harmonogram obsahuje šest fází, které budou níže popsány:

- příprava;
- analýza dostupných materiálů zabývajících se problematikou pracovního uplatnění;
- vyhodnocení materiálů zabývajících se problematikou pracovního uplatnění;
- vypracování informačního materiálu;
- zhodnocení informačního materiálu.

5.2.1 Příprava

Délka trvání: duben - květen 2014

Prvním krokem při vytváření materiálu byla příprava a sběr dat. Nejprve jsem si ke zvolenému tématu sehnala co nejvíce informací. Informace jsem sháněla z několika typů zdrojů:

1. literatura;
2. periodika;
3. internet;
4. mezinárodní dokumenty, zákony, vyhlášky;
5. propagační materiály (brožury, letáky apod.).

V rámci přípravy jsem provedla sběr dat a veškerých dostupných informací souvisejících se zvoleným tématem. Zaměřila jsem se zvláště na problematiku pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením. Na základě prostudování dostupných materiálů jsem si vytvořila vlastní představu, jak by měl informační materiál vypadat, resp. jaký by měl mít obsah.

Literatura

Prostudování vhodné literatury bylo v této fázi přípravy hlavním informačním

zdrojem. Z literatury jsem zjistila např. tyto informace:

- typy a stupně sluchových vad (*viz kapitola č. 1.1 Termín sluchové postižení, str. 13*);
- komunikace osob se sluchovým postižením (*viz kapitola č. 1.3 Komunikace osob se sluchovým postižením, str. 18*);
- vzdělávání osob se sluchovým postižením, např. školy pro sluchově postižené, podpůrná opatření při studiu apod. (*viz kapitola č. 2 Vzdělávání osob se sluchovým postižením, str. 21*);
- zaměstnávání osob se zdravotním postižením (*viz kapitola č. 3 Zaměstnávání osob se sluchovým postižením, str. 37*) a další.

Tato fáze souvisí především s tvorbou teoretické části mé diplomové práce. Použitá literatura se stala hlavním zdrojem informací pro psaní teoretické části. Kompletní seznam použité literatury je uveden na konci této diplomové práce.

Periodika

Důležitým informačním zdrojem při získávání praktických informací o problematice pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením byl časopis sluchově postižených GONG. Časopis jsem prostudovala od prvního vydání roku 2011 až do současnosti, aby byly získané informace co nejaktuálnější. V každém čísle byla patrná aktivita organizace Tichý svět (dříve APPN), jež se pracovnímu uplatnění osob se sluchovým postižením věnují (*viz kapitola č. 4.1.1 Tichý svět, str. 55; kapitola č. 4.2 Projekty na podporu pracovního uplatnění, str. 60*). V časopise jsem se dočetla základní informace o projektech:

- Tichá kavárna;
- Neslyšící na trhu práce;
- Deaf Support (databáze pro neslyšící);
- Neslyším, přesto pracuji;
- Nová práce!

Dále jsem prostudovala časopis Speciální pedagogika (vydání v letech 2011 - 2014) a časopis Info-Zpravodaj (2011 – 2014), kde jsem získala též některé informace o pracovním uplatnění osob se zdravotním postižením.

Internet

Informace z oblasti sluchového postižení jsou hojně dostupné z několika internetových portálů a stránek. I já jsem internet použila, jako plnohodnotný zdroj informací o pracovním uplatnění osob se sluchovým postižením. Pravidelně jsem navštěvovala známé portály pro neslyšící, jako jsou:

- www.ruce.cz;
- www.helpnet.cz;
- www.appn.cz;
- www.snn-cr.cz;
- www.frpsp.cz;
- www.svaztp.cz;
- www.praceprozp.cz;
- www.gong.cz.

Mezinárodní dokumenty, zákony, vyhlášky

Nedílným zdrojem informací jsou též mezinárodní dokumenty a legislativa ČR (zákony, vyhlášky), (*viz kapitola č. 3 Zaměstnávání osob se sluchovým postižením, str. 37*).

Podrobněji jsem se při hledání informací seznámila s:

- Dokumenty OSN;
- Dokumenty Mezinárodní organizace práce;
- Dokumenty Rady Evropy;
- Listina základních práv a svobod;
- zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce;
- zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

Propagační materiály

Při sběru informací do mé diplomové práce jsem narazila na některé propagační materiály ke zvolenému tématu. Konkrétně jsem prostudovala brožuru k projektu s názvem „I my chceme pracovat!“, který je realizován v letech 2012 - 2014 od Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR. Dále jsem čerpala některé informace z letáků jednotlivých organizací. Letáky byly zaměřené zejména na činnost organizace a propagaci pořádaných projektů na podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým

postižením.

Již v této fázi jsem si stanovila, že dalším krokem při tvorbě informačního materiálu bude analýza projektů vzniklých na podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením v letech 2012 – 2015, aby byly zjištěné informace co nejaktuálnější. Stanovila jsem si za cíl provést jejich podrobnější analýzu pomocí prostudování dostupných informací o projektech (především z internetových stránek, časopisu) a pomocí rozhovorů s jednotlivými manažery, koordinátory projektů. Hlavním záměrem této analýzy je získání co nejpřesnějších a nejaktuálnějších informací o problematice pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením na trhu práce. Získané informace budou následně vyhodnoceny a stanou se tak hlavním východiskem pro vytváření vlastního informačního materiálu, který je přiložen v příloze diplomové práce.

V závěru této fáze jsem si na základně prostudování výše uvedených zdrojů stanovila prvotní osnovu informačního materiálu:

- 1) Obsah
- 2) Úvodní slovo
- 3) Hledání zaměstnání
 1. Sepsání životopisu (vzor) – co by měl obsahovat, jak ho napsat
 2. Hledání nabídek zaměstnání (internet, noviny, Úřad práce, kamarádi, známí atd.)
 3. Odpověď na nabídky zaměstnání
 - rozesílání životopisu
 - motivačního dopisu – jak ho správně napsat
 4. Účast na pohovoru
 - volba vhodného oblečení
 - co si přinést sebou (osobní portfolio apod.)
 - příprava na pohovor - nejčastěji kladené otázky při pohovoru
- 4) Udržení si zaměstnání
 - dodržování pracovní smlouvy (co je pracovní smlouva, pracovní doba, mzda, náplň práce, práva a povinnosti v práci, čerpání dovolené, nemocenské atd.)
- 5) Možnosti dalšího vzdělávání pro osoby se sluchovým postižením V ČR
 - možnost rekvalifikace
- 6) Organizace zabývající se profesním poradenstvím

- Tichý svět, SNN ČR apod.

7) Kontakty a odkazy

Také jsem si již na začátku předsevzala, že celý informační materiál bude co nejsrozumitelnější pro osoby se sluchovým postižením, s ohledem na typ a stupeň postižení. Vytvořený materiál bude provázen ilustracemi, obrázky a dalšími informacemi, jako jsou např. odkazy na:

- knihy, časopisy;
- internet;
- organizace.

5.2.2 Analýza dostupných materiálů zabývajících se problematikou pracovního uplatnění

Délka trvání: červen - srpen 2014

Informační materiál, který bude výstupem mé diplomové práce, by měl co nejefektivněji napomoci osobám se sluchovým postižením získat vhodné zaměstnání a následně si jej udržet. Abych správně zvolila odpovídající obsah materiálu (vzhledem např. k typu postižení, situaci na trhu práce, probíhajícím projektům), musela jsem provést následnou analýzu materiálů, jež se touto problematikou pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením zabývají. Z přípravy, která probíhala v dubnu - květnu 2014, jsem zjistila co nejvíce informací o této problematice. Dále jsem se zaměřila na prostudování projektů v ČR, které se zabývají zaměstnáváním osob se sluchovým postižením. Našla jsem značné množství informací o různých projektech, ale vzhledem k zaměření diplomové práce jsem se blíže věnovala projektům z let 2012 – 2015, z důvodu aktuálnosti informací. (*viz kapitola č. 4.2 Projekty na podporu pracovního uplatnění, str. 60*)

Sledované projekty byly realizovány organizacemi:

1. Tichý svět
2. 365, o.p.s.
3. Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR
4. Svaz tělesně postižených v České republice, o.s.

Mým cílem bylo při analýze materiálů zjistit několik následujících informací:

- Zmapování potřeb osob se sluchovým postižením na trhu práce (postavení na trhu práce, problémy se kterými se osoby se sluchovým postižením na pracovištích setkávají apod.).
- Bližší informace o probíhajících projektech (resp. základní údaje, cílová skupina, průběh, aktivity a výsledky projektu).
- Činnost organizací zabývajících se problematikou pracovního uplatnění osob se sluhovým postižením.
- Výsledky organizací, statistiky, příklady dobré praxe.

Analýza probíhala formou rozhovorů s koordinátory projektů a studiem dostupných dat a materiálů. Pro získání co nejpřesnějších informací jsem se rozhodla zkontaktovat se přímo s koordinátory, manažery jednotlivých projektů a udělat s nimi krátký rozhovor. Nejprve jsem navázala kontakt elektronickou formou a rozeslala jsem e-mail výše uvedeným organizacím s prosbou o spolupráci při psaní mé diplomové práce (viz příloha A).

S organizací Tichý svět (toho času ještě APPN) se mi podařilo navázat kontakt a byla mi nabídnuta spolupráce. Nejprve jsem se řádně seznámila s činností celé organizace, s projekty a s výročními zprávami prostřednictvím internetových stránek organizace. Z internetových stránek jsem zjistila následující informace:

- Činnost organizace – dostupné z <http://www.appn.cz/o-nas>
- Výroční zpráva 2010, 2011, 2012, 2013 - dostupné z <http://www.appn.cz/vyrocní-zpravy>
- Projekty organizace – dostupné z <http://www.appn.cz/projekty>
 - Nová práce!
 - Deaf Support
 - Neslyším, přesto pracuji
 - Tranzitní program pro neslyšící
 - Tichá kavárna

Po vzájemné domluvě jsme se provozní ředitelkou pí. Stanislavou Krčkovou domluvily na termínu mé osobní návštěvy, pro doplnění některých informací a rozhovorech s jednotlivými manažery projektů, jež Tichý svět realizuje. Osobní návštěva proběhla dne 15. 7. 2014 od 12:00h v organizaci Tichý svět v Praze. Během návštěvy jsem mohla uskutečnit rozhovory s manažery projektů na podporu pracovního

uplatnění osob se sluchovým postižením. Má návštěva trvala cca 3h. Pomocí rozhovorů s manažery jednotlivých projektů jsem získala informace:

- o projektech;
- o jejich činnosti a působnosti;
- o průběžných výsledcích, aktualitách a termínu ukončení projektů;
- o problematice pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením (kde klienti získávají práci, v jakých oblastech, zda se objevují nějaké potíže při práci apod.);
- o činnosti organizace Tichý svět;
- o statistikách za rok 2012 – 2014;
- o plánech do budoucna (plánované projekty, konference);
- o podporovaném zaměstnávání;
- o příkladech dobré praxe atd.

Promluvila jsem si též s vedoucí sociálních služeb pí. Olivii Jindrovou o činnosti organizace a poprosila ji o zaslání některých statistických údajů za rok 2012 – 2014. Také jsem měla možnost pohovořit s neslyšící pracovnící o problematice pracovního uplatnění sluchově postižených osob a o jejich zkušenostech při hledání zaměstnání.

Materiály jako brožury, letáky, propagační materiály apod. jsem nezískala. Paní Jindrová mi poskytla tištěnou publikaci s názvem „Souhrnná metodika podporovaného zaměstnávání“ a následně zaslala slíbené statistiky (tj. přehled zaměstnaných klientů z roku 2012, 2013, 2014). Též jsem byla domluvená na zaslání dalších statistických údajů od manažerky projektu „Neslyším, přesto pracuji“, ale slíbené materiály nedorazily.

Svaz neslyšících a nedoslýchavých ČR na můj e-mail, opakovaně rozesílaný v červnu 2014, neodpověděl. Přesto jsem prostudovala veškeré dostupné zdroje (především z internetových stránek <http://www.snn-cr.cz/>). Konkrétně jsem se zajímala o projekt s názvem „I my chceme pracovat!“ a brožuru, která byla v rámci tohoto projektu vytvořena.

5.2.3 Vyhodnocení materiálů zabývajících se problematikou pracovního uplatnění

Délka trvání: září - listopad 2014

Po získání veškerých dat a provedené analýze dostupných materiálů jsem se

začala zabývat jejich následným vyhodnocením. Po návštěvě Tichého světa v Praze jsem začala získaný materiál vyhodnocovat. Při vyhodnocování jsem se zaměřila na projekty:

- Neslyším, přesto pracuji
- Deaf Support
- Nová práce!
- I my chceme pracovat!
- Cesta k zaměstnání

Vyhodnocení projektů je blíže charakterizováno v teoretické části mé diplomové práce, v kapitole č. 4.2 Projekty na podporu pracovního uplatnění, str. 60. Konkrétně se jedná o podrobnější popis a zhodnocení výše zmíněných projektů. Informace, ke kterým jsem pomocí své analýzy dospěla, jsem využila jako východisko pro vytvoření vlastního informačního materiálu.

Organizace Tichý svět se problematikou pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením zabývá již od svého založení, tj. od roku 2006. Její činnost je promyšlená a projekty, jež organizace vytváří, jsou kvalitní a na velice dobré úrovni. Realizované projekty se snaží o zapojení neslyšících na trhu práce a poskytnutí co nejvíce kvalitních služeb. Ze získaných materiálů je ovšem patrné, že probíhající projekty jsou často místně a časově omezené (zpravidla trvají 2 roky, zaměřují se na občany území města Prahy či jiných velkých měst v ČR), též stanovený počet účastníků v projektech je nižší a zaměřují se především na osoby prelingválně neslyšící. Účastníci projektů jsou poté často zaměstnaní jako pracovníci v organizaci Tichý svět či 365, o.p.s, což dokazují i zaslané statistiky od pí. Jindrové.

Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR na mou prosbu o spolupráci nereagoval. Musela jsem tedy vyhodnotit pouze informace získané z internetových stránek organizace. Zaujal mě především projekt s názvem „I my chceme pracovat!“. V rámci tohoto projektu byla vytvořena brožura. Zaměřila jsem se tedy především na její zhodnocení a zmapování obsahu informací. Jako velice problematickou oblast shledávám styl, kterým je brožura napsaná. Myslím si, že brožura neodpovídá čtenářským schopnostem např. prelingválně neslyšících osob. V textu se často objevují dlouhá souvětí, nevysvětlené cizí výrazy, dlouhý text, který je dán do jednoho odstavce. Dále je text nepřehledný, složitý a pro neslyšícího čtenáře může být nesrozumitelný. Pro ilustraci uvádím citaci textu z brožury:

„Pokud úřad práce zprostředkuje člověku vhodné zaměstnání, ale on je ukončí bez vážného důvodu sám nebo dohodou se zaměstnavatelem, bude moci být evidován na úřadu práce až po uplynutí 6 měsíců ode dne vzniku tohoto zaměstnání. Stejně tak bude moci být evidován na úřadu práce až po uplynutí 6 měsíců ode dne vzniku tohoto zaměstnání zaměstnanec, jemuž úřad práce zprostředkuje vhodné zaměstnání, ale zaměstnavatel s ním ukončí pracovní poměr z důvodu hrubého porušení pracovních povinností.“ (brožura Sluchově postižení a trh práce, s 6)

Také některé propagační materiály, jako jsou např. brožury k projektům či letáky, nejsou pro občany lehce dostupné. Dokazuje to i fakt, že jsem informace o pracovní problematice osob se sluchovým postižením musela složitěji hledat a využít tak několik informačních kanálů (internet, časopisy, literatura, organizace sluchově postižených). Brožury se mi ani dosud nepodařilo sehnat v originále (pouze jako PDF dokument v elektronické verzi).

Z vyhodnocení získaných informací a materiálů jsem zjistila, že je omezená dostupnost informací a některých informačních materiálů zabývajících se pracovním uplatněním osob se sluchovým postižením. Dostupné materiály nejsou ucelené, forma materiálů není optimální vzhledem k potřebám prelingválně neslyšících osob. Projekty realizované na území ČR jsou místně a časově omezené, počet účastníků projektu je také mnohdy omezující. Tímto se mi potvrdil předpoklad č. 1, 2, 4 pro vytvoření vlastního informačního materiálu.

5.2.4 Vypracování informačního materiálu

Délka trvání: prosinec 2014 – únor 2015

Další fází bylo již samotné vypracování informačního materiálu. Měla jsem získané veškeré potřebné informace, a tudíž jsem mohla začít s vypracováním materiálu. Postupovala jsem dle předem stanovených kapitol. Zdrojem informací se pro mě stal především internet a odborná literatura (viz seznam použitých zdrojů). Po napsání veškerého textu jsem hledala vyhovující ilustrační obrázky, které jsem sehnala na internetových stránkách (viz seznam použitých obrázků). Nakonec jsem do příslušných kapitol vložila vlastní ilustrační obrázky pro lepší pochopení textu.

Výsledný informační materiál, jež je volně vloženou součástí diplomové práce, obsahuje úvodní slovo, ve kterém představuji účel, cíl a stručný obsah materiálu. Informační materiál dále obsahuje slovník pojmů, který osobám se sluchovým

postižením zjednodušenou formou vysvětluje výrazy a pojmy, které se v oblasti zaměstnávání vyskytují. Pojmy jsou řazeny abecedně, s odkazem na příslušné kapitoly, kde se s vysvětleným výrazem lze setkat. Na slovník pojmů navazuje první kapitola s názvem „Hledám práci“. V této kapitole popisují důležitost práce a postup při hledání práce, resp. vysvětlení činnosti úřadu práce, kde práci hledat, co obsahuje inzerát, jak správně napsat životopis a motivační dopis, jak se připravit na pohovor, co pohovor obnáší, jak se zachovat v případě neúspěchu při výběrovém řízení. Tato kapitola je určena pro osoby, které zaměstnání hledají a často se potýkají s problémy při získání zaměstnání. Jednotlivé kapitoly popisují základní fakta, které by měl uchazeč o zaměstnání znát a které mu mohou být při hledání zaměstnání nápomocné. Druhá kapitola s názvem „Mám práci“ se zabývá zvýšením pracovněprávního povědomí v oblasti zaměstnání. Seznamuje osoby se sluchovým postižením se základními pojmy v práci, jako je vysvětlení pracovní smlouvy, pracovního poměru, povinností a práv zaměstnavatele a zaměstnance. Dále obsahuje kapitoly zabývající se mzdou, platem, pracovní dobou a možnostmi ukončení zaměstnání. Jako další uvádím kapitolu třetí „Rekvalifikace, kurzy, vzdělávání“, která přibližuje možnosti dalšího vzdělávání pro osoby se sluchovým postižením. Jsou to např. možnosti placené rekvalifikace od úřadu práce, zájmové a vzdělávací kurzy, možnosti dalšího vzdělávání na středních či vysokých školách. V informačním materiálu samozřejmě nechybí ani výčet organizací, jejichž služeb mohou osoby se sluchovým postižením využít, spolu s kontakty na ně. Výčet organizací spolu s dalšími odkazy jsou uvedené ve čtvrté kapitole „Odkazy“. Na závěr uvádím seznam použitých obrázků a zdrojů. Celý informační materiál obsahuje obrázky a vlastní ilustrace. V některých kapitolách jsou na uvedené rychlé odkazy na další zdroje informací.

Seznam a dostupnost obrázků obsažených v brožuře:

1. Kapitola č.1 Hledám práci. Str. 17 [online]. NašeInfo – peníze [cit. 15.2.2015]. Dostupný z: <http://www.naseinfo.cz/clanky/prace-a-kariera/jak-si-najit-praci>
2. Kapitola č.2 Mám práci. Str. 49 [online]. Parlamentní magazín [cit. 15.2.2015]. Dostupný z: <http://www.parlamentnimagazin.cz/mpsv-o-staze-ve-firmach-je-zajem-do-projektu-se-prihlasilo-30-tisic-zajemcu/>
3. Kapitola č.3 Rekvalifikace, kurzy, vzdělávání. Str. 57 [online]. Prima kurzy [cit. 15.2.2015]. Dostupný z: <http://www.primakurzy.cz/rekvalifikace/>

4. Kapitola č.4 Odkazy. Str. 62 [online]. Web Miroslav Venc starší [cit. 15.2.2015]. Dostupný z: <http://mvencstars.webnode.cz/>

Seznam použitých zdrojů v brožuře:

1. ČESKÝ HELSINSKÝ VÝBOR. *Práce – Praktické rady, jak si najít a udržet práci*. Praha: 2005; s 176;
2. ISBN 80-86436-17-9
3. RÝVOVÁ, A., VRABEC, V. *Jak se pomocí internetu uživit*. Praha: FRPSP, 2003; s 198; ISBN 80-86792-10-2
4. SIEGEL, Z. *Sestavte si atraktivní životopis*. Praha: GRADA, 2008; s 184; ISBN 978-80-247-2447-8
5. SIEGEL, Z. *Jak hledat a najít zaměstnání*. Praha: GRADA, 2007; s 112; ISBN 978-247-2048-7
6. *Slovník pojmů*. [online]. Práce rovnou. [cit. 5.2.2015]. Dostupný z: <http://prace.rovnou.cz/slovnicek.html>
7. *Slovníček zaměstnance*. [online]. Centrum pro integraci cizinců. [cit. 5.2.2015]. Dostupný z: <http://www.cicpraha.org/cs/pracovni-poradenstvi/pracovni-pomer-a-dohody-o-praci/slovnicek-zamestnance.html>
8. *Burza práce*. [online]. Pracovní portál pro neslyšící. [cit. 5.2.2015]. Dostupný z: <http://burzaprace.snn-cr.cz/>

Další zdroje:

- viz seznam použitých zdrojů diplomové práce.

5.2.5 Zhodnocení informačního materiálu a diskuze výsledků

Délka trvání: únor – březen 2015

Poslední fází bylo zhodnocení informačního materiálu osobami se sluchovým postižením a pracovníky, kteří s těmito osobami pracují. Do organizací Tichý svět a SNN ČR v Mostě, Karlových Varech a Teplicích jsem rozeslala krátký dotazník (viz příloha B) a informační materiál (viz příloha C) ve formátu PDF prostřednictvím e-mailu. Organizace jsem volila podle své dostupnosti v místě bydliště a podle již dříve navázané spolupráce (v případě organizace Tichý svět). Po odeslání e-mailů s dotazníky jsem čekala na odpověď. Dotazník obsahoval tyto otázky:

- 1) Jak na Vás brožura působí jako celek?

- 2) Rozumíte textu v brožuře - je brožura srozumitelná (např. cizí výrazy, složitý popis apod.)?
- 3) Obsahuje brožura dostatek informací?
- 4) Chybí v brožuře nějaké informace, kapitoly?
- 5) Je brožura přehledná, jak se v brožuře orientujete (např. přehlednost kapitol, obsah, délka textu, barvy, obrázky, odkazy)?
- 6) Zdá se Vám brožura přínosná nebo jsou některé informace v ní zbytečné?
- 7) Doporučili byste brožuru osobám se sluchovým postižením, kteří hledají práci?
- 8) Celkové hodnocení brožury, prostor pro Vaše další vyjádření k brožuře.

Aby mé informace o respondentovi byly úplné, dotazovala jsem se v dotazníku také na jméno respondenta, věk, stupeň sluchového postižení (např. neslyšící, nedoslýchavý, ohluchlý) a pracovní pozici (v případě, že dotazník vyplňoval zaměstnanec organizace). Pro lepší představu respondentů o formě materiálu, nazývám praktičtěji informační materiál brožurou.

Vyplněné dotazníky mi z oslovených organizací zaslala pouze organizace Tichý svět. Veškeré odpovědi, které se mi vrátily, byly kladné. Respondentům se má práce líbila, k některým otázkám měly krátké připomínky. Dokazují to např. tyto vybrané odpovědi:

Paní Karin (44 let, nedoslýchavá, manažerka)

„Brožura je celkem dobře zpracovaná, srozumitelná, avšak některé informace nemusí být za tři měsíce pravdou, vše se rychle mění.“

„Všechno je srozumitelné.“

„Možná bych některé info vynechala. Obsahuje informací až příliš. Je to zpracované až příliš pečlivě.“

„Uvedla bych kontakty na chráněné dílny (pokud by brožura byla vydaná v krajských provedeních, byly by v ní uvedeny kontakty pouze na chráněné dílny v jednotlivých krajích).“

„Brožura je přehledná, co se týká designu je to zpracované hezky.“

„Některé informace jsou navíc. Ani nejsou tak nutné.“

„Ano, zcela určitě doporučuji. Výborný nápad se vznikem brožury, já toto podporuji.“

Tým liberecké pobočky Tichý svět (paní Lydie, 35 let, manažer pobočky; paní Jana, 27 let, projektový manažer; paní Vladimíra, 42 let, nedoslýchavá, pracovní konzultantka)

Jak na Vás působí brožura jako celek? „Velmi příjemně, přátelsky s ochotou pomoci.“
Chybí v brožuře nějaké informace, kapitoly? „V tuto chvíli nás nic nenapadá, určitě ukáže čas, dotazník by bylo dobré zopakovat s odstupem času.“

Celkové hodnocení brožury? „Pěkná práce.“

Na zbytek dotazovaných otázek odpověděl tým liberecké pobočky „Ano“.

Paní Iveta (42 let, slyšící, pracovní konzultantka)

„Působí na mne brožura velice dobře.“

„Je pro mne srozumitelná.“

„Brožura obsahuje dostatek informací.“

„Chybí rozsah výkonu práce při 3.stupni invalidity – za jakých podmínek může klient 3.stupně pracovat.“

„Brožura je přehledná a snadno se v ní orientuje.“

„Brožura se mi zdá přínosná.“

„Určitě budu doporučovat brožuru.“

„Brožura je přehledná, dá se v ní dobře orientovat, obsahuje dostatek informací. Myslím si, že pro neslyšícího člověka bude přínosná.“

Informační materiál je dle výpovědí respondentů správně sestavený, jako celek působí dobře, obsah je srozumitelný, přehledný, pro osoby se sluchovým postižením bude přínosný. Informace obsažené v materiálu jsou převážně dostačující, v některých odpovědích by mohl obsahovat informací i o něco méně. Objevuje se i upozornění, že informace uvedené v informačním materiálu se mohou za nějaký čas změnit, proto by bylo dobré jej po čase aktualizovat. Kladně je hodnocený i celkový vzhled a grafická úprava informačního materiálu.

Z hodnocení od respondentů je patrné, že informace obsažené v materiálu jsou dostačující, avšak objevila se i poznámka, že materiál obsahuje příliš mnoho informací. Myslím si, že je nutno si uvědomit, že téma zaměstnávání je velice široké. Každá kapitola by vydala na samostatný materiál. Já jsem ovšem chtěla přinést ucelený a souhrnný pohled na danou problematiku tak, aby byly informace v materiálu kompletní

a čtenáři nemuseli hledat informace z více zdrojů. Myslím, že pro čtenáře je tento způsob mnohem praktičtější a efektivnější. Informační materiál uvádí základní a stěžejní informace o dané problematice. Pro získání dalších informací slouží odkazy v jednotlivých kapitolách a na konci materiálu.

Z připomínky paní Karin by informační materiál mohl obsahovat kontakty na chráněné dílny. Respondentka také upozorňuje na fakt, že by materiál mohl být vydáván v jednotlivých krajích, kde by byly uvedeny kontakty na příslušné chráněné dílny. Jistě by se tato informace mohla do materiálu zapojit, aby byly informace ucelenější. Informace o chráněné dílně by se mohly zařadit do kapitoly č. 1 Hledám práci, kde se čtenáři seznamují s možnostmi hledání práce (kde a jak práci hledat, viz volně přiložený informační materiál v příloze C). Vydávání materiálu v jednotlivých krajích by též bylo možné. Původním smyslem však bylo, aby byl informační materiál nápomocný pro všechny osoby se sluchovým postižením bez rozdílu (tj. bez rozdílu sluchového postižení či bydliště) a aby se dal bez problémů šířit jako jednotný celek. Pokud by se materiál šířil do jednotlivých krajů odděleně, musel by projít částečným přepracováním, aby byly informace v něm ucelené. Velkou výhodou ve vydávání informačního materiálu po krajích ČR shledávám větší a konkrétnější obsah informací (např. obohacení o přímé kontakty na úřady práce, chráněné dílny, pomocné organizace v okolí – státní i neziskové, poradny, agentury práce apod.).

Z odpovědi paní Ivety na otázku, zda v materiálu chybí nějaké informace, vyplívá, že chybí informace o výkonu práce při III. stupni invalidity (tj. za jakých podmínek může klient III. stupně pracovat). Myslím si, že vhodnou kapitolou by bylo celkové téma o souběhu pracovního poměru s přiznáním invalidního důchodu. Tomuto tématu se věnuje nejen zákoník práce či Česká správa sociálního zabezpečení, ale informace o tomto tématu lze najít i na mnoha internetových portálech, zabývající se pracovním uplatněním zdravotně postižených osob (např. www.proceprozp.cz). Informační materiál je již vytištěný, proto jen pro úplnost uvádím informace o souběhu pracovního poměru s invalidním důchodem zde v praktické části.

Jelikož informační materiál obsahuje informace ve formě internetových odkazů, adres, telefonů apod. je nutné jej stále dle potřeby kontrolovat, aktualizovat a upravovat.

Souběh pracovního poměru s přiznáním invalidního důchodu

Lidé, kterým byl přiznán invalidní důchod pro invaliditu I., II., nebo III. stupně mohou využívat svého zbytkového pracovního potenciálu k obstarávání finančních zdrojů např.: pravidelnou výdělečnou činností. Zákony České republiky žádným způsobem nespecifikují možnosti a limity výdělečné činnosti u osob, kterým byl přiznán invalidní důchod. V současné době neexistuje žádné právní ustanovení, které by regulovalo, omezovalo, nebo nějakým způsobem specifikovalo možnost výdělečné činnosti co do výše pracovního úvazku a ve smyslu omezení finančního výdělku u poživatelů invalidních důchodů. Každý člověk se zdravotním postižením rozhoduje sám o tom, v jakém rozsahu zvládne pracovní činnosti a to vzhledem ke svému zdravotnímu stavu, pracovnímu prostředí a obsahu pracovních činností.

V zákoně o zaměstnanosti č.435/2004 Sb., zákoníku práce č.262/2006 Sb., ani zákoně o důchodovém pojištění č. 155/1995 Sb., není uvedeno žádné právní ustanovení, které by upravovalo výši pracovního úvazku vzhledem ke stupni přiznané invalidity. Kritéria pro určení výše pracovního úvazku u zaměstnance se zdravotním postižením jsou individuální, ale mezi obecná kritéria lze zahrnout:

- Výčet omezujících faktorů vzhledem k možné pracovní činnosti poživatele invalidního důchodu. Tyto faktory vzhledem k výkonu pracovní činnosti jsou uvedeny v pracovní rekomandaci, kterou vydává poživatelům invalidních důchodů, pro účely pracovního uplatnění lékařská posudková komise České správy sociálního zabezpečení.
- Fyzické i psychické schopnosti zaměstnance se zdravotním postižením. Dva zaměstnanci s podobným zněním pracovní rekomandace mohou mít zcela odlišnou pracovní výkonnost a schopnosti.
- Adaptaci na zdravotní postižení.
- Profesní odbornost. (Národní rada osob se zdravotním postižením ČR, online)

Česká správa sociálního zabezpečení k tomuto tématu též dodává, že předpisy o důchodovém pojištění neobsahují žádné ustanovení, které by omezovalo výdělkové možnosti poživatelů invalidních důchodů. Poživatelé těchto důchodů jsou tedy ve svých možnostech výkonu zaměstnání omezováni jen svým nepříznivým zdravotním stavem. (Česká správa sociálního zabezpečení, online)

Závěr

Diplomová práce se věnuje tématu podpory pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením. Teoretická část práce se zabývá charakteristikou osob se sluchovým postižením a vzděláváním těchto osob. Stěžejními kapitolami pro následné vytvoření informačního materiálu se staly kapitoly zabývající se zaměstnáváním a podporou pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením. Součástí kapitoly o podpoře pracovního uplatnění je popis a zhodnocení projektů vytvořených na podporu zaměstnávání osob se sluchovým postižením, jež se staly důležitým východiskem pro tvorbu informačního materiálu.

Následnou navazující částí je část praktická. Jak již bylo uvedeno v úvodu této práce, cílem bylo vytvoření informačního materiálu pro podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením a zvýšení jejich pracovní právní povědomí. Informační materiál se tvořil bez větších problémů a díky analýze a zhodnocení získaných informací, obsahuje vše co má v základní míře. Dokazuje to i kladné hodnocení respondentů, kterým byl materiál spolu s hodnotícím dotazníkem zaslán. Všem respondentům se informační materiál líbí a podporují ho. Celá diplomová práce vychází z řady odborných publikací, zákonů a díky své rozsáhlosti i z většího množství internetových zdrojů.

Ráda bych, aby se informační materiál dostal tam, kam byl původně zamýšlen. Tedy k rukám všem osobám se sluchovým postižením, které hledají zaměstnání. Dále by mohl být k dispozici v jednotlivých organizacích nejen sluchově postiženým, ale také pracovníkům pomáhajících organizací a široké veřejnosti. Jako prostor pro další práci spatřuji materiál převést do elektronické podoby (např. vytvoření vlastních webových stránek či E-learning). Výhodou tohoto zpracování je možnost oslovení širšího okruhu osob, jelikož internet je dnes již běžnou a dostupnou záležitostí skoro v každé domácnosti. Navíc je známo, že osoby se sluchovým postižením internet často využívají jako dobrý komunikační prostředek s okolím. Další výhodou může být uvedení většího množství informací, obohacení o více kontaktů, rychlých odkazů, vzorů, rad či tipů. Materiál v elektronické podobě by se tak mohl uplatnit v daleko větší míře. Tištěný materiál se tak stává velice dobrým podkladem pro toto zpracování.

Věřím, že informační materiál bude dobrým pomocníkem všem osobám se sluchovým postižením při hledání nové práce a při jejím vykonávání.

Seznam tabulek

- Tab. 1 – Nabídka oborů – Střední odborná škola, Holečkova, Praha
- Tab. 2 – Nabídka oborů – Střední odborné učiliště, Holečkova, Praha
- Tab. 3 – Nabídka oborů – Odborné učiliště, Holečkova, Praha
- Tab. 4 – Nabídka oborů – Střední zdravotnická škola, Výmolova, Praha
- Tab. 5 – Nabídka oborů – Střední škola, Ječná, Praha
- Tab. 6 – Nabídka oborů – Odborné učiliště, České Budějovice
- Tab. 7 – Nabídka oborů – Praktická škola, České Budějovice
- Tab. 8 – Nabídka oborů – Střední škola, Hradec Králové
- Tab. 9 – Nabídka oborů – Střední odborné učiliště, Hradec Králové
- Tab. 10 – Nabídka oborů – Odborné učiliště, Hradec Králové
- Tab. 11 – Nabídka oborů – Praktická škola, Olomouc
- Tab. 12 – Nabídka oborů – Střední škola, Svatý kopeček, Olomouc
- Tab. 13 - Nabídka oborů – Střední odborné učiliště, Odborné učiliště a Praktická škola dvouletá, Svatý kopeček, Olomouc
- Tab. 14 – Nabídka oborů – Střední škola, Valašské Meziříčí
- Tab. 15 - Nabídka oborů – Střední odborné učiliště a Odborné učiliště, Valašské Meziříčí
- Tab. 16 - Nabídka oborů – Střední škola a Odborné učiliště, Brno
- Tab. 17 - Práva zaměstnanců před vznikem a po vzniku pracovněprávního vztahu, práva zaměstnanců se zdravotním postižením
- Tab. 18 – Vhodné profese pro osoby se sluchovým postižením
- Tab. 19 - Neslyším, přesto pracuji
- Tab. 20 - Deaf Support
- Tab. 21 - Nová práce!
- Tab. 22 - I my chceme pracovat!
- Tab. 23 - Cesta k zaměstnání

Seznam příloh

Příloha A – Korespondence s organizací Tichý svět

Příloha B – Hodnotící dotazník

Příloha C – Informační materiál: PRÁCE – Praktický průvodce, jak najít a udržet práci

Zdroje

1. CABRNOCH, M., KOHOUTOVÁ, L. A KOL. *Osoby se zdravotním postižením v politice ODS a ECR*. Praha: CEVRO, 2010. 111 s. ISBN 978-80-86816-27-3
2. ČESKÝ HELSINSKÝ VÝBOR. *Práce – Praktické rady, jak si najít a udržet práci*. Praha: 2005. 176 s. ISBN 80-86436-17-9
3. DOTTER, F. *Přechod neslyšících a sluchově postižených ze školy do povolání v Rakousku*. In BARTOŇOVÁ, M., PIPEKOVÁ, J., VÍTKOVÁ, M. *Integrace handicapovaných na trhu práce v mezinárodní dimenzi*. Brno: MSD, 2005. 154-164 s. ISBN 80-86633-31-4.
4. GREGORY, S. *Issues in Deaf Education*. London: D. Fulton Publishers, 1998. 292 s. ISBN 18-534-6512-7.
5. GROMA, M. *Vstup sluchově postižených na trh práce. Problémy vzdělávání a přípravy na povolání*. In JESENSKÝ, J. A KOL. *Zdravotně postižení – programy pro 21. století*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003. 195-201 s. ISBN 80-7041-234-8
6. HÁDKOVÁ, K. *Životní situace studentů se sluchovým postižením při studiu na vysoké škole*. In KVĚTONOVÁ, L. *Vysokoškolské studium se zajištěním speciálně-pedagogických potřeb*. Brno: Paido, 2007. 94 s. ISBN 978-80-7315-141-6
7. HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu. 1. díl. 2. Vydání*. Praha: Septima, 1999. 395 s. ISBN 80-7216-096-6.
8. HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu. 2. díl. 1. vydání*. Praha: Septima, 1998. 328 s. ISBN 80-7216-075-3.
9. HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Praha: Portál, 2012. 160 s. ISBN 978-80-262-0084-0
10. HUDÁKOVÁ, A. *Ve světě sluchového postižení. 2. Vydání*. Praha: FRPSP, 2005. 101 s. ISBN 80-86792-27.
11. JANOTOVÁ, N., SVOBODOVÁ, K. *Integrace sluchově postiženého dítěte v mateřské a základní škole*. Praha: Septima, 1996. 59 s. ISBN 80-7216-050-8
12. KOMENDOVÁ, J. *Pracovní podmínky osob se zdravotním postižením*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2009. 158 s. ISBN 978-80-7418-022-4

13. KRAHULCOVÁ, B. *Komunikační systémy sluchově postižených*. Praha: Beakra, 2014. 376 s. ISBN 978-80-903863-2-7
14. KRATOCHVÍLOVÁ, J. A KOL. *Vzdělávání žáků se zdravotním postižením ve středních školách*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. 72 s. ISBN 978-80-87063-55-2
15. LANGER, J., SOURALOVÁ, E. *Surdopedie – andragogika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. 53 s. ISBN 80-244-1206-3
16. LIBERDOVÁ, E. *Možnosti pracovního uplatnění mladých lidí se zdravotním znevýhodněním*. Vydáno v rámci projektu Vydejte vlastní knihu (www.vydejtevlastni.knihy.cz): 2010. 124 s. ISBN 978-80-251-2972-2
17. LUDÍKOVÁ, L. A KOL. *Pohledy na kvalitu života osob se sensorickým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012. 205 s. ISBN 978-80-244-3286-1
18. MPSV. *Základní východiska zavedení koordinované rehabilitace zdravotně postižených v ČR*. Praha: MPSV, 2012. 44 s. ISBN 978-80-7421-052-5
19. MUKNŠNÁBLOVÁ, M. *Péče o dítě s postižením sluchu*. Praha: Grada, 2014. 128 s. ISBN 978-80-247-5034-7
20. NEUBAUER, K. *Úvod do logopedie sluchově postižených*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. 43 s. ISBN 978-80-7041-755-3
21. OPATŘILOVÁ, D., ZÁMEČNÍKOVÁ, D. *Předprofesní a profesní příprava zdravotně postižených*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3718-0.
22. PIPEKOVÁ, J. A KOL. *Kariérové poradenství pro žáky se zdravotním postižením*. Praha: IPPP ČR, 2004. 77 s. ISBN 80-86856-01-1
23. POTMĚŠIL, M. *Sluchové postižení a sebereflexe*. Praha: Karolinum, 2007. 197 s. ISBN 978-80-246-1300-0
24. PROCHÁZKOVÁ, V., VYSUČEK, P. *Jak komunikovat s neslyšícím klientem?* 1. vydání. Praha: VOID, 2007. 28 s. ISBN 978-80-86991-18-4.
25. ROUČKOVÁ, J. *Cvičení a hry pro děti se sluchovým postižením*. Praha: Portál, 2006. 152 s. ISBN 978-80-7367-932-3
26. RYTMUS. *Souhrnná metodika podporovaného zaměstnávání*. Praha: Rytmus, 2005. 127 s. ISBN 80-903598-0-9
27. RÝVOVÁ, A., VRABEC, V. *Jak se na internetu uživit*. Praha: FRPSP, 2003. 198 s. ISBN 80-86792-10-2

28. SIEGEL, Z. *Jak hledat a najít zaměstnání*. Praha: Grada, 2007. 112 s.
ISBN 978-247-2048-7
29. SIEGEL, Z. *Sestavte si atraktivní životopis*. Praha: Grada, 2008. 184 s.
ISBN 978-80-247-2447-8
30. SKÁKALOVÁ, T. *Sluchová vada a její sociální dopady v dospělém věku*. Praha: Univerzita Karlova, Katedra speciální pedagogiky. 2014. Disertační práce. Školitel doc. PhDr. Lea Květoňová, Ph.D. 215 s.
31. SKÁKALOVÁ, T. *Uvedení do problematiky sluchového postižení*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. 94 s. ISBN 978-7435-098-6
32. SLAŠTANOVÁ, D., DURAJOVÁ, Z. *Zaměstnávání lidí s postižením a transformace sociálních služeb*. Brno: Liga lidských práv, 2012. 90 s.
ISBN 978-80-87414-08-8.
33. SRNCOVÁ, J. *Jak se ucházet o zaměstnání*. Praha: Computer Press, 2000. 98 s.
ISBN 80-7226-355-2
34. STRNADOVÁ, V. *Jaké problémy má neslyšící člověk při čtení?* In ČERVENKOVÁ, A. ed. *Co a jak číst se sluchově postiženým dítětem*. Praha: FRPSP, 1999. 80 s.
35. SVĚTLÍK, M. *Postižení sluchu*. Praha: TRITON, 2000. 61 s.
ISBN 80-7254-114-5
36. VANĚČKOVÁ, V. *Příprava na čtení sluchově postižených dětí*. Praha: Septima, 1996. 15 s. ISBN 80-85801-82-5
37. VÍTKOVÁ, M. *Integrativní školní (speciální) pedagogika. Základy, teorie, praxe*. Brno: MSD, 2004. 248 s. ISBN 80-86633-22-5

Internetové zdroje

1. 365, o.p.s. [online]. Praha: 365, o.p.s., 2009 [cit. 2014-12-20]. Dostupný na WWW: <<http://www.365ops.cz/>>
2. *Cesta k zaměstnání* [online]. Praha: Svaz tělesně postižených v České republice, o.s., 2013 [cit. 2014-10-15]. Dostupný na WWW: <<http://www.cestakzamestnani.eu/>>
3. *Council of Europe*. [online]. Rada Evropy: 2014 [cit. 2015-1-20]. Dostupný na WWW: <<http://www.coe.int/en/web/portal/home>>

4. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Česká správa sociálního zabezpečení: 2015 [cit. 2015-3-5]. Dostupný na WWW: <<http://www.cssz.cz/cz>>
5. DLASK, I., DINGOVÁ, N., HUDÁKOVÁ, A. *Neslyšící a právo na vzdělání I.* [online]. Praha: Kulturní centrum RUCE, 2006 [cit. 2014-12-29]. Dostupný na WWW: <<http://ruce.cz/clanky/1130-neslysici-a-pravo-na-vzdelani-i>>
6. *Evropský sociální fond v ČR* [online]. Praha: ESFCR, 2008 [cit. 2014-12-29]. Dostupný na WWW: <<http://www.esfcr.cz/>>
7. *Gymnázium, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené* [online]. Praha: Gymnázium, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, 2010 [cit. 2014-10-19]. Dostupný na WWW: <<http://www.jecna27.cz/www/uvod/uvod.htm>>
8. *I my chceme pracovat!* [online]. Praha: SNN, 2013 [cit. 2014-10-15]. Dostupný na WWW: <<http://www.snnr.cz/I-my-chceme-pracovat-Nove-kurzy.html>>
9. *International Labour Organization* [online]. Mezinárodní organizace práce: 2015 [cit. 2015-1-20]. Dostupný na WWW: <<http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>>
10. *Mateřská škola, Základní škola a Střední škola pro sluchově postižené České Budějovice* [online]. České Budějovice: Mateřská škola, Základní škola a Střední škola pro sluchově postižené, 2010 [cit. 2014-10-20]. Dostupný na WWW: <<http://www.sluchpostcb.cz>>
11. *Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené ve Valašském Meziříčí* [online]. Valašské Meziříčí: MŠ, ZŠ a SŠ, 2010 [cit. 2014-10-22]. Dostupný na WWW: <<http://www.val-mez.cz/>>
12. *Operační program Praha – adaptabilita* [online]. Praha: OPPA, 2014 [cit. 2014-12-23]. Dostupný na WWW: <<http://www.prahafondy.eu/cz/oppa.html>>
13. *Poskytovatelé služby PZ* [online]. Praha: Česká unie pro podporované zaměstnávání, 2014 [cit. 2014-11-15]. Dostupný na WWW: <<http://www.unie-pz.cz/3-podporovane-zamestnavani/23-poskytovatele-sluzby-pz.html>>
14. *Práce pro zdravotně postižené* [online]. Praha: Národní rada osob se zdravotním postižením ČR, 2011 [cit. 2014-12-6]. Dostupný na WWW: <<http://www.praceprozp.cz/>>
15. *Smysluplné pracovní uplatnění osob se sluchovým postižením* [online]. Praha: FRPSP, 2013 [cit. 2014-10-15]. Dostupný na WWW: <<http://www.frpsp.cz/cs->>

CZ/projekty/smysluplne-pracovni-uplatneni-osob-se-sluhovym-
postizenim.html>

16. *Střední škola, Olomouc - Svatý kopeček* [online]. Olomouc: Střední škola, 2014 [cit. 2014-10-22]. Dostupný na WWW: <<http://www.sskopecek.cz/rok-200809.html>>
17. *Střední škola pro sluchově postižené a Odborné učiliště* [online]. Brno: Střední škola pro sluchově postižené v Brně – Jundrov, 2010 [cit. 2014-10-20]. Dostupný na WWW: <<http://www.ssbrno.cz/index.php>>
18. *Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené* [online]. Praha: Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, 2010 [cit. 2014-10-22]. Dostupný na WWW: <<http://www.sksp.org/index.php>>
19. *Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené Holečkova* [online]. Praha: Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené Holečkova [cit. 2014-10-20]. Dostupný na WWW: <<http://www.skolaholeckova.cz/>>
20. *Střední škola, Základní škola a Mateřská škola, Hradec Králové* [online]. Hradec Králové: Střední škola, Základní škola a Mateřská škola, 2010 [cit. 2014-10-22]. Dostupný na WWW: <<http://www.neslhk.com/index.php?str=skola>>
21. *Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené Olomouc* [online]. Olomouc: Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené, 2010 [cit. 2014-10-22]. Dostupný na WWW: <<http://www.sluch-ol.cz/>>
22. *Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR* [online]. Praha: SNN ČR, 2012 [cit. 2014-12-20]. Dostupný na WWW: <<http://snncr.cz/>>
23. *Tichý svět* [online]. Praha: Tichý svět, 2008 [cit. 2013-10-15]. Dostupný na WWW: <<http://www.appn.cz/index.html>>.
24. ZÁHULSKÝ, J. *Zaměstnání – Firmy neslyšící často nevyslyší* [online]. Praha: Kulturní centrum RUCE, 2006 [cit. 2014-11-25]. Dostupný na WWW: <<http://ruce.cz/clanky/143-zamestnani-firmy-neslysici-casto-nevyslysi>>

Zákony

1. *Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. Nestr. [cit. 2014-10-15] Dostupný z: <<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>
2. *Vyhláška č. 73/2005, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013 - 2015. [cit. 2014-10-19]. Dostupný na WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>>
3. *Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce* [online]. Praha: Informační centrum pro váš business a podnikání, aktualizováno 24. 2. 2010 [cit. 2014-10-20]. Dostupný na WWW: <<http://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-c-262-2006-sb-zakonik-prace/>>. ISSN 1802-8012.
4. *Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti* [online]. Praha: Integrovaný portál MPSV, aktualizováno 4. 1. 2010 [cit. 2014-10-20]. Dostupný na WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/z_435_2004>
5. *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2003 - 2015. [cit. 2014-10-19]. Dostupný na WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>>

Periodika

1. MOTEJZÍKOVÁ, J. *Neslyšící lidé musí dostat šanci pracovat*. Info-Zpravodaj. Praha: CDS Tamtam, o.p.s., 2014. Ročník 22, č. 4, 27 s.
2. PROCHÁZKOVÁ, R. *Máte problémy s profesním uplatněním?* GONG. Praha: ASNEP, 2012. Ročník XXXXI, č. 10-12/2012, 59 s. ISSN 0323-0732

Příloha A

Korespondence s organizací Tichý svět

Rozeslaný e-mail organizacím APPN, o.p.s., 365, o.p.s. a SNN ČR.

„Dobrý den,

jmenuji se Barbora Lazarová, jsem studentkou 2. ročníku speciální pedagogiky UHK. Ráda bych se na Vás obrátila s dotazem a prosbou o pomoc při psaní mé diplomové práce o pracovním uplatnění osob se sluchovým postižením. Cílem mé práce je vytvoření informačního materiálu pro podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením a zvýšení jejich pracovněprávního povědomí.

Ráda bych zhodnotila nynější projekty na podporu pracovního uplatnění SP a ze získaných informací vytvořila vlastní materiál, který by měl napomoci osobám se SP k lepšímu uplatnění na trhu práce.

Byla bych velice ráda, zda by mi Vaše organizace poskytla informace o projektech, jejich průběhu a výsledcích. Vše bych mohla řádně zhodnotit a vytvořit tak co nejefektivnější materiál, který by byl doplňkem k nynějším projektům a zbytečně tak nedublovat to, co již bylo úspěšně vytvořeno.

Věřím, že mnou vytvořený materiál bude s Vaší pomocí, přínosnou pomůckou a pomůže tak osobám se sluchovým postižením najít a udržet si vhodné zaměstnání.

Ráda bych Vaší organizaci navštívila osobně a o projektech společně pohovořila. Můžeme se tedy domluvit na termínu mé návštěvy? “

Moc děkuji za Vaši odpověď!

S pozdravem a přáním krásného dne

Bc. Barbora Lazarová

Odpověď na můj rozeslaný e-mail od paní Marie Horákové, ředitelky APPN, o.p.s. a následně od paní Stanislavy Krčkové, provozní ředitelky APPN, o.p.s. se kterou jsem navázala následnou spolupráci.

„Vážená paní (slečno 😊) Lazarová,

velice nás těší Váš zájem o činnost naší organizace. Paní ředitelka Horáková mi

předala Vaši žádost o materiály pro podporu pracovního uplatnění osob se sluchovým postižením a zvýšení jejich pracovněprávního povědomí. Nejprve bych Vám doporučila, abyste se seznámila podrobně s naší činností prostřednictvím výročních zpráv, které naleznete na <http://www.appn.cz/vyrocní-zpravy>

Následně můžete informace také získat na webových stránkách, kde informujeme o jednotlivých projektech, které řešíme <http://www.appn.cz/projekty>

Pokud budete mít po prostudování těchto materiálů nějaké konkrétní dotazy, napište mi, domluvím Vám pak schůzku s konkrétními manažery projektů. “

Se srdečným pozdravem

PhDr. Stanislava Krčková

provozní ředitelka

Další korespondence s představiteli APPN, o.p.s a domluva termínu osobní návštěvy.

„Dobrý den paní Krčková,

po prostudování výročních zpráv APPN a detailním seznámením s projekty uvedenými na internetových stránkách, se na Vás obracím s dotazem možnosti osobní návštěvy u Vás v APPN... Konkrétně bych měla zájem o materiály, které máte k dispozici (publikace, letáky, statistiky apod.). Ráda bych dostala více informací o projektech:

- Nová práce! (více informací o projektu, propagační materiály?)*
- Tranzitní program pro neslyšící (publikace, závěrečné shrnutí - výsledky)*
- Neslyším, přesto pracuji*
- Deaf Support (Neslyším, pracuji)*

Ráda bych si s Vámi promluvila o celkové situaci na trhu práce vzhledem ke sluchově postiženým osobám (zda vnímáte nějaké mezery, které je potřeba dále rozvíjet vzhledem k pracovnímu uplatnění osob se SP atd.). Otázek mám připravených více, ale raději bych opravdu využila osobní kontakt. Mohla bych Vás též poprosit o poskytnutí výše uvedených materiálů (letáky, brožury, publikace, statistiky apod.)? Nemáte také nějaké srovnání s jinými organizacemi?

Pokud by se Vám schůzka hodila v týdnu od 14. - 18.7.2014 bylo by to pro mě nejlepší, protože čerpám řádnou dovolenou a jsem celkem z daleka (Klášterec nad Ohří).

Nerada bych Vás ovšem rušila v práci, proto prosím napište, který termín se hodí Vám a já se pokusím přizpůsobit.

Předem moc děkuji za Váš čas, který mi tímto věnuje!“

S pozdravem a přáním krásného dne

Barbora Lazarová

„Dobrý den,

pokud chcete osobní schůzku, pak jsem se domluvila s projektovými manažery, že by se Vám chvilku věnovali v úterý 15. července. Máme od 10.30 poradu.

Musela byste přijet buď už v 9.00 ráno, nebo pak po 12.00 Jinak já asi nebudu ta správná osoba na problematiku světa neslyšících. Nejsem ani soc. pracovník. Kdybyste chtěla mohu domluvit i přítomnost pracovního konzultanta, který pracuje s neslyšícími a shání jim práci a případně i s neslyšícími kolegy, kteří u nás pracují. Ale to mi musíte dát rychle vědět, abych to domluvila. “

St. Krčková

Příloha B

Hodnotící dotazník

Brožura: **Práce, praktický průvodce jak najít a udržet práci**

Brožura *Práce, praktický průvodce jak najít a udržet práci* je určena zejména všem osobám se sluchovým postižením, které hledají zaměstnání a chtěli by si nalezenou práci co nejlépe udržet. Brožura obsahuje informace z oblasti zaměstnávání. Obsahuje také rychlé odkazy na danou problematiku a mnoho dalších užitečných informací z oblasti práce.

Tento dotazník slouží jako zpětná vazba, kterou si ověřím, zda je brožura napsána srozumitelně, zda obsahuje veškeré potřebné informace nebo naopak, zda je něco, co by se mělo změnit, přidat či přepracovat. Dotazník je konečnou součástí mé diplomové práce. Předem Vám moc děkuji za vyplnění tohoto dotazníku!

Barbora Lazarová

Jméno:

Věk:

Stupeň sluchového postižení (např. neslyšící, nedoslýchavý, ohluchlý):

Pracovní pozice (v případě, že dotazník vyplňuje zaměstnanec organizace):

- 1) Jak na Vás brožura působí jako celek?
- 2) Rozumíte textu v brožuře - je brožura srozumitelná (např. cizí výrazy, složitý popis apod.)?
- 3) Obsahuje brožura dostatek informací?
- 4) Chybí v brožuře nějaké informace, kapitoly?
- 5) Je brožura přehledná, jak se v brožuře orientujete (např. přehlednost kapitol, obsah, délka textu, barvy, obrázky, odkazy)?
- 6) Zdá se Vám brožura přínosná nebo jsou některé informace v ní zbytečné?
- 7) Doporučili byste brožuru osobám se sluchovým postižením, kteří hledají práci?
- 8) Celkové hodnocení brožury, prostor pro Vaše další vyjádření k brožuře.